

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ – ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ: ΟΤΑΝ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΣΥΝΑΝΤΑ ΤΟ
ΜΕΛΛΟΝ»

ΜΑΡΙΑ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΥΧΝΑΡΑ

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

Επιβλέπων Καθηγητής

Αλέξιος Δέφνερ: Καθηγητής ΤΜΧΠΠΑ

ΒΟΛΟΣ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2017

Η φωτογραφία του εξωφύλλου πάρθηκε από την ιστοσελίδα της μετεγκατάστασης της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στο ΚΠΙΣΝ (<http://transition.nlg.gr/anakinosi-nikiti-diagonismou-optikis-taftotitas/>).

Σημείωμα συγγραφέα: Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: όταν το παρελθόν συναντά το μέλλον» εκπονήθηκε από εμένα την ίδια Μαρία Λυχνιρά και αντιπροσωπεύει τις προσωπικές μου απόψεις, αναφέροντας πλήρως όλες τις πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας.

Περίληψη

Η εργασία παρουσιάζει την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος από τη πλευρά τόσο της ιστορικής, της πολιτιστικής αλλά και της χωρικής διάστασης. Η έρευνα και η συλλογή στοιχείων για το συγκεκριμένο θέμα συμπίπτει χρονικά με την μετεγκατάσταση της ΕΒΕ. Από την 1 Ιανουαρίου του 2017 τα Αναγνωστήρια έχουν αναστείλει την εξυπηρέτηση του κοινού καθώς αξιοποιούνται αποκλειστικά για τις εργασίες που αφορούν την προετοιμασία των συλλογών και την εκπαίδευση του προσωπικού.

Αρχικά γίνεται μια αναφορά στην έννοια της Βιβλιοθήκης και στη συνέχεια μια ιστορική αναδρομή στις Βιβλιοθήκες μέσα στο πέρασμα του χρόνου. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος από την ίδρυσή της, το έργο της για να έρθει στη σημερινή πραγματικότητα, τη Νέα Εθνική Βιβλιοθήκη και τη μεταφορά και μετεγκατάστασή της στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ).

Ενδιαφέρον μεγάλο παρουσιάζουν οι αρχιτεκτονικές εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στο ΚΠΙΣΝ για τις ανάγκες της μεταστέγασης τόσο της Εθνικής Βιβλιοθήκης, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής αλλά και της δημιουργίας του Πάρκου.

Στη συνέχεια παρουσιάζεται το όραμα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος μέσα από τις σκέψεις του Διευθυντή της κ. Φίλιππο Τσιμπούργου και του μόχθου των εργαζομένων που ακόμη και σήμερα εργάζονται για να παραδοθεί στο κοινό με το καλύτερο δυνατό τρόπο και τις πιο σύγχρονες μεθόδους ο ιστορικός και πολιτιστικός πλούτος της.

Πρέπει να σημειωθεί πως η έννοια και η διαδικασία μετακίνησης και μεταστέγασης της ΕΒΕ δεν περιλαμβάνει και δεν αφορά, αλλά, τη μετακίνηση των υφισταμένων συλλογών, δομών και υπηρεσιών της Βιβλιοθήκης, αλλά, παράλληλα, και ίσως, περισσότερο τον πλήρη λειτουργικό εκσυγχρονισμό της, με τρόπο που να δημιουργεί μια απολύτως σύγχρονη, σε διεθνές επίπεδο, εθνική βιβλιοθήκη, ικανή να ανταποκριθεί και να εκμεταλλευθεί το σύγχρονο, ταχύτατα αναπτυσσόμενο διεθνές τεχνολογικό περιβάλλον πληροφόρησης.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Γενικού Διευθυντή της ΕΒΕ, κύριο Φίλιππο Τσιμπούργου δεν πρόκειται για μια απλή μεταφορά βιβλίων από τη παλιά Βιβλιοθήκη στη νέα, αλλά για την μετάβαση του θεσμού στη Νέα Εποχή. Με αφορμή την μετεγκατάσταση προετοιμάζονται και εμπλουτίζονται οι συλλογές, αναδεικνύονται οι θησαυροί της. Αναβαθμίζονται οι ψηφιακές υπηρεσίες και τα πληροφοριακά συστήματα, ενσωματώνεται και εκπαιδεύεται νέο προσωπικό. Επιπλέον δημιουργείται ένα νέο δανειστικό τμήμα με εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε παιδιά και νέες ομάδες χρηστών. Όλα τα παραπάνω αποτελούν προσπάθεια επαναπροσδιορισμού των σχέσεων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος με την ελληνική κοινωνία και τη Διεθνή ερευνητική κοινότητα. Διαμορφώνεται ένα ζωντανό οικοσύστημα έρευνας, καινοτομίας και δημιουργίας για κάθε πολίτη που θέλει να μάθει, να δημιουργήσει, να πειραματιστεί. Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος στη νέα της στέγη το 2017 αποτελεί ένα στοίχημα που πρέπει να κερδηθεί.

Λέξεις κλειδιά: Εθνική Βιβλιοθήκη, Ιστορία Βιβλιοθηκών, Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, Αρχιτεκτονική Βιβλιοθηκών, Πολιτισμός.

Title: «National Library of Greece: when the past meets the future»

Abstract

This work shows the National Library of Greece from its historical, cultural and spatial dimension. The specific theme has been chosen, because this period of time the relocation of the National Library occurs. From the 1st of January of 2017 the reading rooms have suspended the public service, as they are exclusively used for the work involved in the preparation of collections and the staff training.

Firstly, there is a reference to the meaning of a Library and the history of libraries through the passage of time. Continuously shows the National Library of Greece from its establishment, the work to come to the present day reality, the New National Library and its relocation at the Stavros Niarchos Foundation and Cultural Center.

A very big interest has the architectural work that were proceeded in the SNFCC, so for the moving of the National Library, the National Opera and the creation of the Park.

Subsequently this work shows the vision of the National Library of Greece through the thoughts and plans of its Director Mr. Phillipos Tsiboglou and through the labor of the people who work hard in the Library, in order to give to the people in the best way and with the latest technological methods the historical and the cultural wealth that National Library of Greece has.

Should be noted that the concept and the process of removal and resettlement of the National Library of Greece it doesn't include and doesn't concern the relocation of existing collections, structures and services of the Library, but at the same time and perhaps even more its complete operational modernization in a way that creates a totally synchronous at an international level National Library, capable of responding and exploiting the world's fastest-growing international information environment.

According to the general director of the National Library of Greece Mr. Phillipos Tsiboglou, this is not a simple transfer of books from the old library to the new one, but for the transition of the institution to the new era. On the occasion of the relocation the collections are prepared and enriched, the treasures are revealed. Digital services and information systems are upgraded, new staff are being integrated and trained. In addition, a new lending division is created with educational programs aimed at children and new groups. All above is an attempt, for the National Library of Greece, to redefine its relations with Greek society and the International research community. A living ecosystem of research, innovation and creation is being developed for each citizen who wants to learn, create and experiment. The National Library of Greece in its new home at 2017 is a bet that must be won.

Key words: National Library, Culture, History of Libraries, Architecture of libraries, Stavros Niarchos Foundation Cultural Center.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	σ.7
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	σ.9
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ.....	σ.10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σ.11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΕΙΔΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	σ.15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ.....	σ.18
2.1 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ.....	σ.18
2.1.1 ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΝΩΣΣΟ ΣΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ.....	σ.19
2.1.2 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σ.19
2.1.2.1 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ.....	σ.20
2.1.2.2 Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ.....	σ.20
2.1.2.3 Η ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ.....	σ.21
2.1.2.4 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ.....	σ.22
2.1.2.5 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΗ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ.....	σ.23
2.1.2.6 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΤΕΡΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ.....	σ.24
2.1.2.7 ΟΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΟΝ 19 ^Ο ΚΑΙ 20 ^Ο ΑΙΩΝΑ.....	σ.24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	σ.26
3.1 ΒΑΛΛΙΑΝΕΙΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.....	σ.29
3.2 ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ – ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ.....	σ.31
3.2.1 ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ – ΔΩΡΕΑ – ΚΠΙΣΝ.....	σ.32
3.2.2 ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ – Η ΜΕΤΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	σ. 34
3.2.3 ΤΑ ΠΡΩΤΑ 10.000 ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΣΤΟ ΚΠΙΣΝ.....	σ.38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΝΕΑΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ : «Από τον Θεόφιλο Χάνσεν στο Ρέντζο Πιάνο».....	σ.40
4.1 ΘΕΟΦΙΛΟΣ ΧΑΝΣΕΝ.....	σ.41
4.2 ΡΕΝΤΣΟ ΠΙΑΝΟ.....	σ.42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΤΟ ΟΡΑΜΑ..	σ.45
5.1 ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΟΙ ΧΩΡΟΙ.....	σ.46
5.2 ΝΕΑ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ – ΟΙ ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ...σ.	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΓΝΩΣΗ.....	σ.49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7. Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ.....	σ.52
 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	 σ.56
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 σ.61
 ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	 σ.65
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	 σ.66
 ΕΙΚΟΝΕΣ.....	 σ.66

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1. Οι Βιβλιοθήκες στην αρχαιότητα (πηγή Διαδίκτυο: creative-bookshelves-dream-library.jpg).....	σ.15
Εικόνα 2. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.30
Εικόνα 3. Ο Γενικός Διευθυντής της ΕΒΕ κος Φίλιππος Τσιμπόγλου στο Βαλλιάνειο (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.33
Εικόνα 4. Ο κος Γιάννης Κόκκωνας, καθηγητής στο τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, στο Βαλλιάνειο κατά τη διάρκεια της μετακόμισης (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.36
Εικόνα 5. Το Αναγνωστήριο στο Βαλλιάνειο κτίριο (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.37
Εικόνα 6. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (πηγή: ιστοσελίδα του ΚΠΙΣΝ).....	σ.38
Εικόνα 7. Ο Πύργος των βιβλίων, ένας από τους νέους χώρους της ΕΒΕ στο ΚΠΙΣΝ (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.39
Εικόνα 8. Ο Θεόφιλος Χάνσεν (1813-1891) (πηγή φωτ.: Διαδίκτυο).....	σ.41
Εικόνα 9. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο κτίριο (πηγή φωτ.: Διαδίκτυο).....	σ.42
Εικόνα 10. Ο Ρέντσο Πιάνο (1937-) – (πηγή φωτ.: Διαδίκτυο).....	σ.43
Εικόνα 11. Σχέδιο του Ρέντσο Πιάνο για το ΚΠΙΣΝ (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.44
Εικόνα 12. SNF – Γιώργης Γερόλυμπος (πηγή φωτ.: Διαδίκτυο).....	σ.47
Εικόνα 13. Unisystem (ανάδοχος εταιρεία επεξεργασίας συλλογών, φωτ. από την ιστοσελίδα του ΚΠΙΣΝ/καλοκαίρι 2017)	σ.50
Εικόνα 14. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο (πηγή: Διαδίκτυο -In to life, οι πιο μαγικές βιβλιοθήκες του κόσμου).....	σ.55
Εικόνα 15. Εθνική Βιβλιοθήκη – Βαλλιάνειο, (φωτ. Βασίλης Μακρής – ιστοσελίδα ΕΒΕ).....	σ. 66
Εικόνα 16. Συντήρηση υλικού των συλλογών της ΕΒΕ, πριν τη μετακόμιση (πηγή Διαδίκτυο).....	σ.66

Εικόνα 17. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο – Αναγνωστήριο (πηγή – Διαδίκτυο αρχείο φωτ. Ιστοσελίδας ΕΒΕ).....	σ. 67
Εικόνα 18. Έργο συντήρησης – ψηφιοποίησης στη ΕΒΕ στο Βαλλιάνειο, ενόψει μεταστέγαση στο ΚΠΙΣΝ (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ. 67
Εικόνα 19. Η οικοδόμηση του ΚΠΙΣΝ, (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ. 68
Εικόνα 20. Η κατασκευή του Πύργου των Βιβλίων – ΕΒΕ στο ΚΠΙΣΝ (πηγή ιστοσελίδα ΕΒΕ, φωτ. κ. Γερόλυμπος).....	σ.68
Εικόνα 21. Επισκέπτες στο ΚΠΙΣΝ – Καλοκαίρι 2016, (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.69
Εικόνα 22. Πανοραμική εικόνα του εσωτερικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο νέο της χώρο στο ΚΠΙΣΝ (πηγή: Διαδίκτυο).....	σ.69
Εικόνα 23. Χώρος αποθήκευσης υλικού της βιβλιοθήκης στο ΚΠΙΣΝ – (φωτ. κ. Γερόλυμπος – ιστοσελίδα ΕΒΕ).....	σ. 70
Εικόνα 24. Δανειστικό Τμήμα – Αναγνωστήρια – Ισόγειο, στο ΚΠΙΣΝ (φωτ. κ. Θεόφιλος Γεροντόπουλος – ιστοσελίδα ΕΒΕ).....	σ. 70
Εικόνα 25. Το ΚΠΙΣΝ τη νύχτα,(φωτ. Νίκος Καρανικόλας – ιστοσελίδα ΕΒΕ)....	σ.71
Εικόνα 26. ο ΚΠΙΣΝ τη νύχτα,(φωτ. Νίκος Καρανικόλας – ιστοσελίδα ΕΒΕ).....	σ.71

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της συγγραφής της πτυχιακής μου εργασίας στα πλαίσια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού», θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές που είχα την ευκαιρία να γνωρίσω και κυρίως τον Καθηγητή κύριο Αλέξιο Δέφνερ, επιβλέποντα της εργασίας μου, για την πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγησή του.

Επιπλέον θα ήθελα να ευχαριστήσω, ιδιαιτέρως, τον καθηγητή κύριο Νικολό Βογιαζίδη, για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πρόσωπό μου και την ενθάρρυνση που μου παρείχε κατά τη διάρκεια και της διδασκαλίας των μαθημάτων, αλλά και κατά τη μελέτη και σύνταξη της διπλωματικής μου εργασίας.

Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών για μένα προσωπικά ήταν μια πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών. Είχα την ευκαιρία να γνωρίσω ιδιαίτερα ενδιαφέροντες ανθρώπους και να μάθω πολύτιμα πράγματα και για τη δουλειά μου αλλά και για τον τόπο μου. Σας ευχαριστώ από καρδιάς.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην αγαπημένη συνάδελφο μα πάνω από όλα φίλη Ιφιγένεια Βαρσαμά, τόσο για την παρότρυνση, όσο και για την πολύτιμη βοήθεια που μου παρείχε με τις επιστημονικές της γνώσεις.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με στήριξαν και κυρίως την οικογένειά μου, για την πολύτιμη ηθική και οικονομική βοήθεια σε όλη αυτή τη πορεία, την μητέρα μου Χαρούλα και τις αδερφές μου Κατερίνα και Βίλυ.

Κλείνοντας θέλω να αφιερώσω όλη αυτή την προσπάθειά μου στον αγαπημένο μου μπαμπά, Απόστολο Λυχναρά, που έφυγε τόσο νωρίς και με άδικο τρόπο από τη ζωή, όμως ξέρω πως θα ήταν περήφανος για μένα.

Για σένα μπαμπά μου, που μας λείπεις πολύ

Με όλη μου την αγάπη

Μαρία

Μεθοδολογικό σημείωμα

Για την σύνταξη της παρούσης μεταπτυχιακής εργασίας ακολουθήθηκε η έρευνα σε βιβλιογραφικές πηγές, Ελλήνων και ξένων συγγραφέων, η μελέτη της διεθνούς αρθρογραφίας και η αναζήτηση σε πηγές του διαδικτύου. Ως ερευνητική μέθοδος επιλέχθηκε αυτή της μελέτης περίπτωσης, καθώς συνίσταται στην εις βάθος μελέτη ενός οργανισμού μέσα σε ένα πραγματικό, χωρικά και χρονικά πλαίσιο. Εστιάζοντας στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος επιδιώκουμε να απαντήσουμε στα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Πως θα πετύχει την ανάδειξη του πολιτιστικού της πλούτου η ΕΒΕ στη νέα της πια στέγη;
- Σε ποιες επικοινωνιακές δράσεις θα πρέπει να επικεντρωθεί με σκοπό να προσελκύσει νέο κοινό;
- Πως θα εντάξει το υλικό των συλλογών της στη νέα πια υπερσύγχρονη Βιβλιοθήκη στο ΚΠΙΣΝ;
- Χρησιμοποιεί η ΕΒΕ καινοτόμες τεχνολογικές πρακτικές επικοινωνίας και πληροφόρησης;
- Εν τέλει, αποτελεί, η Νέα ΕΒΕ, ένα ζωντανό χώρο εκπαιδευτικής, ερευνητικής, ψυχαγωγικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και του ερευνητικού και του ευρύτερου κοινού;

Εισαγωγή

Η συγκεκριμένη εργασία αφορά την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, που αναμφισβήτητα αποτελεί έναν από τους σπουδαιότερους πολιτιστικούς και πνευματικούς θησαυρούς της χώρας. Η χρονική στιγμή που πραγματοποιήθηκε τόσο η μελέτη-έρευνα, όσο και η συγγραφή του παρόντος κειμένου συν έπεσε με το σπουδαίο γεγονός της μετεγκατάστασης της ΕΒΕ από το Βαλλιάνειο κτίριο στις νέες εγκαταστάσεις στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, μετά από τη δωρεά που έγινε από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Αυτή η ύψιστης σημασίας δωρεά που έκανε το ΙΣΝ στο ελληνικό δημόσιο έδωσε μορφή στη νέα Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος στο Φαληρικό Δέλτα, με βασικό στόχο την οργάνωση και τη διάδοση της γνώσης.

Ως πυλώνας διατήρησης και διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού, κέντρισε το ενδιαφέρον μου για την ολοκλήρωση του παρόντος μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών με το καλύτερο κατά τη γνώμη μου τρόπο. Η διαρκής προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, η διαφύλαξη, συντήρηση αλλά και διάδοσή της καθώς και η δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών στην πληροφορία αποτελούν τις βασικές αρχές βάσει των οποίων λειτουργεί ο θεσμός της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Η πρωτοτυπία της εργασίας πηγάζει από το ότι το συγκεκριμένο θέμα συνδυάζει την παράδοση με την καινοτομία. Το υπερσύγχρονο κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης θα συνδυάζει το παραδοσιακό στοιχείο με την τεχνολογική καινοτομία, και τη συντήρηση χειρογράφων με την πληροφορία και την επικοινωνία. Μέσω της εγκατάστασης προηγμένων συστημάτων κλιματικού ελέγχου και μέσω συντήρησης και ψηφιοποίησης, το κτίριο θα διασφαλίσει τη διαθεσιμότητα της συλλογής σπάνιων χειρογράφων της βιβλιοθήκης σε μελλοντικές γενεές μελετητών. Το γεγονός πως η ΕΒΕ θα λειτουργεί, παράλληλα, και ως εκθεσιακός χώρος για τις συλλογές, θεωρώ πως είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον, καθώς επιλεγμένα χειρόγραφα της συλλογής της θα εκτίθενται εκ περιτροπής, δίνοντας στο κοινό την ευκαιρία να γνωρίσει και να εκφράσει το θαυμασμό του για τους θησαυρούς της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Αρχικά γίνεται αναφορά στον ορισμό και την εννοιολογική προσέγγιση της Βιβλιοθήκης γενικότερα, καθώς και στα είδη των βιβλιοθηκών. Με την παραδοσιακή έννοια του όρου βιβλιοθήκη να είναι η συλλογή βιβλίων και περιοδικών, ως την επέκταση του ρόλου της και τον εκσυγχρονισμό, πέρα και από κτιριακή υπόσταση, να παρέχει βοήθεια στην αναζήτηση και την εύρεση πληροφοριών μέσω διαφόρων ψηφιακών εργαλείων.

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας παρουσιάζεται μια ιστορική αναδρομή της πορείας από την αρχαιότητα ως σήμερα για να καταλήξει η μελέτη στις πιο σπουδαίες βιβλιοθήκες στην Ελλάδα. Ο σκοπός είναι να γίνει μια πολύ σύντομη παράθεση της ιστορικής εξέλιξης του θεσμού της βιβλιοθήκης. Επιπλέον θεωρώ πως είναι απαραίτητη η αναφορά στην ιστορική εξέλιξη των βιβλιοθηκών γιατί χωρίς τις βάσεις του παρελθόντος δεν θα ήταν δυνατό να στηριχθούν τα δεδομένα του παρόντος και να τεθούν οι γερές βάσεις των μελλοντικών στόχων τους.

Στο τρίτο κεφάλαιο μελετάται η Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη και στη πορεία καταλήγει η έρευνα στη Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος στη νέα της στέγη στο ΚΠΙΣΝ. Στις 16 Μαρτίου 1888 τέθηκε η θεμέλια λίθος για ένα νέο μαρμαρίνο νεοκλασικό κτίριο. Το κτίριο αυτό χρηματοδοτήθηκε από τρία αδέρφια με καταγωγή από την Κεφαλλονιά, αλλά διαμένοντες στη Διασπορά, τους Παναγή, Μαρίνο και Ανδρέα Βαλλιάνο. Σχεδιάστηκε από τον Θεόφιλο Χάνσεν και η κατασκευή του επιβλεπόταν από τον Ερνέστο Τσίλλερ. Η βιβλιοθήκη παρέμεινε στο παλιότερο κτίριο του Πανεπιστημίου μέχρι το 1903, όταν πια μεταφέρθηκε στο νέο Βαλλιάνειο κτίριο, το οποίο ακόμη και σήμερα στεγάζει μέρος των συλλογών της Ε.Β.Ε., συμπληρωματικά με άλλα δύο κτίρια, σε Βοτανικό και Νέα Χαλκηδόνα. Επιπλέον γίνεται αναφορά στο Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος και τη δωρεά που πραγματοποιήθηκε, αλλά και τη πρώτη πιλοτική μετεγκατάσταση των πρώτων 10.000 βιβλίων στο νέο χώρο. Θεωρώ πως αυτή η νέα ιστορική περίοδος της μεταφοράς της ΕΒΕ θα αποτελέσει ορόσημο και για την ίδια και την χώρα μας. Μια νέα εποχή έχει ήδη ξεκινήσει τον τελευταίο χρόνο για την Εθνική Βιβλιοθήκη, που από τη μία περίπτωση έχουμε τον πλούτο της συλλογής με ανεκτίμητης αξίας υλικό και από την άλλη το νέο χώρο, νέες τεχνολογίες που με σεβασμό και λεπτές κινήσεις θα πρέπει να αγκαλιάσει όλο αυτό το θησαυρό και να τον κάνει προσιτό στο κοινό αξιοποιώντας τον με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια προσπάθεια χωρικής προσέγγισης της Εθνικής Βιβλιοθήκης, για αυτό το λόγο παρατίθενται στοιχεία της αρχιτεκτονικής τόσο του Βαλλιάνειου όσο και του ΚΠΙΣΝ καθώς επίσης και βιογραφικά στοιχεία των δημιουργών αυτών των κτιρίων, του Θεόφιλου Χάνσεν στο πρώτο και του Ρέντσο Πιάνο στο δεύτερο. Από την μια έχουμε την «Τριλογία των Νεοκλασικών Κτιρίων» και στη συνέχεια ερχόμαστε στην «Τριλογία του ΚΠΙΣΝ», αν μπορεί κανείς να πει κάτι τέτοιο, λόγω του ότι στο νέο αυτό χώρο, περιλαμβάνονται η ΕΒΕ, η Εθνική Λυρική Σκηνή και το Πάρκο Σταύρος Νιάρχος. Από την εποχή της κλασσικής αρχιτεκτονικής προσανατολιζόμαστε στη σύγχρονη, μοντέρνα και αειφόρο αρχιτεκτονική, η οποία διακρίνεται για τον οικολογικό και περιβαλλοντολογικό της χαρακτήρα. Ακόμη και σε αυτό το κομμάτι της έρευνας μου, της εναλλαγής του παλιού και του καινούριου βρήκα πολύ μεγάλο ενδιαφέρον σε σχέση με το αντικείμενο των μεταπτυχιακών σπουδών και κυρίως του πολιτιστικού κομματιού που μελετά το συγκεκριμένο Π.Μ.Σ.

Το πέμπτο κεφάλαιο έχει να κάνει καθ' αυτού με την Εθνική Βιβλιοθήκη, περιγράφει τους νέους χώρους της, κάνει λόγο για το όραμά της αλλά και τις θετικές επιπτώσεις που εκτιμάται πως θα έχει σε κοινωνικό, αλλά και σε οικονομικό επίπεδο. Η είσοδος της βιβλιοθήκης οδηγεί στο μεγάλο, ανοιχτό χώρο υποδοχής, ο οποίος παρέχει άμεσο οπτικό προσανατολισμό προς όλες τις λειτουργίες της. Η δανειστική βιβλιοθήκη, αποτελούμενη από μια σημαντική συλλογή από βιβλία και άλλα μέσα, έχει προβλέψει ξεχωριστούς χώρους για ενήλικες, έφηβους και παιδιά και στόχος της είναι να προσφέρει ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων. Το φυσικό φως που διαχέεται σε όλο το κτίριο θα βοηθήσει στη δημιουργία ενός ανοικτού και φιλόξενου περιβάλλοντος για ατομική και ομαδική μάθηση. Όσον αφορά το όραμα της ΕΒΕ

σε συνάρτηση με το βασικό της στόχο, που είναι ο επαναπροσδιορισμός των σχέσεων με την ελληνική κοινωνία, και αυτό το συμπεραίνουμε από τα λεγόμενα του διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης, κύριο Φίλιππο Τσιμπόγλου, έχει στραφεί στη δημιουργία ενός ιδανικού περιβάλλοντος συνεργασίας και πειραματισμού, που θα καλύπτει εξατομικευμένες πληροφοριακές ανάγκες με διαφορετικούς τρόπους μάθησης και για αυτό το λόγο αξιοποιεί τους πληροφοριακούς και μαθησιακούς πόρους. Όσον αφορά τις επιπτώσεις που θα επιφέρει η μετεγκατάσταση της ΕΒΕ στους νέους της χώρους, μόνο θετικές θα τις χαρακτηρίσω και πιστεύω, πως αν όλα πάνε καλά και οι συλλογές θα γίνουν γνωστές σε όλο και περισσότερο κόσμο και η επισκεψιμότητα που θα υπάρξει θα έχει μόνο θετικά αποτελέσματα τόσο για τον ίδιο το ΚΠΙΣΝ, για την ΕΒΕ, αλλά και κυρίως για τον τόπο μας. Θεωρώ πως όλος αυτός ο πλούτος που έχει ήδη αρχίσει να αξιοποιείται και να αναγνωρίζεται, μόνο θετικά οφέλη μπορεί να έχει και από τουριστικής πλευράς, λόγω της διαφήμισης και της προσέλευσης που ήδη διακρίνεται πολύ έντονη.

Συνεχίζοντας στο έκτο κεφάλαιο, αρχικά γίνεται αναφορά στις τεχνολογικές καινοτομίες που έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στο νέο προφίλ των σημερινών βιβλιοθηκών, στη διακίνηση της πληροφορίας μέσω αυτών με νέες καινοτόμες μεθόδους και κατ' επέκταση στο θέμα της πρόσβασης στη γνώση, που είναι και ο απώτερος στόχος της ΕΒΕ και τη πρωτοποριακή υπηρεσία για μια εθνική βιβλιοθήκη, αυτή του Δανεισμού του υλικού. Η εμφάνιση και καθολική χρήση του διαδικτύου σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογίες στη διάθεση των βιβλιοθηκών, πιστεύω πως συνέβαλαν κατά πολύ στο να αλλάξει η ροή της πληροφόρησης καθώς και η πρόσβαση σε αυτή. Επιπλέον η ΕΒΕ, στα πλαίσια της οργάνωσής στη νέα της πια στέγη στο ΚΠΙΣΝ, με τη δημιουργία και του Δανειστικού Τμήματος, τη νέα της υπηρεσία με ανοιχτή πρόσβαση στη γνώση και στη ψυχαγωγία για ενήλικες, εφήβους και παιδιά, καινοτομεί ως δημόσια βιβλιοθήκη, και βάζει ως απώτερο στόχο τον εμπλουτισμό και την εξέλιξή της.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο νέος Γενικός Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης, κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου, το προφίλ του αλλά και ο ρόλος του σε μια τόσο σπουδαία και μεταβατική εποχή στην ιστορία της ΕΒΕ. Προσωπικά το θεώρησα απαραίτητο να αναφερθώ στο προφίλ του Διευθυντή της ΕΒΕ, γιατί ο συγκεκριμένος άνθρωπος στη καίρια αυτή εποχή για την βιβλιοθήκη, είναι αυτός που έχει επωμιστεί, εκτός από τη λύση των διαφόρων προβλημάτων που υπάρχουν, και την ευθύνη του συντονισμού της μετάβασης του πολιτιστικού πλούτου στο νέο χώρο του ΚΠΙΣΝ.

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της εργασίας, στα συμπεράσματα, γίνεται μια αποτίμηση της όλης έρευνας και των δεδομένων που προέκυψαν, κάποιες προτάσεις που ενδεχομένως θα συμβάλλουν στην ολοένα και καλύτερη πραγματοποίηση των στόχων-επιδιώξεων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στο ΚΠΙΣΝ, καθώς και οι απαντήσεις στα ερευνητικά ζητήματα που τέθηκαν. Επιπλέον, κατά τη προσωπική μου άποψη, ο στόχος αυτής της διπλωματικής εργασίας, μέσα από μελέτη της βιβλιογραφίας – αρθρογραφίας, όπως αυτή πραγματοποιήθηκε, που είναι η ίδια η ΕΒΕ και η ανάδειξη του πολιτιστικού στοιχείου της, έχει επιτευχθεί κατά το μεγαλύτερο ποσοστό. Επίσης υπάρχει

έντονη προσπάθεια από πλευράς τόσο της ΕΒΕ, όσο και ολόκληρου του ΚΠΙΣΝ, όλο και περισσότερος κόσμος να προσέλθει και να γνωρίσει τους χώρους του Κέντρου, να ψυχαγωγηθεί, να μάθει, οπότε αυτό πραγματοποιείται με διάφορες δράσεις που ολοένα και εμπλουτίζονται. Εδώ πλέον γίνεται σαφώς λόγος για τόνωση του *πολιτιστικού τουρισμού*.

Εικόνα 1. Οι Βιβλιοθήκες στην αρχαιότητα (πηγή φωτ. Διαδίκτυο).

1 . Βιβλιοθήκη – Εννοιολογική προσέγγιση – Είδη Βιβλιοθηκών

Με τον όρο βιβλιοθήκη εννοούμε μια συλλογή βιβλίων και περιοδικών. Είναι ο χώρος συγκέντρωσης, φύλαξης, διατήρησης, περιφρούρησης, οργάνωσης και διάθεσης της πληροφορίας (Καπιδάκης, 2014). Μπορεί να αναφέρεται στην προσωπική βιβλιοθήκη ενός ατόμου, αλλά συχνότερα είναι μια μεγάλη σε όγκο συλλογή, η οποία χρηματοδοτείται και συντηρείται από τις αρχές μιας πόλης ή ενός οργανισμού. Οι βιβλιοθήκες έχουν το υλικό τους ταξινομημένο, βάσει κάποιου συστήματος ταξινόμησης βιβλίων, ώστε τα τεμάχια να εντοπίζονται γρήγορα και ο χρήστης να εξυπηρετείται.

Είδη Βιβλιοθηκών :

Εθνικές Βιβλιοθήκες:

Βιβλιοθήκες οι οποίες, ανεξάρτητα από το συγκεκριμένο τίτλο ή την επωνυμία τους, είναι υπεύθυνες για την απόκτηση και διατήρηση αντιτύπων από όλα τα αξιόλογα δημοσιεύματα που πραγματοποιούνται στη χώρα και λειτουργούν ως «αρχειακές» βιβλιοθήκες είτε σύμφωνα με κάποιο νόμο, είτε στη βάση άλλων σχετικών ρυθμίσεων. Οι Εθνικές Βιβλιοθήκες παρέχουν επίσης τις ακόλουθες υπηρεσίες:

- Παράγουν την Εθνική Βιβλιογραφία
- Διατηρούν και ενημερώνουν συνεχώς μία ευρεία και αντιπροσωπευτική συλλογή ξένων δημοσιευμάτων, συμπεριλαμβανομένων και δημοσιευμάτων που αναφέρονται ή ενδιαφέρουν τη χώρα
- Λειτουργούν ως το Εθνικό Κέντρο Βιβλιογραφικής Πληροφόρησης
- Συγκροτούν συλλογικούς καταλόγους
- Δημοσιεύουν την Αναδρομική Εθνική Βιβλιογραφία.

Άλλες Μεγάλες Γενικές Βιβλιοθήκες:

Βιβλιοθήκες με μεγάλες συλλογές υλικού, γενικού χαρακτήρα, οι οποίες δεν είναι δυνατό να ενταχθούν ούτε στις εθνικές ούτε σε κάποια άλλη από τις λοιπές κατηγορίες βιβλιοθηκών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας βιβλιοθήκης στη χώρα μας είναι η Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων.

Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες:

Βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, οι οποίες εξυπηρετούν, κατά κύριο λόγο, τους φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό των πανεπιστημίων και άλλων ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και υποστηρίζουν το διδακτικό και ερευνητικό έργο που διεξάγεται σ' αυτά.

Σχολικές Βιβλιοθήκες:

Βιβλιοθήκες προσαρτημένες στα σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με στόχο να υποστηρίζουν, κατά κύριο λόγο, το διδακτικό και εκπαιδευτικό έργο των σχολείων αυτών και να εξυπηρετούν τις σχετικές ανάγκες των μαθητών και του διδακτικού προσωπικού.

Ειδικές Βιβλιοθήκες:

Βιβλιοθήκες που δημιουργούνται και υποστηρίζουν το έργο κυβερνητικών υπηρεσιών, κοινοβουλίων, εταιρειών, ερευνητικών ιδρυμάτων (εκτός πανεπιστημίων), νοσοκομείων, μουσείων, επαγγελματικών ενώσεων, βιομηχανικών επιχειρήσεων, επιμελητηρίων κλπ. και η συλλογή των οποίων συγκροτείται, κατά κανόνα, στο μεγαλύτερο μέρος της, από υλικό εξειδικευμένο σε ένα θεματικό τομέα ή αντικείμενο. Οι βιβλιοθήκες αυτής της κατηγορίας μπορεί είτε να εξυπηρετούν τις εξειδικευμένες ανάγκες του γενικού κοινού είτε να προορίζονται για την αποκλειστική εξυπηρέτηση του προσωπικού του ιδρύματος που διατηρεί τη βιβλιοθήκη.

Δημόσιες (ή Λαϊκές) Βιβλιοθήκες:

Βιβλιοθήκες που έχουν ως στόχο να εξυπηρετούν τις ανάγκες για πληροφόρηση, εκπαίδευση, επιμόρφωση, ψυχαγωγία κλπ. του πληθυσμού μιας συγκεκριμένης κοινότητας (περιοχής, πόλης, συνοικίας, χωριού κλπ.). Μπορεί να εξυπηρετούν το γενικό κοινό ή επιμέρους κατηγορίες αυτού του κοινού, όπως παιδιά, ασθενείς, στρατευμένους, φυλακισμένους, εργάτες και υπαλλήλους.

Ψηφιακές Βιβλιοθήκες:

Ο όρος Ψηφιακές Βιβλιοθήκες έκανε πολύ πρόσφατα την εμφάνισή του, κυρίως έπειτα από την ευρεία διάδοση του Διαδικτύου (Internet) και των υπηρεσιών του. Η ψηφιακή βιβλιοθήκη δεν αποτελεί, στην ουσία, βιβλιοθήκη με τη σημασία που χρησιμοποιούμε τον όρο στο πλαίσιο αυτής της εισαγωγής, με τη σημασία, δηλαδή, του κοινωνικού οργανισμού. Η χρήση του όρου παραπέμπει περισσότερο στην παλαιότερη σημασία του, εκείνη, δηλαδή, της συλλογής υλικού. Η σχετική με τις ψηφιακές βιβλιοθήκες δραστηριότητα άρχισε όταν οι τεχνολογίες των υπολογιστών και των επικοινωνιών έκαναν δυνατή την αποθήκευση, με ψηφιακή μορφή, μεγάλων ποσοτήτων πληροφοριακού υλικού και τη διάθεσή του, μέσα από το Διαδίκτυο, σε κάθε ενδιαφερόμενο, ταχύτατα, εύκολα και χωρίς δεσμεύσεις και περιορισμούς χρόνου ή χώρου (Κατσιρίκου, 2001).

Η ψηφιακή βιβλιοθήκη, αποτελεί, ως προοπτική, μια εξαιρετικά σημαντική εξέλιξη στο χώρο της Πληροφόρησης και, βέβαια, εντάσσεται στις γενικότερες αλλαγές που επιφέρουν στο περιβάλλον άσκησης των κοινωνικών δραστηριοτήτων οι εξελίξεις της υπολογιστικής και της τεχνολογίας των επικοινωνιών (Karadkar, Altman, Breedlove, 2017).

Όπως σημειώθηκε και προηγουμένως, η ψηφιακή βιβλιοθήκη δεν αποτελεί ακόμη σήμερα μια νέα μορφή βιβλιοθήκης αλλά, στην ουσία, ένα ερευνητικό στόχο που προσβλέπει σ' αυτή τη προοπτική. Η σχετική και εξαιρετικά εκτεταμένη έρευνα αφορά τόσο τη διαδικασία ψηφιοποίησης ή την παραγωγή ψηφιοποιημένου υλικού, όσο και τις μεθόδους, τις τεχνικές και τα εργαλεία πρόσβασης σ' αυτό το υλικό.

Η ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφόρησης και του Διαδικτύου και οι αλλαγές που τα γεγονότα αυτά προκάλεσαν στη λειτουργία των βιβλιοθηκών, κυρίως, με τη δημιουργία μεγάλων ψηφιακών συλλογών και με τη διαθεσιμότητα εναλλακτικών τρόπων πρόσβασης στο υλικό αυτό, επηρέασαν σημαντικά την τυπολογία των βιβλιοθηκών (Κουβαρά, 2014). Συγκεκριμένα, είχαν ως αποτέλεσμα, πέρα από τη διαμόρφωση του όρου, αλλά και της τεχνολογικής οντότητας της ψηφιακής βιβλιοθήκης, τη διαπίστωση μιας ολόκληρης ποικιλίας λειτουργικών συνδυασμών των παραγόντων, τόσο του συμβατικού, όσο και του ψηφιακού περιβάλλοντος, που συγκροτούν ένα σύστημα παροχής υπηρεσιών πληροφόρησης (Hirtle, 2002).

Συνοψίζοντας αυτό το κεφάλαιο, με την παραδοσιακή έννοια το όρου, βιβλιοθήκη είναι η συλλογή βιβλίων και περιοδικών. Τα τελευταία χρόνια οι βιβλιοθήκες έχουν μετατραπεί σε χώρους ελεύθερης πρόσβασης σε πληροφορίες και σε πολλές μορφές και από διάφορες πηγές. Έχει γίνει πια επέκταση του ρόλου τους από τα κτίρια όπου στεγάζονται, σε ρόλο παροχής βοήθειας στην αναζήτηση και εύρεση των δεδομένων μέσω διαφόρων ψηφιακών εργαλείων (Marsella, Marzoli, 2017).

Οι βιβλιοθήκες διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες, ανάλογα με το είδος αρχής, ανάλογα με το είδος τεκμηρίων ή υλικού που διαθέτουν, αναλόγως του θέματος με το οποίο καταπιάνονται και με τους χρήστες που εξυπηρετούν. Ο

θεσμός της Εθνικής Βιβλιοθήκης τυγχάνει μεγάλης εύνοιας από τις κυβερνήσεις των περισσότερων μεγάλων χωρών. Το υλικό των βιβλιοθηκών ταξινομείται βάσει κάποιου συστήματος ταξινόμησης, ώστε να μπορεί ο χρήστης να εντοπίσει γρήγορα και αποτελεσματικά τις πληροφορίες που χρειάζεται (Maggio, Kuffer, Lazzari, 2017).

Με τα παραπάνω δεδομένα η έρευνα μας οδηγεί στην παράθεση κάποιων από τα πιο σημαντικά ιστορικά στοιχεία της πορείας των βιβλιοθηκών στο πέρασμα του χρόνου. Κρίνοντάς τα απαραίτητα για να τα γνωρίζει κάποιος που θέλει να μάθει περισσότερα για τις βιβλιοθήκες, που ήταν, είναι και θα είναι οι θεματοφύλακες του πολιτισμού μας.

2. Ιστορική Αναδρομή Βιβλιοθηκών

Σύμφωνα με τα λεγόμενα της κυρίας Σεμερτζάκη η παρουσία των βιβλιοθηκών στην Ελλάδα είναι μακρόχρονη με έμφαση στην αρχαιότητα, αλλά και την παράλληλη πορεία και συνύπαρξή τους με τον ελληνικό πολιτισμό. Ως φορείς πολιτισμού οι βιβλιοθήκες αποδεικνύονται εξαιρετικά σημαντικές σε όλες τις εποχές. Καμιά κοινωνία δεν θα μπορούσε να φθάσει σε υψηλό επίπεδο οργάνωσης, χωρίς την παρουσία των βιβλιοθηκών και των μνημείων του γραπτού λόγου.

2.1 Οι Βιβλιοθήκες στην Αρχαιότητα

Οι πρώτες ενδείξεις για την παρουσία βιβλιοθηκών στον ευρύτερο ελληνικό χώρο συνάγονται από πήλινες πινακίδες της Μινωικής και της Μυκηναϊκής εποχής, που βρέθηκαν κατά τη διάρκεια ανασκαφών. Οι πρώτες αναφορές σε βιβλιοθήκες εμφανίστηκαν στη Μεσοποταμία γύρω στο 3000 π.Χ.

Η έννοια της βιβλιοθήκης ήταν αντιληπτή ως συλλογή εγγράφων θρησκευτικού, εμπορικού, ιδιωτικού, κυβερνητικού, διοικητικού περιεχομένου στα ανάκτορα των βασιλέων, σε σφηνοειδή γραφή. Στην αρχαία Elba της Συρίας ανακαλύφθηκε το κύριο αρχείο του βασιλικού παλατιού (2300-2250 π.Χ.) με διοικητικά έγγραφα, καταγραφές και καταλόγους ζώων, καρπών, αγροτικής γης, ονόματα επαγγελματιών και γεωγραφικών περιοχών. Στη Nippur της Νότιας Μεσοποταμίας βρέθηκαν πινακίδες του 2000 π.Χ. με κατάλογο λογοτεχνικών έργων των Σουμερίων, οι οποίοι εφηύραν τη σφηνοειδή γραφή.

Στην εποχή των Χετταίων (17^{ος} - 13^{ος} αι. π.Χ.) ανακαλύφθηκαν πινακίδες που υποδήλωναν την κυβερνητική δραστηριότητα. Οι κατάλογοι αυτών των βιβλιοθηκών / αρχείων ήταν πιο σύνθετοι από την απλή καταγραφή που έκαναν οι Σουμεριοί στη Nippur. Κατά τον 9^ο αι. π.Χ. ο βασιλιάς της Ασσυρίας Ασσυρμπανιπάλ (Ashurbanipal) στη Νινευί, μορφωμένος ο ίδιος, ιδρύει βιβλιοθήκη με την πρώτη συστηματική συλλογή εγγράφων στη Μέση Ανατολή. Εκεί ανακαλύφθηκε το έπος του Gilgamesh και το Έπος της Δημιουργίας σε σφηνοειδή γραφή, από τα πιο σημαντικά λογοτεχνικά έργα της Μέσης Ανατολής.

Από την περιοχή αυτή διασώζονται 20.000 πήλινες πινακίδες και σπαράγματά τους στο Βρετανικό Μουσείο.

Κατά την ίδια χρονική περίοδο στην Αίγυπτο δεν υπάρχουν ιδιαίτερες αναφορές σε βιβλιοθήκες. Η μόνη αναφορά που βρίσκεται είναι του Διόδωρου του Σικελού κατά τον 1^ο αι. π.Χ., όπου αναφέρει πως επί βασιλείας του Ραμσή Β' (1279-1213 π.Χ.) υπήρχε σε κτήριο μια «ιερή βιβλιοθήκη» που είχε την επιγραφή *Ψυχής Ιατρείον*, ένδειξη ότι αποτελούσε τμήμα ναού ή θρησκευτικού κέντρου. Αυτός ο χαρακτηρισμός για τις βιβλιοθήκες εντοπίζεται σε ιστορικές και μοναστηριακές βιβλιοθήκες του 16^{ου} αι. στην Ελλάδα (Σεμερτζάκη, 2006).

2.1.1 Από την Κνωσό στην κλασική Ελλάδα

Σε μια πρώτη προσέγγιση η ύπαρξη βιβλιοθηκών στην Ελλάδα τοποθετείται χρονικά στη Μινωική και Μυκηναϊκή περίοδο (1400-1100 π.Χ.). Στη διάρκεια των ανασκαφών το 1950, βρέθηκαν λίθινες επιγραφές και πήλινες πινακίδες γραμμένες στη γραμμική Β, την παλαιότερη ελληνική γραφή. Η αποκρυπτογράφηση που ακολούθησε από τον Michael Ventris το 1953 και η μελέτη των πινακίδων παρουσίασαν μια θεματολογία που είχε να κάνει με οικονομικά, εμπορικά, κτήσης γης, θρησκευτικές προσφορές και απογραφές.

Στης Μυκήνες και στην Πύλο οι πήλινες πινακίδες βρέθηκαν σε σωρό σε δωμάτια των ανακτόρων και άλλες μέσα σε πιθάρια τοποθετημένα σε ράφια. Αντιθέτως στην Κνωσό οι πινακίδες βρέθηκαν διάσπαρτες, γεγονός που μαρτυρά την καταστροφή του Μινωικού πολιτισμού από σεισμό και επακόλουθη πυρκαγιά. Στην Πύλο βρέθηκαν σε δωμάτιο πινακίδες με αναφορές σε στοιχεία που είχαν να κάνουν με απογραφή και στρατιωτικές στατιστικές. Από το παραπάνω συμπεραίνει κανείς πως πρόκειται για επίσημο κυβερνητικό αρχείο. Επίσης το γεγονός πως βρέθηκαν πινακίδες σε δωμάτια σπιτιών, αποδεικνύει πως οι κάτοχοί τους ήταν εξοικειωμένοι με τις εμπορικές συναλλαγές για να τις χρησιμοποιούν.

Με την καταστροφή του Μινωικού και Μυκηναϊκού πολιτισμού μετά το 1200-1100 π.Χ., υπάρχει μια περίοδος σκοτεινών χρόνων.

2.1.2. Βιβλιοθήκες μέχρι την κλασική περίοδο στην Ελλάδα

Στα μέσα του 8^{ου} αι. π.Χ. συντελέστηκε στον ελληνικό χώρο ένα σπουδαίο γεγονός. Οι Φοίνικες δάνεισαν το αλφάβητό τους στους Έλληνες, οι οποίοι το προσαρμόσαν στις ανάγκες τους. Με σκοπό την διάδοση της γνώσης, ήταν απαραίτητη η ύπαρξη σχολείων, δασκάλων και βιβλίων για την εκμάθηση της γραφής. Επίσης πρέπει να σημειωθεί το γεγονός πως τον 8^ο αι. π.Χ. είχαν συντεθεί τα Ομηρικά Έπη, η απαγγελία των οποίων γίνονταν προφορικά από τους ραψωδούς και μεταδίδονταν στις επόμενες γενεές. Η ύπαρξη μικρών ιδιωτικών συλλογών φανερώνει τα πρώτα δείγματα δημιουργίας συλλογών βιβλίων.

2.1.2.1. Βιβλιοθήκες στην Αθήνα

Το γεγονός πως η Αθήνα αποτελούσε το κέντρο της πνευματικής ζωής στην Ελλάδα, αποτελεί και το λόγω δημιουργίας βιβλιοθηκών. Απόδειξη των παραπάνω αποτελεί και η λογοτεχνική παραγωγή και η διάδοση του δράματος, με αποκορύφωμα τα έργα των τριών τραγικών ποιητών Αισχύλου, Σοφοκλή και Ευριπίδη. Κατά τη διάρκεια που μεγαλουργούσαν οι τρεις αυτοί τραγικοί ποιητές τα έργα τους ήταν διαθέσιμα στους θεατές με την μέθοδο της αντιγραφής, πράγμα που μαρτυρά πως υπήρχε παραγωγή βιβλίων από τον 5^ο αι. στην Αθήνα.

Η έρευνα των πηγών της αρχαίας ελληνικής και της λατινικής γραμματείας, αποδεικνύει την ύπαρξη βιβλιοθηκών. Πέρα από τα Ομηρικά Έπη κατά τον 8^ο αι. π.Χ. , έχουμε ποίηση, φιλοσοφία και επιστήμες με τα πρώτα κείμενα που διασώζονται, της Σαπφούς, του Θαλή του Μιλήσιου και του Αναξίμανδρου.

Ως εκ τούτου κατά τον 6^ο αι. π.Χ. όλα δείχνουν πως υπάρχει κατάλληλο έδαφος για δημιουργία βιβλιοθήκης. Το πιο παλιό ελληνικό βιβλίο χρονολογείται στο 2^ο μισό του 4^{ου} αι. π.Χ., βρέθηκε στον τάφο του Αμπουκίρ στην Αίγυπτο και περιείχε τους «Πέρσες» του Τιμοθέου. Επιπλέον ο αρχαιότερος ελληνικός πάπυρος είναι από το Δερβένι έξω από τη Θεσσαλονίκη και βρέθηκε το 1960 (4^{ος} αι.).

Κατά τον Aulus Gellius, η Αθήνα είχε διέθετε δημόσια βιβλιοθήκη γύρω στο 569 π.Χ.. Ο τύραννος Πεισίστρατος (605-527 π.Χ.) πιστεύετε πως είχε συγκεντρώσει μια συλλογή βιβλίων που αργότερα δώρισε στην Αθήνα και ως εκ τούτου λειτούργησε ως δημόσια βιβλιοθήκη. Ο Gellius αναφέρει επίσης πως η βιβλιοθήκη αυτή λειτούργησε μέχρι το 480 π.Χ., όταν ο Ξέρξης κατέλαβε την Αθήνα και μετέφερε τη βιβλιοθήκη ως λάφυρο στην Περσία. Η χώρα αυτή κατακτήθηκε αργότερα από το βασιλιά Σέλευκο, ο οποίος επανάφερε τα βιβλία στην Αθήνα. Ως λάτρης της μουσικής και των τεχνών ο Πεισίστρατος και όντας άρχοντας της Αθήνας, παρήγγειλε μια κριτική έκδοση των έργων του Ομήρου. Η τύχη όμως αυτών των βιβλίων δεν έγινε γνωστή, ούτε και το αν πραγματικά λειτούργησε η βιβλιοθήκη ως δημόσια.

Έπειτα ο Πλάτων (427-347 π.Χ.), ως φιλόσοφος και δάσκαλος του Αριστοτέλη, είχε ιδιωτική βιβλιοθήκη για να τη χρησιμοποιούν οι μαθητές του στην Ακαδημία. Εικάζεται πως αγόραζε βιβλία ακόμα και από τη Σικελία.

2.1.2.2. Η Βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη

Ο φιλόσοφος Αριστοτέλης ίδρυσε στην άλλη άκρη της Αθήνας το 325 π.Χ. τη σχολή του που αρχικά την ονόμασε *Λύκειον* και από τα χρόνια του Θεόφραστου, μαθητή και διαδόχου του στη διεύθυνση της σχολής, ονομάστηκε *Περίπατος*. Το Λύκειον λειτουργούσε παράλληλα με την Ακαδημία. Στις προαναφερθείσες σχολές διασώζονται πολλά έργα και παραδόσεις που αφορούν τους ιδρυτές τους

αλλά και ανθρώπους της παλαιότερης ελληνικής γραμματείας (Σεμερτζάκη, 2006). Έτσι ο Αριστοτέλης σύμφωνα με τον Στράβωνα δημιούργησε την μεγαλύτερη ιδιωτική βιβλιοθήκη για την υποστήριξη του διδακτικού προγράμματος του Λυκείου. Η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη διέθετε πλούσιο υλικό για κάθε γνωστικό αντικείμενο και ήταν άξια θαυμασμού ακόμη και από τον Κικέρωνα. Η βιβλιοθήκη του Αριστοτέλη αποτελούνταν από 400 βιβλία χωρισμένα σε *εξωτερικά* συγγράμματα που απευθύνονταν στο ευρύ κοινό, από *εσωτερικά ή διδακτικά* που περιλάμβαναν τις παραδόσεις του στο *Λύκειο* (π.χ. Φυσικά, Ηθικά, Όργανον, Αναλυτικά) και από τα ξένα βιβλία που αγόρασε ή απέκτησε από δωρεές με σκοπό τη στήριξη του διδακτικού έργου (Σεμερτζάκη, 2006).

Ο Αθήναιος σημειώνει πως ο Πτολεμαίος Β΄ ο Φιλάделφος (309-246 π.Χ.) αγόρασε τα βιβλία του Αριστοτέλη από τον Νηλέα, ο οποίος τα είχε κληρονομήσει, και τα έφερε στη βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας. Κατά όπως δείχνει η ιστορία των πραγμάτων ο Αριστοτέλης παρουσιάζεται ως ο δημιουργός και ο ιδιοκτήτης μιας από τις πιο αξιόλογες ιδιωτικές βιβλιοθήκες της εποχής.

2.1.2.3. Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας

Η Αρχαία Αλεξάνδρεια υπήρξε Σταυροδρόμι πολιτισμών και η συγκεκριμένη βιβλιοθήκη ιδρύθηκε, με σκοπό την κατάκτηση της γνώσης αλλά και τη συλλογή πληροφοριών από όλη την οικουμένη προκειμένου να ενώσει Ανατολή και Δύση.

Η Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας υπήρξε η πιο γνωστή βιβλιοθήκη του αρχαίου κόσμου, η οποία ιδρύθηκε από τον βασιλιά της Αλεξάνδρειας τον Πτολεμαίο τον Φιλάδελο (283-274 π.Χ.) με την παρότρυνση του Δημήτριου Φαληρέα. Υπήρξε η σημαντικότερη βιβλιοθήκη της εποχής καθώς αποθησαύριζε ολόκληρο τον πνευματικό πλούτο των επιστημών, των γραμμάτων και των τεχνών και γενικότερα έργων ανεκτίμητης αξίας. Επιπλέον αποτελούσε κέντρο ερευνών της τότε εποχής γιατί μόνο εκεί καλλιεργήθηκαν όλες οι επιστήμες μαζί με έμφαση και μάλιστα με πολύ σπουδαία αποτελέσματα (Χαζίρη, 2010).

Αποτελούσε το εκδοτικό κέντρο της εποχής, υπερσκελίζοντας ως προς τον πλούτο των χειρογράφων της κάθε άλλη γνωστή βιβλιοθήκη του παρελθόντος. Για να επιτύχει την φιλοδοξία του ο Πτολεμαίος ο Α΄ συνέταξε μια επιστολή προς όλους τους ηγεμόνες του κόσμου ζητώντας να δανειστεί τα βιβλία τους. Όταν οι Αθηναίοι του έστειλαν τα κείμενα του Ευριπίδη, του Αισχύλου και του Σοφοκλή εκείνος τα αντέγραψε και επέστρεψε πίσω τα αντίγραφα, κρατώντας τα πρωτότυπα για τη βιβλιοθήκη. Επίσης, όλα τα πλοία που ελλιμενίζονταν στο λιμάνι της Αλεξάνδρειας ήταν υποχρεωμένα να υποστούν έρευνα όχι για λαθρεμπόριο, αλλά για παπύρους που αντιγράφονταν και παραδίδονταν πίσω στους κατόχους τους αν το επιθυμούσαν. Στην ουσία αυτές οι ανορθόδοξες μέθοδοι αποτελούν τον πρώτο συστηματικό τρόπο συλλογής έργων. Εκτός από το μεγάλο όγκο των ελληνικών έργων και ένα πλήρη κώδικα των αιγυπτιακών αρχείων, υπάρχουν μαρτυρίες πως στη Βιβλιοθήκη ενσωματώθηκαν έργα και από άλλα έθνη. Οι ανατολικές θρησκείες ασκούσαν ιδιαίτερη έλξη αλλά

αξιοσημείωτη είναι και η ύπαρξη βουδιστικών κειμένων σε αυτή. Η διανοητική περιέργεια και το ακαδημαϊκό ενδιαφέρον αναμφίβολα ώθησαν τους λόγιους να μελετήσουν και να γράψουν για τις ανατολικές και τις αρχαίες θρησκείες, αλλά οι ουσιαστικοί λόγοι για τους οποίους έγιναν κάποιες μεταφράσεις, διακρίνονται στην προσπάθεια μετάφρασης της Παλαιάς Διαθήκης.

Η Βιβλιοθήκη έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην εξέλιξη των επιστημών στην Αλεξάνδρεια και παρήγαγε κριτικές και σχολιασμένες εκδόσεις Ελλήνων συγγραφέων. Ως το απόγειο της δόξας της η βιβλιοθήκη είχε συγκεντρώσει 700.000 κυλίνδρους-βιβλία. Δυστυχώς όμως με το πέρασμα των χρόνων δεν άντεξε το κύμα των κοινωνικών αλλαγών που συντελέστηκαν σε εκείνη την εποχή. Το χειρότερο δε όλων είναι πως κανείς από τους εχθρούς της δεν στάθηκε δυνατό να εκτιμήσει την πραγματική αξία της αλεξανδρινής βιβλιοθήκης. Η τεραστίου μεγέθους αυτή συλλογή καταστράφηκε από πυρκαγιά το 47 π.Χ. στη διάρκεια των πολέμων του Ιουλίου Καίσαρα στην Αίγυπτο (Σεμερτζάκη, 2006).

Απορίας άξιο είναι το τι απέγιναν τα χειρόγραφα που επιβίωσαν από τις συνεχείς λεηλασίες και καταστροφές; Άλλα στάλθηκαν στη Ρώμη, άλλα βρέθηκαν στην κατοχή μοναστηριών και κατόπιν στις βιβλιοθήκες του Βυζαντίου. Μερικά έκαναν την εμφάνισή τους στην Πατριαρχική Βιβλιοθήκη του Καίρου, άλλα τα έκρυψαν Άραβες λόγιοι, ενώ κάποια βρέθηκαν και σε ιδιωτικές συλλογές. Οι Αραβοχριστιανοί έσωσαν και μετέφρασαν πολλά από τα ελληνικά συγγράμματα, περί το 8% μέχρι την επέλαση του Ισλάμ, όπου και καταστράφηκαν πολλές λογοτεχνικές αντιγραφές, επειδή κατηγορήθηκαν σαν αιρετικές και διασώθηκαν μόνο τα μαθηματικά και η αστρονομία. Βέβαια, κανείς δεν είναι σε θέση να καταγγείλει τον ένα και μοναδικό υπεύθυνο της καταστροφής της περίφημης αυτής βιβλιοθήκης, γιατί τελικά δεν ήταν μόνο ένας ο υπαίτιος, αλλά το κακό συνέβη σταδιακά (Ματσαγκούρα, 2016).

Βάσει αραβικών πηγών, οι οποίες αμφισβητούνται (αφήγηση του Άραβα ιστορικού Ιμπν Κιφτί), η τελευταία αναφορά στη βιβλιοθήκη γίνεται το 642 μ.Χ., όταν ο Άραβας στρατηγός Άμρ κατέκτησε την Αίγυπτο και συνεπώς την Αλεξάνδρεια. Ήταν τότε που ο στρατηγός διέταξε να χρησιμοποιηθούν τα βιβλία ως θερμαντική ύλη για τα λουτρά της Αλεξάνδρειας. Συνάμα με την ελληνιστική επιστήμη που γνώριζε άνθηση, επήλθε καταστροφή και έλλειψη ενδιαφέροντος για το βιβλίο κατά τους πρώτους χριστιανικούς χρόνους και αυτό είχε ως αποτέλεσμα την απώλεια πολλών έργων (Σεμερτζάκη, 2006).

2.1.2.4. Οι Βιβλιοθήκες στην ύστερη αρχαιότητα και στη ρωμαϊκή εποχή

Στη διάρκεια της ελληνιστικής περιόδου υπήρχαν βιβλιοθήκες σε διάφορες πόλεις όπως στην Αθήνα στο γυμνάσιο *Πτολεμαίων* (με κατάλογο βιβλίων), στην Έφεσο, στην Ρόδο, στην Πάτρα, στην Κω, στους Δελφούς, στην Επίδαυρο (ιατρική βιβλιοθήκη, το Ασκληπιείον). Οι βιβλιοθήκες διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ελληνική κοινωνία. Βέβαια δυστυχώς δεν σώζονται πολλά στοιχεία τόσο για τις ίδιες τις βιβλιοθήκες όσο και για την αρχιτεκτονική τους. Επίσης διαφαίνεται το γεγονός πως οι άνθρωποι γνώριζαν πως να χρησιμοποιούν

τις βιβλιοθήκες, οι οποίες συχνά χτίζονταν κοντά στο «γυμνάσιον», κοντά στον χώρο άθλησης των νέων της Αθήνας και συνδέονταν με τα εκπαιδευτικά κέντρα.

Έπειτα από την κατάκτηση της Ελλάδας από τους Ρωμαίους το 146 π.Χ. πολλά βιβλία αλλά και Έλληνες μεταφέρθηκαν ως σκλάβοι μορφωμένοι (*servi literati*) στη Ρώμη. Ύστερα από επιθυμία του Ιούλιου Καίσαρα, εγκαινιάστηκε η πρώτη βιβλιοθήκη της Ρώμης το 39 π.Χ. από τον Asinius Pollio. Στην εποχή της Ακμής της Ρώμης υπήρχαν 28 δημόσιες βιβλιοθήκες. Οι συλλογές που διέθεταν οι βιβλιοθήκες ήταν Ελλήνων κλασικών συγγραφέων και Λατίνων συγγραφέων. Επιπλέον υπήρχαν αρκετές ιδιωτικές βιβλιοθήκες που ήταν προσιτές στο κοινό (Σεμερτζάκη, 2006).

2.1.2.5 Οι Βιβλιοθήκες στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία

Οι βιβλιοθήκες ευδοκίμησαν κατά τη διάρκεια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και ειδικά στα μοναστήρια. Επομένως αυτή την περίοδο παρουσιάζονται βιβλιοθήκες ιδιωτικές, δημόσιες και ένα νέο είδος, οι μοναστηριακές (Χαζίρη, 2010).

Από τον 4^ο αι. π.Χ. ο Παχώμιος (πέθανε το 346 μ.Χ.) στην Αίγυπτο, ο οποίος υπήρξε ιδρυτής του μοναχισμού, όρισε τους κανόνες της μοναστικής ζωής, καθιερώνοντας συγχρόνως και τη μοναστηριακή βιβλιοθήκη. Οι μοναχοί ήταν υποχρεωμένοι να μελετούν. Το τυπικό του Παχωμίου επικράτησε σε μοναστήρια της Μεσοποταμίας, της Παλαιστίνης και της Μεσοποταμίας. Ο μοναχισμός ήλθε στην Κωνσταντινούπολη από τη Συρία. Το πρώτο μοναστήρι ιδρύθηκε το 382 μ.Χ., ενώ κατά τον 5^ο και 6^ο αι. γνώρισαν μεγάλη ακμή τα μοναστήρια με την υποστήριξη των αυτοκρατόρων. Το παλαιότερο κέντρο της χριστιανοσύνης υπήρξε η Μονή της Αγίας Αικατερίνης στο Σινά, την οποία ίδρυσε ο Ιουστινιανός τον 6^ο αι. με πλούσια βιβλιοθήκη σε έργα χριστιανών, εθνικών και αιρετικών συγγραφέων. Σε κάθε μοναστήρι υπήρχαν τρία είδη βιβλιοθηκών :

1. *Η βιβλιοθήκη του καθολικού.* Η κύρια βιβλιοθήκη του μοναστηριού με λειτουργικά βιβλία.
2. *Η αρχιεακή βιβλιοθήκη.* Η πρώτη αρχιεακή βιβλιοθήκη για την οποία υπάρχουν ασφαλείς πληροφορίες είναι της Μονής των Ακοιμήτων, στην Κωνσταντινούπολη, που ιδρύθηκε το 420.
3. *Η προσωπική βιβλιοθήκη των μοναχών.* Κάποιοι μοναχοί διατηρούσαν στις μονές τις δικές τους συλλογές βιβλίων. Πρόκειται για ορισμένους ηγούμενους ή σημαντικού λαϊκού που όταν αποφάσιζαν να ακολουθήσουν το μοναχικό βίο, παραχωρούσαν τις βιβλιοθήκες τους στα μοναστήρια (Σεμερτζάκη, Ε., 2006). Στην πορεία της ιστορίας, η λειτουργία της μοναστηριακής βιβλιοθήκης αποτελούσε συνάρτηση της προσωπικότητας και της μόρφωσης του κάθε ηγούμενου. Κατά γενική ομολογία στα μοναστήρια διατηρήθηκε ο βιβλιακός πλούτος του βυζαντινού πολιτισμού τόσο σε θέματα λειτουργικά, αναφορικά σε έργα των Πατέρων της Εκκλησίας, στους βίους των αγίων, αλλά και γραμματικά, ιστορικά και ποιητικά θέματα της κλασικής αρχαιότητας.

2.1.2.6 Οι Βιβλιοθήκες στους νεότερους χρόνους

Κατά τον 18^ο αιώνα οι βιβλιοθήκες γνώρισαν ανάπτυξη και εξέλιξη σε μεγάλο βαθμό και ως αποτέλεσμα υπήρξε η αύξηση του έντυπου υλικού στο χώρο των βιβλιοθηκών, όσο και η περίοδος της Αναγέννησης σηματοδότησε την λύση του μεσαιωνικού τρόπου σκέψης. Η επιστήμη κερδίζει έδαφος και η μόρφωση επιτυγχάνεται πλέον από ένα διαφορετικό σύμπλεγμα επιστημών και συνάμα από την ίδρυση του σύγχρονου Πανεπιστημίου την εποχή της Διαφώτισης. Ανήκουν στο παρελθόν τα χρόνια του μεσαίωνα και του φεουδαρχισμού, όπου το βιβλίο το αντιμετώπιζαν σα μουσειακό αντικείμενο το οποίο θα έπρεπε να φυλάγεται και να μην χρησιμοποιείται με σκοπό να μην κλαπεί ή να μην φθαρεί. Παρελθόν επίσης αποτελούν και οι ιδιωτικές συλλογές των μεγιστάνων και εκείνες των μοναστηριών που ήταν παθητικές και απρόσιτες στον λαό (Δαράκη, 1986).

Η θεαματική αύξηση των επιστημών κατά τον 18^ο αιώνα, έκανε πιο επιτακτική τόσο την ανάγκη όσο και το ενδιαφέρον όλο και περισσότερων ανθρώπων για την επιστήμη και τη διδασκαλία από το έντυπο βιβλίο. Η ταχεία αύξηση των βιβλίων και οι πληροφορίες που αυτά παρουσίαζαν, οδήγησαν στην ανάγκη συστηματοποίησης των βιβλιοθηκών και εξειδίκευσης των καταλόγων με σκοπό να είναι αποτελεσματική η χρήση μιας βιβλιοθήκης και κυρίως ο εντοπισμός του υλικού (Χαζίρη, 2010).

Ο 18^{ος} αιώνας είναι η αρχή μιας πολύ σημαντικής εποχής για την ιστορία του συστηματικού καταλόγου με το χαρακτηριστικό ολοένα και περισσότερες χώρες του κόσμου να εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για αυτόν. Κυρίως στην Αμερική η Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου δίνει μεγάλη βάση τόσο στην ποιοτική όσο και στην ποσοτική ταξινόμηση του βιβλιοθηκονομικού υλικού. Πρώτιστο ρόλο στην συστηματοποίηση των βιβλιοθηκών υπήρξε ο Dewey ο οποίος το 1876 μελέτησε και έθεσε την Δεκαδική ταξινόμηση, η οποία χρησιμοποιείται ακόμη και σήμερα στις βιβλιοθήκες (Δαράκη, 1986).

2.1.2.7 Οι Βιβλιοθήκες στον 19^ο και 20^ο αιώνα

Οι βιβλιοθήκες κατά τον 19^ο αιώνα κάνουν την εμφάνισή τους στην Ευρώπη, κυρίως με την έννοια της γενικής συλλογής στην οποία έχει πρόσβαση ο οποιοσδήποτε κάνοντας ταυτόχρονα και χρήση της βιβλιοθήκης. Στη διάρκεια του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα οι βιβλιοθήκες χαρακτηρίζονται από λογοτεχνική παραγωγή και εξέλιξη της επιστημονικής έρευνας. Οι βιβλιοθήκες θεωρούνται δημόσιο ίδρυμα στον 20^ο αιώνα πλέον και αυτή η αντίληψη είναι πολύ εμφανής. Οι ειδικές βιβλιοθήκες από την

άλλη είναι περιορισμένες σε θεματική κάλυψη αλλά και σε κατηγορίες χρηστών (Σεμερτζάκη, 2006).

Τον 20^ο αιώνα, καθώς η ανάγκη για εξειδικευμένους επιστήμονες και επαγγελματίες μεγάλωνε διαρκώς, περισσότερα ιδρύματα προσάρμοσαν το πρόγραμμα σπουδών τους σ' αυτήν την απαίτηση. Αυτό οδήγησε σε μεγάλη επέκταση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στο Δυτικό Κόσμο και σε ταυτόχρονη αύξηση του μεγέθους των συλλογών τους. Καθώς η επαγγελματική εκπαίδευση αυξανόταν διαρκώς στο ακαδημαϊκό περιβάλλον, η έρευνα και η επιστημονική σκέψη λαμβάνονταν ολοένα και περισσότερο υπόψη κατά την κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών. Στην ανάπτυξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών συνέβαλε η εισαγωγή νέων μαθημάτων και η αποδοχή των σεμιναρίων ως βασικού εκπαιδευτικού μέσου. Επιπλέον, η αυξανόμενη έμφαση στη σημασία της έρευνας ως σημαντικού συστατικού του ρόλου του ιδρύματος στην κοινωνία οδήγησε σε αύξηση του κύρους των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και των βιβλιοθηκών. Στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα οι βιβλιοθήκες αντιμετώπισαν μια ακόμη μεγαλύτερη αύξηση στον αριθμό των βιβλίων και στο μέγεθος των συλλογών τους και επικεντρώθηκαν, κυρίως, σε εσωτερικά ζητήματα διαχείρισης, ενώ στη δεκαετία του '30 υπήρξε συζήτηση για το ρόλο της δημόσιας βιβλιοθήκης.

Μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου οι εξελίξεις στο χώρο των βιβλιοθηκών και των υπηρεσιών πληροφόρησης γενικότερα, είναι διαρκείς και, χρονικά ταχύτερες. Διαπιστώνεται μια διαρκής μεταβολή σε ρόλους λειτουργίας, μέσα, εργαλεία, προσόντα και έννοιες. Δε θα ήταν υπερβολικό να διαπιστώσει κανείς ότι οι τεχνολογικές – καθώς αυτές «πυροδοτούν» και τις υπόλοιπες - εξελίξεις οι οποίες και αρχίζουν μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, βρίσκονται, ακόμα, σε εξέλιξη και αποτελούν βασικό κορμό των τεχνολογικών δεδομένων, που αποτελούν σήμερα τη βασική αιτία ριζικής μεταβολής του περιβάλλοντος πληροφόρησης. (Γερόλιμος, 2008).

Όσον αφορά την Ελλάδα, υπάρχουν μαρτυρίες, κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης, σχετικά με τη θεσμοθέτηση βιβλιοθηκών. Συγκεκριμένα το Νοέμβριο του 1824, με εγκύκλιο που εξέδωσε η κοινότητα των Αθηνών ενημέρωνε τους κατοίκους πως, εκτός από τη λειτουργία σχολείων υπήρχε πρόβλεψη να λειτουργήσει «Βιβλιοθήκη Δημόσιος» στο τζαμί της Κολώνας. Επίσης στο «Πρότυπο και Κεντρικό Σχολείο Αίγινας» που ίδρυσε ο Ιωάννης Καποδίστριας το 1829, λειτουργούσε για τις ανάγκες των σπουδαστών μέσα στον περίβολο του ορφανοτροφείου αξιόλογη βιβλιοθήκη και «τυπογραφία» όπου τυπώνονταν τα βιβλία για τις ανάγκες του Σχολείου. Με εντολή του Καποδίστρια, άρχισαν να συγκεντρώνονται στη βιβλιοθήκη παλαιά χειρόγραφα με σκοπό να περισωθούν από την «αγνωσίαν και βαρβαρότητα των κατόχων».

Φτάνοντας στο τέλος του δευτέρου κεφαλαίου, επειδή οι βιβλιοθήκες είναι φορείς πολιτισμού, η σπουδαιότητά τους αποδεικνύεται εξαιρετική σε όλες τις εποχές. Η ιστορική αναδρομή έδειξε πως, βάσει των πολιτισμών που υπηρετούσε ο θεσμός των βιβλιοθηκών, επηρεαζόταν από την ακμή και την παρακμή τους. Χωρίς την παρουσία αλλά και την ενεργό δράση των βιβλιοθηκών, καμία κοινωνία δεν θα ήταν δυνατό να φθάσει σε υψηλό επίπεδο οργάνωσης του γραπτού της λόγου. Από την Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας ως και τους νεότερους χρόνους, η ανάπτυξη και εξέλιξη των βιβλιοθηκών υπήρξε σταδιακή. Η άνθηση των επιστημών κατά τον 18^ο αιώνα, αύξησε την ανάγκη και το ενδιαφέρον όλο και περισσότερων ανθρώπων για μελέτη και διδασκαλία μέσω του έντυπου βιβλίου. Η γρήγορη αύξηση των βιβλίων και το υλικό πληροφόρησης που πηγάζε από αυτά, είχαν σαν αποτέλεσμα την οργάνωση αυτού του υλικού και κατά προέκταση τη συστηματοποίηση των βιβλιοθηκών και τη δημιουργία εργαλείων πρόσβασης σε αυτές, τους ειδικούς καταλόγους. Και ενώ ο 18^{ος} αιώνας χαρακτηριζόταν από το ενδιαφέρον ολόένα και περισσότερων χωρών για τη δημιουργία συστηματικού καταλόγου, ο 19^{ος} και ο 20^{ος} διακρίνονται για την λογοτεχνική παραγωγή και την ανέλιξη της επιστημονικής έρευνας.

Η μελέτη όλων αυτών ιστορικών στοιχείων μας οδηγεί στο να παραθέσουμε τις πιο σημαντικές για την χώρα μας βιβλιοθήκες κατά τον 19^ο αιώνα, οι οποίες είναι η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και η Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων.

3. Σημαντικές Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα

Από τις πιο σημαντικές βιβλιοθήκες στην Ελλάδα τον 19^ο αιώνα είναι:

Α) Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας:

Ιδρύθηκε το 1829 από τον κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια συνάμα με το Μουσείο στο Ορφανοτροφείο της Αίγινας. Ο πρώτος διευθυντής της Βιβλιοθήκης και του Μουσείου ήταν ο Ανδρέας Μουστοξύδης. Η Βιβλιοθήκη χωρίστηκε το 1832 από το μουσείο του Ορφανοτροφείου και έγινε ανεξάρτητη (Μπίρης, Κ., 1996). Η επίσημη ίδρυση της Εθνικής Βιβλιοθήκης γίνεται στις 15 Μαΐου 1832 με την έκδοση σχετικού διατάγματος και με την επωνυμία «Δημόσια Βιβλιοθήκη». Η Βιβλιοθήκη μεταφέρεται στο Ναύπλιο και πρώτος διευθυντής, με τον τίτλο του «Επιστάτου», ορίζεται ο Γεώργιος Γεννάδιος (Γεωργακοπούλου, 2013).

Η μεταφορά της βιβλιοθήκης στην Αθήνα έγινε το 1834 επί Όθωνος. Το 1838 ιδρύθηκε η βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου και το 1842 οι δύο βιβλιοθήκες ενώθηκαν τοπικά και διοικητικά στο κτήριο του Πανεπιστημίου. Οι δύο βιβλιοθήκες ενώθηκαν σε μία, στην Εθνική

Βιβλιοθήκη, το 1866, όπου τα βιβλία σφραγίζονταν διαφορετικά για κάθε βιβλιοθήκη. Στη διάρκεια του 1884 ήρθε να προστεθεί η νομισματική συλλογή, η οποία όμως αποσχίστηκε το 1890 οπότε και ιδρύθηκε το Νομισματικό Μουσείο. Η Εθνική Βιβλιοθήκη μεταφέρεται το 1903 επί της οδού Πανεπιστημίου, όπου χτίστηκε με σχέδια Χάνσεν και εκτέλεση Ε. Τσίλερ, μετά από δωρεά των αδελφών Βαλλιάνων. Από το όνομα των δωρητών ονομάστηκε Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη, την οποία μελετά η παρούσα εργασία και θα γίνει εκτενέστερη αναφορά.

Μεταξύ άλλων σπουδαίων συγγραμμάτων η συλλογή της Εθνικής Βιβλιοθήκης περιλαμβάνει «ένα πλούσιο αρχαιακό σύμπαν». Σε αυτό συγκαταλέγεται και η «μεγάλη συλλογή 4.500 χειρογράφων», σημειώνει ο κύριος Ζουμπουλάκης, πρόεδρος του Εφορευτικού Συμβουλίου του Ιδρύματος. Με έργα θεολογικά, αριστοτελικά, ομηρικά, μουσικά...Στους θησαυρούς αυτούς περίοπτη θέση κατέχει και το τεράστιο αρχείο των αγωνιστών του 1821 με 200.000 έγγραφα αλλά και μια μεγάλη συλλογή χαρτών με ιστορικό, γεωγραφικό, γεωφυσικό, πολιτικό περιεχόμενο.

Β) Η Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων:

Η βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων ιδρύθηκε το 1844 από την πρώτη Βουλή που συνήλθε μετά το Σύνταγμα του 1844. Κατά το 1860 κάηκε από πυρκαγιά και λειτούργησε σε ιδιωτική οικία, και μετά το 1875 μεταφέρθηκε στο κτίριο της Βουλής και το 1935 στο κτήριο των Παλαιών Ανακτόρων, που έχει μετατραπεί σε Μέγαρο της Βουλής στην πλατεία Συντάγματος. Διαθέτει πλούσια συλλογή περιοδικών και εφημερίδων. Σπουδαία υπήρξε η δωρεά το Εμμ. Μπενάκη, ο οποίος αγόρασε και στη συνέχεια δώρισε τη βιβλιοθήκη του Γιάννη Ψυχάρη σύνολο 35.000 τόμων. Η βιβλιοθήκη αυτή λειτουργεί σαν χωριστό τμήμα, γνωστή ως Μπενάκειος, με πλούσιο υλικό λογοτεχνίας, φιλοσοφίας, μαθηματικών, καλών τεχνών, θεολογίας, στρατιωτικών επιστημών και παλιών εφημερίδων. Το υλικό που διαθέτει η κεντρική βιβλιοθήκη στο Μέγαρο της Βουλής αφορά τις πολιτικές και οικονομικές επιστήμες, νομική, φιλολογία, κοινωνιολογία, ιστορία και γεωγραφία. Στη συλλογή της βιβλιοθήκης συμπεριλαμβάνονται σπάνια βιβλία, χάρτες και χαρακτηριστικά, τα πρωτότυπα των Ελληνικών Συνταγμάτων, εφημερίδες, χειρόγραφοι κώδικες και ιστορικά έγγραφα της νεότερης ελληνικής ιστορίας καθώς και πρωτόκολλα ορκωμοσίας βασιλέων και προέδρων της Δημοκρατίας (Σεμερτζάκη, 2006). Επιπλέον στις συλλογές της Βιβλιοθήκης της Βουλής συγκαταλέγονται το αρχείο της Ελληνικής Παλιγγενεσίας, περγαμηνές, αρχέτυπα καθώς και συλλογές περιοδικών (Νταβαρίνος, 2003, 151-153).

Λόγω του μεγάλου όγκου οι συλλογές της ΒΒΕ στεγάζονται σε τρία διαφορετικά σημεία:

- στην Κεντρική Βιβλιοθήκη, που στεγάζεται στο Μέγαρο της Βουλής (Σύνταγμα), όπου φυλάσσονται βιβλία που αφορούν τις πολιτικές και οικονομικές επιστήμες, τη νομική, την κοινωνιολογία, τη φιλολογία, την ιστορία και την γεωγραφία,
- στη Μπενάκειο (όπως αναφέρθηκε πιο πάνω),
- στη Βιβλιοθήκη Πόλης, στο πρώην Καπνεργοστάσιο, όπου στεγάζονται το τμήμα Μικροφωτογράφισης και Ηλεκτρονικής Αποθήκευσης, καθώς και το τμήμα συντήρησης Έργων Τέχνης και Εντύπων.

Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός πως η Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων, είναι η δεύτερη μεγαλύτερη σε πλούτο βιβλιοθήκη της χώρας, μετά την Εθνική Βιβλιοθήκη. Όντας ανοιχτή στο κοινό διαθέτει μία από τις μεγαλύτερες συλλογές έντυπου υλικού: 600.000 τόμους βιβλίων και φυλλαδίων (στα οποία κάθε χρόνο προστίθενται 4.000 ελληνικοί τίτλοι και περίπου 1.000 ξενόγλωσσοι), 12.000 τόμους σπάνιων και πολύτιμων εκδόσεων, 600 χειρόγραφα, 5.000 χάρτες, πλήρη σειρά της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, της Εφημερίδος των Συζητήσεων της Βουλής και των Πρακτικών της Βουλή και της Γερουσίας, 100.000 τόμους εφημερίδων και περιοδικών, μια πλουσιότατη και ιδιαίτερα αναπτυγμένη συλλογή περιοδικών εντύπων από τον 19^ο αιώνα, καθώς και μια συλλογή του ξενόγλωσσου Τύπου από τον 19^ο αιώνα, αρχεία (κοινοβουλευτικά, ιστορικά, πολιτικών προσωπικοτήτων), 21.000 μικροταινίες, παραγωγή του εργαστηρίου της Βουλής, 2.500 CD-ROM και περίπου 1.000 έργα τέχνης.

Η βιβλιοθήκη, παράλληλα, παρακολουθώντας τις εξελίξεις των νέων τεχνολογιών, έχει προχωρήσει σε ψηφιοποίηση μέρους των συλλογών της με στόχο να παρέχει τη δυνατότητα περιήγησης μέσω του Διαδικτύου από τους χρήστες. Μέσω του έργου «Τεκμηρίωση, Αξιοποίηση και Ανάδειξη των Συλλογών της Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων», μια από τις μεγαλύτερες συλλογές έντυπου υλικού στην χώρα μας, περνά το κατώφλι της ψηφιακής εποχής. Στον δικτυακό τόπο της νέας Ψηφιακής Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων: (<http://catalog.parliament.gr>), οι επισκέπτες έχουν την δυνατότητα να κάνουν απλές και συνδυαστικές αναζητήσεις στις συλλογές των εντύπων και μικροταινιών, να εντοπίσουν τη βιβλιογραφία που χρειάζονται και να ενημερωθούν για την κυκλοφορία των νέων ελληνικών τίτλων και των ξενόγλωσσων εκδόσεων που διαθέτει η Βουλή των Ελλήνων.

Συνολικά περισσότερες από 15.000 μικροταινίες (από τις συνολικά 21.000 της συλλογής) που αντιστοιχούν σε οχτώ εκατομμύρια ψηφιακά τεκμήρια, καθώς και περισσότερα από 3.000 σπάνια χειρόγραφα και έντυπα έχουν ψηφιοποιηθεί. Επιπλέον, στη διάθεση του κοινού, μέσω του δικτυακού τόπου της Ψηφιακής Βιβλιοθήκης, βρίσκεται το περιεχόμενο 3.000 εφημερίδων και περιοδικών του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, ενώ παρέχεται η δυνατότητα στους χρήστες να διαβάσουν σελίδες εντύπων που εκδίδονταν έως το 1940. Πρόκειται για εφημερίδες υψηλής κυκλοφορίας των μεγάλων αστικών κέντρων, αλλά και εφημερίδες τοπικές, μικρότερης εμβέλειας, που

αποτυπώνουν, όμως, όψεις των κοινωνιών της Ελλάδας και της ομογένειας. Από τα αναρτημένα φύλλα, ενδεικτικά αναφέρονται: ο Αιών, το Άστυ, η Αθήνα, η Παλιγγενεσία (του 19^{ου} αιώνα) και η Ακρόπολη, η Ελευθερία, το Ελεύθερο Βήμα (του 20^{ου} αιώνα) (www.ekt.gr/).

Για την ψηφιοποίηση του συγκεκριμένου έργου που έλαβε χώρα στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κοινωνία της Πληροφορίας», χρησιμοποιήθηκαν ειδικοί σαρωτές τελευταίας τεχνολογίας, προκειμένου να διασφαλιστεί η ακεραιότητα του υλικού και να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή ποιότητα του τελικού ψηφιακού προϊόντος. Εφαρμόστηκαν διαδικασίες ελέγχου ποιότητας των παραγόμενων ψηφιακών τεκμηρίων, βασισμένες σε διεθνή πρότυπα. Τα ψηφιακά τεκμήρια υδατοσημάνθηκαν με τη βοήθεια ειδικού λογισμικού, για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων του υλικού και πλέον διατίθενται προς ανάγνωση και αναπαραγωγή από οποιοδήποτε σημείο.

3.1 Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη

Όπως έχει ήδη ειπωθεί το μέγαρο της Εθνικής Βιβλιοθήκης (οδός Πανεπιστημίου 32) οικοδομήθηκε χάρις σε δωρεές των ομογενών επιχειρηματιών αδελφών Παναγή, Μαρίνου και Ανδρέα Βαλλιάνου, βάσει σχεδίων του αρχιτέκτονα Θεόφιλου Χάνσεν (1813-1891). Η χωροθέτηση του κτιρίου στη θέση αυτή προβλεπόταν ήδη από το 1842, στο πλάνι του Πανεπιστημίου και της μελλοντικής Ακαδημίας, συγκροτώντας ότι ονομάστηκε «Αθηναϊκή Τριλογία» του νεοκλασικισμού. Η (επονομαζόμενη και Βαλλιάνειος) Βιβλιοθήκη θεμελιώθηκε τελικώς το 1887 και ολοκληρώθηκε μόλις το 1903.

Η σύνθεση του κτιρίου ακολουθεί τον δωρικό ρυθμό, συνδυαζόμενο με αναγεννησιακού ύφους κλίμακες, και είναι κατασκευασμένο από πεντελικό μάρμαρο εδραζόμενο σε πειραϊκή πέτρα (όπως και η Προ ηγηθείσα Ακαδημία), ενώ στην πρόσοψη τοποθετήθηκε ο αδριάντας του Παναγή Βαλλιάνου και στον πρόδρομο εκείνοι των αδελφών του, έργα του γλύπτη Γεωργίου Μπονάνου. Τα προβλεπόμενα στα σχέδια διακοσμητικά γλυπτά στα τύμπανα των αετωμάτων τελικώς δεν πραγματοποιήθηκαν, για οικονομικούς λόγους (Μπίρης, 1996).

Το εν λόγω κτίριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης αποτελεί τον κύριο αποθηκευτικό χώρο των συλλογών του υλικού. Επίσης στεγάζει τα αναγνωστήρια εντύπων και χειρόγραφων καθώς και τις περισσότερες διοικητικές υπηρεσίες σε 5.000 τ.μ. Στα βιβλιοστάσια του υπάρχουν τα καταλογογραφημένα βιβλία. Συγκεκριμένα περιλαμβάνει τη Γενική Διεύθυνση, το Τμήμα Αναγνωστηρίων (Κεντρικό και Αναγνωστήριο Χειρογράφων-Ομοτύπων, τα Γραφεία Διεθνών Αριθμοδοτήσεων ISBN /ISSN / ISMN και το Γραφείο Περιοδικών (Περή, 2010).

Εικόνα 2. Εθνική Βιβλιοθήκη – Βαλλιάνειο (πηγή Internet)

Η Εθνική Βιβλιοθήκη καλύπτει τις ανάγκες οργάνωσης των συλλογών της χρησιμοποιώντας το παράρτημα της Αγίας Παρασκευής, στο οποίο βρίσκονται το Γραφείο Ελληνικής Εθνικής Βιβλιογραφίας, το Τμήμα Περιοδικών και το εργαστήριο Συντήρησης και Μικροφωτογράφισης. Το συγκεκριμένο κτίριο είναι μισθωμένο από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, έχει εμβαδόν 2.500 τ.μ. και βρίσκεται στην οδό Αγελάου και Μάρκου Αυγέρη 17.

Επίσης από κτιριακής απόψεως η ΕΒΕ διαθέτει και το παράρτημα της Νέας Χαλκηδόνας το οποίο νοικιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και έχει εμβαδόν 1.500 τ.μ. Το συγκεκριμένο κτίριο χρησιμεύει ως αποθηκευτικός χώρος για τα δεύτερα και πολλαπλά αντίτυπα βιβλίων, περιοδικών και εφημερίδων της Εθνικής Βιβλιοθήκης.

Η γοητεία που ασκεί η επονομαζόμενη Βαλλιάνειος Βιβλιοθήκη, με τα πράσινα φωτιστικά, τα επιβλητικά βιβλιοστάσια και τον πλούσιο εσωτερικό διάκοσμο που έχει επιμεληθεί σχεδόν εξ' ολοκλήρου ο Τσίλλερ, είναι ανυπέρβλητη, τα λειτουργικά προβλήματα που αντιμετώπιζε, ωστόσο, τα τελευταία χρόνια υπήρξαν πολλά, με κυριότερο την έλλειψη χώρου.

Σήμερα, η Εθνική Βιβλιοθήκη ετοιμάζεται για την μετάβασή της σε μια νέα εποχή, καθώς βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο της μετεγκατάστασής της στο «Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος», στο υπερσύγχρονο κτίριο που σχεδίασε ο Ρέντο Πιάνο και που αγγίζει τα 24.000 τ.μ., γεγονός που θα συντελέσει τα μέγιστα στην υλοποίηση της αποστολής της ΕΒΕ κατά το καλύτερο τρόπο. Κύριος στόχος της είναι ο απaráμιλλος αυτός πλούτος που διαθέτει στις συλλογές της, να μην παραμείνει φυλασσόμενος, αλλά να μεταμορφωθεί σε γνώση που διαχέεται στην κοινωνία. Η ενεργητική προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, η διάδοση της στο παρόν και μέλλον, η διαφύλαξη της «εθνικής μνήμης» και η προστασία του δικαιώματος των πολιτών για πρόσβαση στην πληροφορία, αποτελούν βασικές αρχές που διέπουν τη λειτουργία του θεσμού της Εθνικής Βιβλιοθήκης. (Φαρμακόρη, 2017).

3.2 “Νέα” Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος

Σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της ΕΒΕ η αποστολή της βάσει της νομοθεσίας (Ν. 3149/03) έχει να κάνει με τη συγκέντρωση, οργάνωση και απόδοση στο κοινό, σε κάθε δυνατή μορφή, γραπτών προϊόντων επιστήμης και πολιτισμού που συνδέονται με την Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα η ΕΒΕ έχει τους εξής σκοπούς:

α) Να αναπτύσσει και να διατηρεί την εθνική Συλλογή, η οποία περιλαμβάνει Υλικό που παράγεται στην Ελλάδα καθώς και Υλικό που παράγεται στο εξωτερικό αλλά συνδέεται ή έχει συνάφεια με τους ανθρώπους, τη χώρα, τις παραδόσεις και τον πολιτισμό της Ελλάδας σε οποιαδήποτε γλώσσα και μορφή και αν βρίσκεται. Για το σκοπό αυτό συγκεντρώνει, επεξεργάζεται, συντηρεί, διαφυλάσσει, προβάλλει και καθιστά το Υλικό της Συλλογής της προσιτό σε κάθε ενδιαφερόμενο, κατά τρόπο ισότιμο και με γνώμονα την ελευθερία της γνώσης, της πληροφόρησης και της έρευνας.

β) Να αναπτύσσει δραστηριότητες σχετικές με το σκοπό της, με στόχο την ενίσχυση της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής της χώρας.

γ) Να λειτουργεί ως εθνικό βιβλιογραφικό και πληροφοριακό κέντρο της χώρας και να είναι αποδέκτης της υποχρεωτικής, σύμφωνα με το νόμο, κατάθεσης Υλικού.

δ) Να συντάσσει και να εκδίδει την αναδρομική και την τρέχουσα Εθνική Βιβλιογραφία καθώς και τους καταλόγους του χειρόγραφου, έντυπου ή άλλης μορφής Υλικού που ανήκει στη Συλλογή της.

ε) Να λειτουργεί ως επίσημο εθνικό κέντρο παροχής οδηγιών, κατευθύνσεων και διαμόρφωσης προτύπων στους τομείς της βιβλιογραφίας και της συντήρησης, διατήρησης, ψηφιοποίησης και αποκατάστασης Υλικού και της πληροφόρησης που έχει σχέση με αυτά.

στ') Να παρέχει τις εθνικές υπηρεσίες διεθνών αριθμοδοτήσεων, όπως αυτές των βιβλίων (ISBN), περιοδικών εκδόσεων (ISSN), μουσικής (ISMN).

ζ) Να συνεργάζεται σε θέματα βιβλιοθηκών με άλλους οργανισμούς και ιδιώτες στο εσωτερικό και εξωτερικό και να λαμβάνει μέρος σε ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα.

η) Να εκπροσωπεί τη χώρα στο εξωτερικό για ζητήματα που έχουν σχέση με την αποστολή της.

θ) Να συνδράμει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας ή άλλα Υπουργεία στις νομοθετικές πρωτοβουλίες τους σε θέματα Βιβλιοθηκών και Πληροφόρησης (Ζάχος, 2002).

Συνοπτικά, αποστολή της Εθνικής Βιβλιοθήκης είναι η συγκέντρωση, οργάνωση, διαφύλαξη, συντήρηση και διάθεση σε κάθε ενδιαφερόμενο όλων των προϊόντων επιστήμης και πολιτισμού, που παράγονται στην Ελλάδα ή σχετίζονται με την ιστορία της χώρας.

3.2.1. Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος – Δωρεά – Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα

Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ)

Νέα δεδομένα αρχίζουν να διαδραματίζονται τον Ιούνιο του 2007 για την Εθνική Βιβλιοθήκη, όταν το Ίδρυμα «Σταύρος Νιάρχος» υπέγραψε Μνημόνιο Συνεργασίας με το Ελληνικό Δημόσιο, με σκοπό να χρηματοδοτήσει το σχεδιασμό, την κατασκευή και τον εξοπλισμό του Κέντρου Πολιτισμού του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΝΣ), το οποίο θα περιέκλειε στους κόλπους του, την Εθνική Βιβλιοθήκη και την Εθνική Λυρική Σκηνή στο Δέλτα Φαλήρου, με αρχιτέκτονα τον Renzo Piano (Περρή, 2010).

Σύμφωνα με τις πληροφορίες που διατίθενται από την επίσημη ιστοσελίδα του ΚΠΙΣΝ, «οι νέες, υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις θα επιτρέψουν στην ΕΒΕ να επεκτείνει την εμβέλεια και τη δράση της, αναλαμβάνοντας ένα διπλό και διευρυμένο ρόλο: να συνεχίσει να αποτελεί κέντρο έρευνας και μελέτης για ακαδημαϊκούς και φοιτητές, λειτουργώντας, ωστόσο, παράλληλα και ως σημαντικός δημόσιος πόρος για όλους τους πολίτες, και προσφέροντας διάφορα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά προγράμματα για παιδιά και ενήλικες, βασισμένα σε αντίστοιχες πρωτοβουλίες που έχουν εφαρμοστεί με επιτυχία σε δημόσιες βιβλιοθήκες στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Η ΕΒΕ θα λειτουργήσει και ως εκθεσιακός χώρος για τις συλλογές της. Επιλεγμένα χειρόγραφα της Εθνικής Βιβλιοθήκης θα εκτίθενται εκ περιτροπής, παρέχοντας στο κοινό την ευκαιρία να θαυμάσει τους θησαυρούς της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας» <http://www.snfcc.org/about-the-fcc/faqs/?page=2&lang=el>.

Το Κέντρο Πολιτισμού του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, όπως έχει ήδη ειπωθεί είναι ένα συγκρότημα που περιλαμβάνει τις νέες εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης, της Εθνικής Λυρικής Σκηνής και του Πάρκου Σταύρος Νιάρχος, συνολικής έκτασης 210.000 τ.μ.

Το μεγαλειώδες αυτό έργο του ΚΠΙΝΣ, όπως αναφέρθηκε ήδη, φέρει την υπογραφή του διεθνούς φήμης αρχιτέκτονα Renzo Piano, αποτελεί αποκλειστική δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ) ύψους €596 εκατομμυρίων. Με την ολοκλήρωση του έργου, το Ίδρυμα παραδίδει το Κέντρο Πολιτισμού στο Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο θα αναλάβει τον πλήρη έλεγχο και τη λειτουργία του.

Οι εγκαταστάσεις της Βιβλιοθήκης αγγίζουν τα 22.000 τ.μ., διαθέτοντας κατάλληλες συνθήκες και σύγχρονες υποδομές για τη συγκέντρωση, διαφύλαξη, συντήρηση, ψηφιοποίηση και ανάδειξη των συλλογών της. Ως εθνικός θεματοφύλακας της γραπτής πνευματικής παρακαταθήκης των Ελλήνων, η Εθνική Βιβλιοθήκη θα παρέχει πρόσβαση στην πλειοψηφία της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής, σε χειρόγραφα, παλαιύτητα, ιστορικά αρχεία καθώς και σε περιοδικά και εφημερίδες (<http://transition.nlg.gr/i-metegkatastasi/>).

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του σημερινού Προέδρου του Εφορευτικού Συμβουλίου της ΕΒΕ κύριου Σταύρου Ζουμπουλάκη, «η Εθνική Βιβλιοθήκη μπαίνει σε μια νέα φάση της μακράς ιστορίας της. Δεν πρόκειται απλώς για μεταστέγαση, πρόκειται για νέο ξεκίνημα, για επανίδρυση. Η Εθνική Βιβλιοθήκη εισέρχεται στην ψηφιακή περίοδο της ιστορίας της. Με πλουσιότερες συλλογές, νέες υπηρεσίες, νέο νόμο, άλλους όρους λειτουργίας, άλλο ύφος σχέσης με το κοινό».

Επίσης ο τωρινός γενικός Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου, πιστεύει πως «το στοίχημα του εκσυγχρονισμού της ΕΒΕ, σε όλα τα επίπεδα, πρέπει οπωσδήποτε να κερδηθεί. Αυτή τη στιγμή προσπαθούμε συστηματικά να καλύψουμε τα κενά δεκαετιών για να μπούμε στο μέλλον. Δουλεύουμε γι' αυτό βάζοντας διάθεση, μυαλό και καρδιά. Η Εθνική Βιβλιοθήκη είναι ένας κρυφός θησαυρός και το στοίχημα είναι να τον αναδείξουμε».

Εικόνα 3. Ο Γενικός Διευθυντής της ΕΒΕ, κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου στο Βαλλιάνειο Κτίριο (Πηγή φωτογραφίας Διαδίκτυο).

Το ΚΠΙΣΝ αποτελεί το μεγαλύτερο κατασκευαστικό και πολιτιστικό έργο που έχει πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα, μέχρι σήμερα. Είναι η πρώτη συνεργασία μεταξύ Δημοσίου και ενός κοινωφελούς πολιτιστικού ιδρύματος. Το ΚΠΙΣΝ παραδόθηκε τον Φεβρουάριο του 2017, με σύμβαση δωρεάς και με μια λαμπρή εκδήλωση παράδοσης, στο ελληνικό δημόσιο. Η συνολική έκταση του πάρκου είναι 170.000 τ.μ. και όλη η εγκατάσταση βρίσκεται σε περιοχή που ανήκει στο Δήμο Καλλιθέας.

Παιδεία, πολιτισμός και βιωσιμότητα, τα τρία κύρια στοιχεία του ΚΠΙΣΝ αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την ενίσχυση της δυναμικής προοπτικής της πόλης και των ανθρώπων και επιπλέον για την ενσωμάτωσή τους στον εικοστό πρώτο αιώνα σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο.

Στους κόλπους του ΚΠΙΣΝ, σήμερα που συγγράφεται η παρούσα εργασία υπάρχει και λειτουργεί υποδεχόμενο το κοινό η Εθνική Λυρική Σκηνή, το Πάρκο του ιδρύματος και η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, η οποία είναι σε κατάσταση μετεγκατάστασης – μετάβασης, για την οποία μετάβαση θα γίνει εκτενέστερη αναφορά.

Η Εθνική Λυρική Σκηνή, με την μετεγκατάστασή της στο φαληρικό Δέλτα, διαθέτει έναν πολυλειτουργικό καλλιτεχνικό χώρο με σύγχρονες τεχνολογικές προδιαγραφές, όπως και τη δυνατότητα διοργάνωσης παραστάσεων και εκδηλώσεων ποικίλου ενδιαφέροντος. Η συνολική έκταση της ΕΛΣ καλύπτει 28.000 τ.μ. και περιλαμβάνει και Παιδική Λυρική Σκηνή με σκοπό να προσελκύσει νέα παιδιά που θα αποτελέσουν το μελλοντικό κοινό. Στόχος είναι να διοργανώνονται όπερες για παιδιά, εκπαιδευτικά προγράμματα και σεμινάρια. Επίσης η ΕΛΣ διαθέτει ένα μικρότερο θέατρο με 400 θέσεις, με σκοπό τη φιλοξενία μικρότερων παραστάσεων της Πειραματική Σκηνής.

Το Πάρκο του Σταύρου Νιάρχου, το οποίο συνδέεται με την ΕΒΕ και την ΕΛΣ βρίσκεται στην έκταση των 170.000 τ.μ. πρασίνου με τις δενδροφυτεύσεις που έχουν πραγματοποιηθεί. Είναι χαρακτηριστική η μεταμόρφωση του χώρου του πρώην Ιπποδρόμου, σε ένα μοναδικό και αισθητικά ευχάριστο περιβάλλον με σημαντικά οφέλη για την τοπική κοινωνία, προσφέροντας στο ευρύ κοινό ευκαιρίες για ξεκούραση, διασκέδαση, νέες εμπειρίες αλλά και μάθηση. Ο χώρος του Πάρκου είναι ελεύθερης πρόσβασης για όλους τους επισκέπτες που θέλουν να απολαύσουν τον περίπατό τους, να γυμναστούν, αλλά και να συμμετέχουν σε συναυλίες ή εκδηλώσεις, που λαμβάνουν χώρα στους χώρους του ΚΠΙΣΝ. Η Εσπλανάδα προσφέρεται, στη διάρκεια της ημέρας, για περίπατο, ποδηλασία, τρέξιμο και άλλες δραστηριότητες. Ο σχεδιασμός του Πάρκου έχει γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε και να εξοικειώνονται οι επισκέπτες με τις χρήσεις του, αλλά και να μπορεί αυτό να εξελίσσεται σύμφωνα με τις ανάγκες του κοινού. (Τελέλη, 2015).

Όσον αφορά την ΕΒΕ, με την ολοκλήρωση της μετεγκατάστασης της, θα είναι σε θέση να εξυπηρετεί όλες τις ηλικιακές και κοινωνικές ομάδες. Ο σύγχρονος τεχνικός εξοπλισμός που διαθέτει η Εθνική Βιβλιοθήκη, την καθιστά προσβάσιμη στο ευρύ κοινό χωρίς αποκλεισμούς. Πιο πολλά για τη Εθνική Βιβλιοθήκη, που είναι και το αντικείμενο της παρούσας εργασίας, θα ειπωθούν στη συνέχεια.

3.2.2. Νέα Εθνική Βιβλιοθήκη – Η Μετεγκατάσταση

Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, η νέα στέγη της βιβλιοθήκης στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος αγγίζει τα 22.000 τ.μ. Η μετακίνηση και μεταστέγαση συλλογών, υπηρεσιών και λειτουργιών της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (ΕΒΕ) από το υφιστάμενο Βαλλιάνειο και τα λοιπά κτήρια της Βιβλιοθήκης στους χώρους του ΚΠΙΣΝ και η άμεση και εύρυθμη λειτουργία της αποτελούν, για πολλούς και διάφορους λόγους, έργο εξαιρετικά μεγάλης δυσκολίας και απαιτήσεων (Αποστολίδης, 2016). Ο αριθμός, η ποιότητα και ο βαθμός δυσκολίας των απαιτήσεων αυτών σχετίζονται με το μέγεθος, τη μοναδικότητα και εθνική σημασία των συλλογών που στεγάζει η ΕΒΕ.

Το έργο της μετεγκατάστασης στηρίχθηκε σε ένα πρόγραμμα εκτεταμένων και ειδικών μελετών, ο σχεδιασμός, η εκτέλεση και ο συντονισμός των οποίων αποτέλεσαν το έργο άτυπης ομάδας σχετικών και αρμοδίων, λόγω ιδιότητας και

θέσης, στελεχών καθώς και ειδικών συμβούλων με το κοινό αυτό σκοπό. (<http://transition.nlg.gr/i-metegkatastasi/>).

Όσον αφορά τη **δομή του προγράμματος** μετεγκατάστασης από το 2015 ως και σήμερα η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος αναπτύσσει 40 έργα σε πέντε άξονες:

- 1) Επεξεργασία και ανάδειξη συλλογών
- 2) Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών
- 3) Σχεδιασμός νέου δανειστικού τμήματος
- 4) Ανάπτυξη κοινού
- 5) Εκπαίδευση προσωπικού

Επιπλέον στο **διαχειριστικό πλαίσιο**, το έργο μετεγκατάστασης της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος χρηματοδοτείται αφενός από δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος ύψους 5.000.000 ευρώ και αφετέρου από έκτακτη επιχορήγηση του Ελληνικού Κράτους ύψους 5.200.000 ευρώ. Η διαχείριση της κρατικής επιχορήγησης γίνεται από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος σύμφωνα με τις διαδικασίες του Δημοσίου. Η διαχείριση της δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, μετά από έγκριση του Υπουργείου Παιδείας, έγινε κατά την περίοδο Φεβρουάριος 2015 – Ιούλιος 2016 από τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό **Future Library**. Από το Αύγουστο 2016 διαχειριστικός φορέας της δωρεάς ανέλαβε ο μη κερδοσκοπικός φορέας **Φίλοι & Υποστηρικτές Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος**. Πρόκειται για Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία που ιδρύθηκε με στόχο την υποστήριξη και την προώθηση του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος μέσα από ένα δίκτυο φίλων, υποστηρικτών, δωρητών και εμπνευσμένων ανθρώπων, με κοινό όραμα. Αποτελούν ανεξάρτητο φορέα του ιδιωτικού τομέα που δεν ταυτίζεται λειτουργικά, οργανωτικά ή οικονομικά με την ΚΠΙΣΝ Α.Ε. και το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.

Αποτελεί κομβικό έργο της μετεγκατάστασης, η προετοιμασία των συλλογών της Εθνικής Βιβλιοθήκης για τη μεταφορά τους στο νέο κτήριο. Για την υλοποίηση συνεργάζονται περισσότερα από 60 άτομα από την εξειδικευμένη ανάδοχο εταιρία Unisystems AEE και τα τρία τμήματα της Βιβλιοθήκης (Συντήρησης, Αναγνωστηρίων, Καταλόγων).

Το έργο περιλαμβάνει την επικόλληση ετικετών RFID σε βιβλία και περιοδικά, την ταυτοποίησή τους στο βιβλιοθηκονομικό σύστημα της Βιβλιοθήκης και την επεξεργασία συγκεκριμένων πεδίων ούτως ώστε τα τεκμήρια αυτά να είναι λειτουργικά και να μπορούν να ανακτηθούν από τον κατάλογο της Βιβλιοθήκης. Επιπλέον πραγματοποιείται η σάρωση εξώφυλλων ή σελίδων τίτλου, με προτεραιότητα στο παλαιό υλικό, για να είναι δυνατή η εμφάνιση αυτών στον ηλεκτρονικό κατάλογο OPAC μαζί με τη βιβλιογραφική εγγραφή (Syed, 2005).

Στο τιτάνιο έργο της μετακίνησης έχουν εντοπιστεί, στα αθέατα βιβλιοστάσια, στο γραφείο του Διευθυντή και στα πιο απίθανα σημεία του Βαλλιάνειου κτιρίου, μικροί και μεγάλοι θησαυροί. Άγνωστα αρχέτυπα (δηλαδή όσα βιβλία τυπώθηκαν

από την εφεύρεση της τυπογραφίας μέχρι και το 1500), σπάνιοι χάρτες, και ανέκδοτο φωτογραφικό υλικό. Ακόμη και αν οι συντηρητές του ιστορικού εθνικού οργανισμού γνώριζαν την ύπαρξή τους, τους δόθηκε ξανά η ευκαιρία να τα αγγίξουν, να έρθουν σε επαφή μαζί τους, να τα «γνωρίσουν» καλύτερα.

Επίσης πρέπει να αναφερθεί το ότι ο κύριος Γιάννης Κόκκωνας, καθηγητής στο τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου, εντόπισε και κατέγραψε, με τη συνεργασία δύο υπαλλήλων, της Χριστίνας Τίγκα και της Ανθής Τίγκα, τα παλαιά και σπάνια βιβλία στη γενική συλλογή της Εθνικής Βιβλιοθήκης, τα οποία δεν είχαν μέχρι πρότινος ενταχθεί στην «κλειστή» συλλογή πολυτίμων της ΕΒΕ.

Εικόνα 4. Ο Κος Κόκκωνας, καθηγητής στο Τμήμα Αρχειονομίας – Βιβλιοθηκονομίας – Μουσειολογίας του Ιονίου Πανεπιστημίου (πηγή διαδικτύο).

Χάρη στα έμπειρα μάτια του, αυτή η πολύ ιδιαίτερη συλλογή της Εθνικής Βιβλιοθήκης έχει τη δυνατότητα επέκτασης κατά 10.000 τίτλους (την υπάρχουσα αποτελούσαν περίπου 5.000 τόμοι). Ανάμεσα στους μικρούς θησαυρούς που ανακάλυψε στα σκοτεινά βιβλιοστάσια ο καθηγητής ήταν ένα αντίτυπο της πρώτης έκδοσης (1632) του περίφημου έργου του Γαλιλαίου «Dialogo [...] sopra I due massimi sistemi del mondo», ένα αντίτυπο της πρώτης εκτύπωσης (1758) του έργου «De l'esprit» του Γάλλου φιλόσοφου Ελβέτιου και άλλα πολλά και αξιόλογα. Το σπάνιο υλικό θα φυλαχθεί σε ειδικά θησαυροφυλάκια στο νέο κτίριο. (Καθημερινή, Περιοδικό «Κ»).

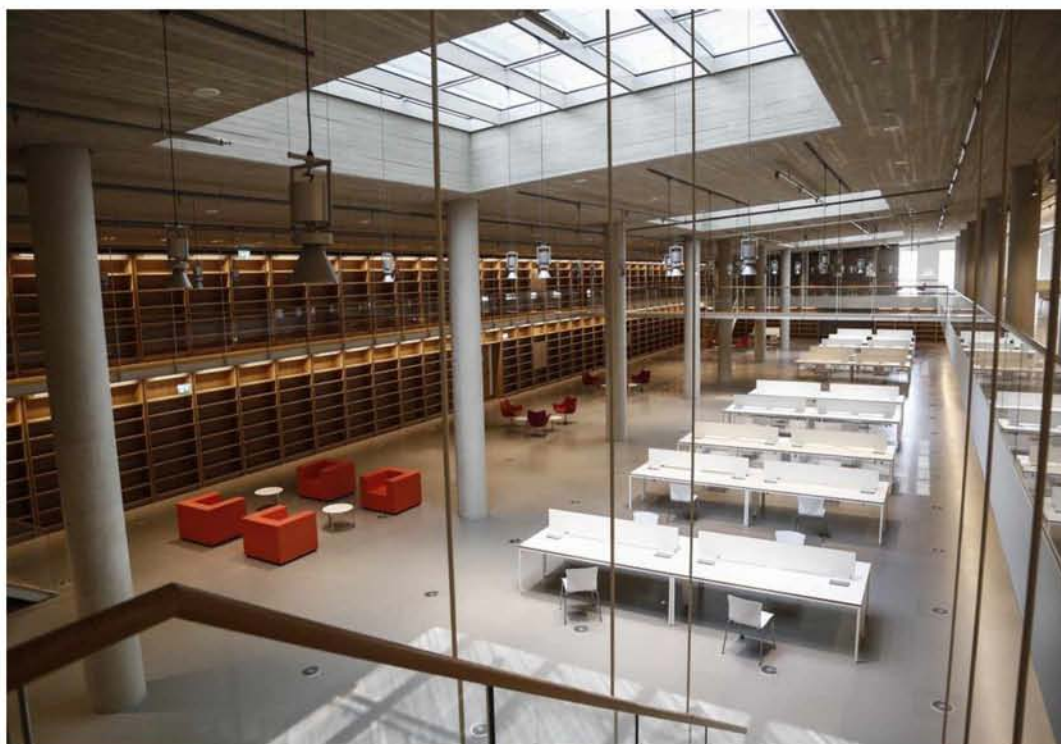
Εικόνα 5. Το Αναγνωστήριο στο Βαλλιάνειο κτίριο (πηγή διαδικτύου).

Το φθινόπωρο του 2017 φτάνει η σπουδαία στιγμή: η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος πρόκειται να μετακομίσει στην καινούργια της στέγη στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, στο Φαληρικό Δέλτα. Όπως έχει ήδη ειπωθεί ειδικοί επιστήμονες, συντηρητές και βιβλιοθηκονόμοι συνεχίζουν ακατάπαυστα, προκειμένου να εκτελεστούν εργασίες καθαρισμού, προληπτικής συντήρησης, ώστε η συλλογή να μεταφερθεί με ασφάλεια στο νέο κτίριο και κάθε τεκμήριο να εντοπίζεται στον ηλεκτρονικό κατάλογο.

Το σημαντικό δεδομένο είναι πως η βιβλιοθήκη στη νέα της στέγη θα διευρύνει τη δράση της με ένα νέο δανειστικό τμήμα. Οι καινούργιες εγκαταστάσεις με τα πέντε σύγχρονα αναγνωστήρια, θα παρέχουν πια κατάλληλες συνθήκες και σύγχρονες υποδομές για τη διαφύλαξη των συλλογών. Το νέο αυτό δανειστικό τμήμα στην ΕΒΕ αναμένεται να λειτουργήσει ως πρότυπο πειραματισμού και διάδοσης βέλτιστων πρακτικών που θα μπορούν να διαδοθούν και να εφαρμοστούν από τις υπόλοιπες λαϊκές βιβλιοθήκες, δημόσιες και δημοτικές, σε όλη τη χώρα (Merga, Roni, 2017). Η ανάπτυξη του δανειστικού τμήματος θα συμβάλλει αποφασιστικά στην ενίσχυση όλων των λαϊκών βιβλιοθηκών, τόσο αυτών που γειτονεύουν, όσο και αυτών που βρίσκονται στην Περιφέρεια. (<http://www.avgi.gr/article/10812/7913744/nea-stege-anasa-sto-mellon/>).

Σύμφωνα με τον διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης κύριο Φίλιππο Τσιμπόγλου, το νέο κτήριο παρέχει στην ΕΒΕ χώρους για να ανασάνει, να αναπτύξει παραδοσιακές υπηρεσίες που παραμένουν ανενεργές, όπως έγκαιρη καταλογογράφηση (εισαγωγή του υλικού στον κατάλογο της βιβλιοθήκης), διαδανεισμό, συστηματική παροχή πληροφοριακής παιδείας και νέες

υπηρεσίες, όπως ένα σύγχρονο κέντρο δεδομένων (Τσιμπόγλου, 2008). Επιπλέον στο νέο κτήριο εξασφαλίζονται οι ιδανικές συνθήκες φύλαξης για τα χειρόγραφα, τα παλαιύτα, τα αρχεία, τα έργα τέχνης (χαρακτικά), τους χάρτες, τα μικροφίλμ. Επίσης η Νέα Εθνική Βιβλιοθήκη θα διαθέτει σύγχρονα εργαστήρια και εξοπλισμό συντήρησης και ψηφιοποίησης των θησαυρών των συλλογών της. Θα είναι δυνατή η εξυπηρέτηση φιλοξενούμενων ερευνητών και θα διατίθενται χώροι σεμιναρίων και εκπαίδευσης προσωπικού και κοινού, καθώς και χώροι εκδηλώσεων. Το νέο κτήριο δίνει τη δυνατότητα στην ΕΒΕ να ανοίξει την αγκαλιά της και τις υπηρεσίες της σε ασύγκριτα πολλαπλάσιους αναγνώστες (Delrieu, Gibson, 2017).

Εικόνα 6. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (φωτογραφία από την ιστοσελίδα του ΚΠΙΣΝ).

3.2.3. Τα πρώτα 10.000 βιβλία της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο ΚΠΙΣΝ

Η πρώτη πιλοτική μεταφορά 10.000 βιβλίων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος ολοκληρώθηκε το μεσημέρι της Πέμπτης 15 Ιουνίου 2017. Πρόκειται για την εφαρμογή στην πράξη ενός πολύμηνου σχεδίου, μέσω του οποίου καταγράφηκαν οι λεπτομέρειες για την οριστικοποίηση των προδιαγραφών ενόψει της μεγάλης μετακόμισης.

Εικόνα 7. Ο Πύργος των Βιβλίων, ένας από τους νέους χώρους της ΕΒΕ (Φωτογραφία από το Διαδίκτυο).

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του κ. Φίλιππου Τσιμπόγλου, σε συνέντευξη που παραχώρησε στο Αθήνα 9.84, «για τα μεγέθη και την κλίμακα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος το νούμερο αυτό είναι μικρό. Αν σκεφτείτε ότι θα μεταφερθούν 720.000 τόμοι, συν περιοδικά, συν αφίσες, συν χάρτες, συν χειρόγραφα. Είναι μια πιλοτική μεταφορά για να δούμε ροές, από που μπαίνουν, πως ανεβάζουμε με τους ανελκυστήρες τα βιβλία, αν κατεβάζουμε την παλέτα, σε πόση ώρα, πόσο χρόνο θέλουμε να βγάλουμε τα τροχήλατα αμαξίδια για να μεταφερθούν στο χώρο κ.α. Όλα αυτά τα χρονομετρούμε. Ήδη έχουμε τα συμπεράσματα από αυτό το εγχείρημα. Ήταν απαραίτητο γιατί ήταν ακριβώς στην πράξη μια μετακόμιση».

Η μεταφορά του κύριου όγκου της γενικής συλλογής, των σπάνιων τεκμηρίων και των χειρόγραφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης έχει προγραμματιστεί για το φθινόπωρο του 2017. Η εποχή αυτή κρίνεται καταλληλότερη από άποψη συνθηκών θερμοκρασίας και υγρασίας και επιτρέπει την εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών προληπτικής συντήρησης και διαχείρισης του πολύτιμου και αρχαιικού υλικού της ΕΒΕ. Προκειμένου να ολοκληρωθεί με επιτυχία η ιστορική μετεγκατάσταση της πνευματικής παρακαταθήκης της χώρας στο ΚΠΙΣΝ, απαιτείται οργάνωση, συνεργασία και απόλυτος συντονισμός εκατοντάδων ανθρώπων. Οι συνθήκες απαιτούν πολυεπίπεδο σχεδιασμό και πιλοτικές δοκιμές σε κάθε βήμα της πρωτόγνωρης αυτής διαδικασίας (Βροντή, 2017).

Ολοκληρώνοντας και το τρίτο και καίριο για τη παρούσα μελέτη κεφάλαιο, έγινε παρουσίαση των δύο πιο σημαντικών βιβλιοθηκών, της *Βιβλιοθήκης της Βουλής των Ελλήνων* και της *Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος*, αλλά δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα στη Βαλλιάνειο Βιβλιοθήκη, καθώς είναι και το βασικότερο σκέλος μαζί με τη μετεγκατάσταση στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, που μας απασχόλησε.

Το Βαλλιάνειο κτίριο μέχρι και τις αρχές του 2017, αποτελούσε τον κύριο αποθηκευτικό χώρο των συλλογών του υλικού της ΕΒΕ. Σε μια έκταση 5.000 τ.μ. στεγάζονται τα αναγνωστήρια των εντύπων και χειρόγραφων καθώς και τις περισσότερες διοικητικές υπηρεσίες. Για να καλυφτούν οι ανάγκες αποθήκευσης υλικού της Βιβλιοθήκης, υπάρχει το παράρτημα της Αγίας Παρασκευής και το παράρτημα της Νέας Χαλκηδόνας.

Σήμερα, λόγω της έλλειψης χώρου για την περαιτέρω ανάπτυξη των συλλογών αλλά και με την ευκαιρία της δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, η ΕΒΕ έχει ήδη ξεκινήσει και βρίσκεται σχεδόν στο τέλος της μεταστέγασής της στο ΚΠΙΣΝ, στο απίστευτα σύγχρονο κτίριο των 24.000 τ.μ. που σχεδίασε ο αρχιτέκτονας Ρέντσο Πιάνο. Ο βασικός στόχος της αξιοποίησης όλου αυτού του πλούτου των συλλογών που διαθέτει η Εθνική Βιβλιοθήκη, και πρόσβαση του κοινού σε αυτόν, είναι πιο κοντά στην επίτευξη του από οποιαδήποτε άλλη χρονική – ιστορική στιγμή. Λίγα λόγια που αναφέρθηκαν για τη δωρεά του ΙΣΝ, αλλά και το ίδιο το έργο του ΚΠΙΣΝ, μας οδήγησαν με ομαλό τρόπο και με μια λογική συνέχεια, στο σπουδαίο έργο της μετεγκατάστασης της ΕΒΕ στη νέα της στέγη. Τόσο ο σχεδιασμός όλου αυτού του εγχειρήματος, όσο και η προετοιμασία των συλλογών προς μεταφορά, είχε ως απαίτηση την συνεργασία πολλών ατόμων διαφόρων ειδικοτήτων με σκοπό την καλύτερη επίτευξη. Με ορίζοντα το φθινόπωρο του 2017, η μεταφορά του κύριου όγκου της συλλογής της ΕΒΕ, θα έχει ολοκληρωθεί σύμφωνα με τον προγραμματισμό.

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα έχουμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε τους αρχιτέκτονες της Εθνικής Βιβλιοθήκης, του Θεόφιλου Χάνσεν για το Βαλλιάνειο και του Ρέντσο Πιάνο για τη νέα στέγη της ΕΒΕ, αλλά και όλου το Κέντρου Πολιτισμού του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, που περιλαμβάνει στους κόλπους του την Εθνική Λυρική Σκηνή και το Πάρκο Ψυχαγωγίας.

4. Αρχιτεκτονική Νέας Εθνικής Βιβλιοθήκης: «Από τον Θεόφιλο Χάνσεν στον Ρέντζο Πιάνο»

Το όραμα του φιλέλληνα Ιωάννη Ιακώβου Μάγερ για τη δημιουργία μιας Εθνικής Βιβλιοθήκης, όπως εκφράστηκε τον Αύγουστο του 1824 σε ένα άρθρο του στην εφημερίδα Ελληνικά Χρονικά, υπήρξε το έναυσμα, ενώ ο Ιωάννης Καποδίστριας ήταν εκείνος που το 1829, έναν χρόνο μετά την εκλογή του ως Κυβερνήτης της Ελλάδας, αποφάσισε να το υλοποιήσει, στεγάζοντας αρχικά τη βιβλιοθήκη μαζί με άλλα πνευματικά ιδρύματα σε ένα κτίριο στην Αίγινα. Το 1834 η Εθνική Βιβλιοθήκη έρχεται στην Αθήνα, που είναι πρωτεύουσα πλέον του ελληνικού κράτους, και η συλλογή της μεγαλώνει με ταχύτατους ρυθμούς, χάρη όχι μόνο στις αγορές αλλά και στις δωρεές βιβλίων από ιδιώτες. Μεταφέρεται σε μια σειρά από κτίρια, μέχρι που το 1842 ενοποιείται με τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Αθηνών και στεγάζεται στο Πανεπιστήμιο, το πρώτο από τα εμβληματικά κτίρια της περίφημης «Αθηναϊκής Τριλογίας», που σχεδίασε ο Δανός αρχιτέκτονας Hans Christian Hansen (1803-1883). Το 1886, με βασιλικό διάταγμα, οι δύο βιβλιοθήκες συγχωνεύονται και ο νέος φορέας θα ονομαστεί «Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος». Αν και η χωροθέτηση της

Βιβλιοθήκης δίπλα από το κτίριο του Πανεπιστημίου προβλεπόταν ήδη από το 1842, ο θεμέλιος λίθος τέθηκε στις 16 Μαρτίου 1888 και το εντυπωσιακό μαρμάρινο κτίριο που ακολουθεί τον δωρικό ρυθμό, έχοντας ωστόσο, αναγεννησιακού ύφους σκάλες, θα ολοκληρωθεί το 1902, με τη Βιβλιοθήκη να μεταφέρεται εκεί (στο Βαλλιάνειο κτήριο) έναν χρόνο μετά.

4.1 Θεόφιλος Χάνσεν

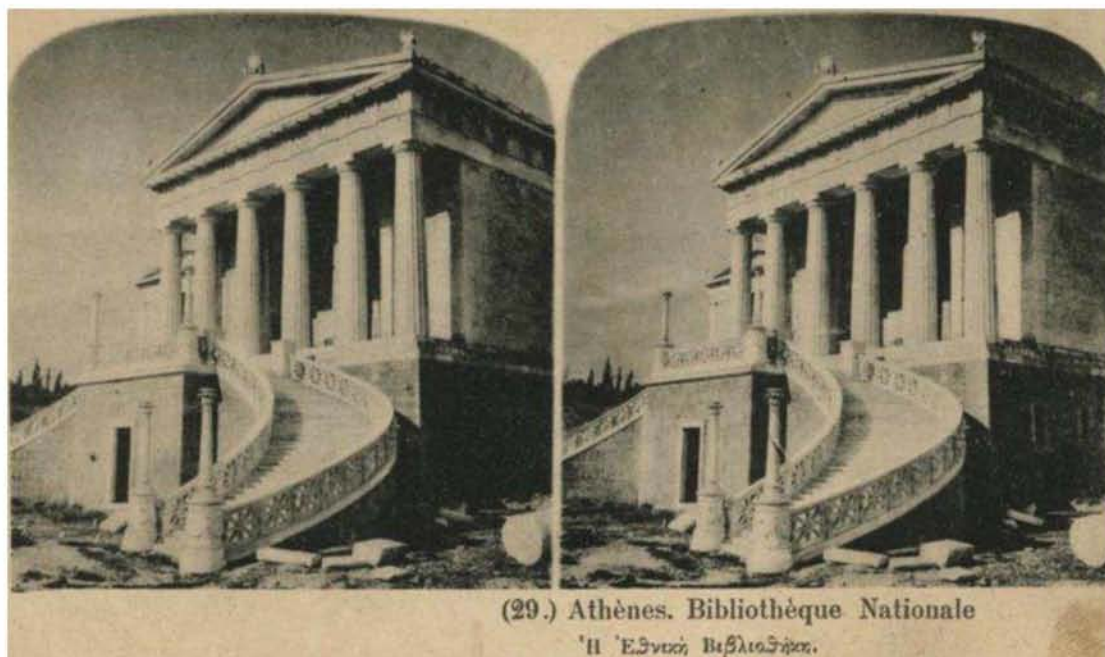
Ο σχεδιαστής του Βαλλιάνειου κτηρίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος ήταν ο Θεόφιλος Χάνσεν. Το λαμπρό αυτό κτήριο, που αποτελεί εθνικό πολιτιστικό θησαυρό, οικοδομήθηκε υπό την επίβλεψη του Ερνέστου Τσίλλερ. Ο Θεόφιλος Χάνσεν (1813 – 1891) ήταν Δανός αρχιτέκτονας, εκπρόσωπος του νεοκλασικισμού. Έγινε ιδιαίτερα γνωστός για τις κατασκευές του στη Βιέννη, καθώς και για τα έργα του στην Αθήνα, μεταξύ των οποίων είναι η Σιναία Ακαδημία (Ακαδημία Αθηνών) και η Βαλλιάνειος Εθνική Βιβλιοθήκη, τα οποία μαζί με το Πανεπιστήμιο Αθηνών, έργο του αδελφού του, Χριστιανού Χάνσεν, αποτελούν την λεγόμενη «νεοκλασική τριλογία της Αθήνας». Ο Χάνσεν, ο οποίος γεννήθηκε και σπούδασε στην Κοπεγχάγη, συνέθεσε την αρχιτεκτονική του γλώσσα, που χαρακτήρισε την Αθήνα του 19^{ου} αιώνα, τον αθηναϊκό νεοκλασικισμό. Επίσης σχεδίασε το Αστεροσκοπείο, το Ζάππειο και αριθμό ανεκτέλεστων έργων. Παράλληλα διέπρεψε στη Βιέννη, όπου σχεδίασε σειρά κτιρίων, όπως το Κοινοβούλιο, την Ακαδημία Καλών Τεχνών, την Ελληνική Εκκλησία, το Μέγαρο των Φίλων της Μουσικής κ.α.

Εικόνα 8. Ο Θεόφιλος Χάνσεν (1813-1891) (Πηγή φωτ. Διαδίκτυο).

Ο Χάνσεν έχει περάσει στη νεότερη ιστορία, ως ο βασικός συντελεστής μεταμόρφωσης της Βιέννης και της Αθήνας σε μητροπόλεις, με ευρωπαϊκό πρόσωπο και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα (τηρουμένων των αναλογιών), κατά τον 19^ο αιώνα (Φατσεά, 2017). Αν και ο ίδιος ο αρχιτέκτονας έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του ως αυτοεξόριστος, αρνούμενος ιθαγένεια και από την Ελλάδα και από την Αυστρία, κατόρθωσε να δημιουργήσει απaráμιλλης αξίας αρχιτεκτονική και στις δύο

χώρες, και, μέσω αυτής να τονώσει το αίσθημα του «ανήκειν» σε σημαντικές μερίδες πολιτών τους.

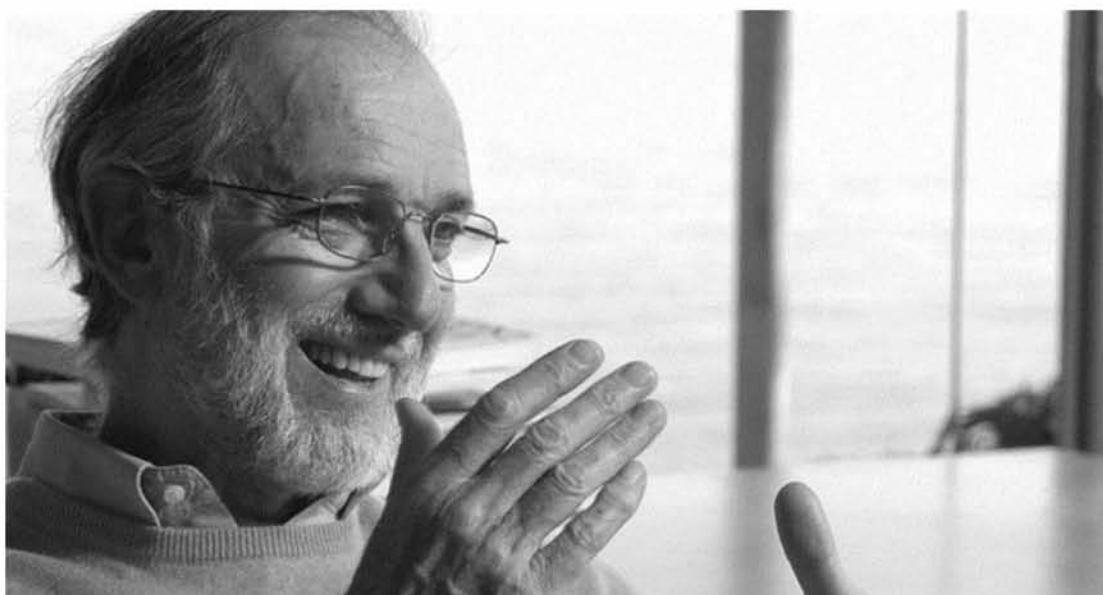

Εικόνα 9. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο κτίριο (πηγή φωτ. Διαδίκτυο).

Το νέο κτήριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης, εν έτη 2017, θα εκσυγχρονίσει το θεσμό του 1832, δίνοντας τη δυνατότητα να ενισχυθεί το ερευνητικό της τμήμα και ταυτόχρονα να επεκταθεί και από αποκλειστικά ερευνητική βιβλιοθήκη να μετατραπεί σε δημόσιο μέσο χωρίς περιορισμούς χρήσης. Η ΕΒΕ, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο μετεγκατάστασής της στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, στο υπερσύγχρονο κτίριο που σχεδίασε ο Ρέντσο Πιάνο και που αγγίζει τα 24.000 τ.μ.

4.2 Ρέντσο Πιάνο

Έπειτα από έναν κλειστό διαγωνισμό, τον Φεβρουάριο του 2008, το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος «Σταύρος Νιάρχος» ανακοίνωσε την ομόφωνη επιλογή του για τον αρχιτέκτονα του έργου της κατασκευής του ΚΠΙΣΝ, τον Ιταλό Ρέντσο Πιάνο και το αρχιτεκτονικό γραφείο Renzo Piano Building Workshop. Το όνομα του Ιταλού Αρχιτέκτονα έχει καταστεί συνώνυμο της υψηλής αρχιτεκτονικής τα τελευταία 40 χρόνια, αφότου ο Πιάνο αποφοίτησε από τη Σχολή Αρχιτεκτονικής του Πολυτεχνείου του Μιλάνου, το 1964, και επιδόθηκε στο σχεδιασμό των πρωτοποριακών έργων του, σε παγκόσμια κλίμακα. Πρέπει να αναφερθεί πως το πρώτο μεγάλο βεληνεκούς έργο, που κλήθηκε ο αρχιτέκτονας να σχεδιάσει, βάζοντας το προσωπικό του στίγμα και θέτοντας τις βάσεις για τη μετέπειτα επαγγελματική του άνοδο, ήταν το Centre Georges Pompidou (1977), στο Παρίσι, το οποίο εκπονήθηκε σε συνεργασία με τον Richard Rogers. Έκτοτε δημιούργησε το «Εργαστήριο Κατασκευών» του (Renzo Piano Building Workshop – RPBW), με έδρα τη Γένοβα, το Παρίσι και τη Νέα Υόρκη, και με προσωπικό που υπερβαίνει τους 100 ειδικούς σε θέματα αρχιτεκτονικής και μηχανολογίας (<http://www.rpbw.com>).

Εικόνα 10. Ο Ρέντσο Πιάνο (1937-) – (Πηγή Φωτ. Διαδίκτυο).

Ο Ρέντσο Πιάνο συγκαταλέγεται ανάμεσα στους κορυφαίους αρχιτέκτονες της γενιάς του, γεγονός ευρέως αποδεκτό. Έχει κατορθώσει να επιβάλει, κατά κάποιο τρόπο, την τέχνη, την πρωτοποριακή ματιά και το μεσογειακό ταπεραμέντο του σε κάθε νέο δημιούργημά του, αποφεύγοντας συνάμα με έντεχνο τρόπο την επανάληψη και την τυποποίηση. Ο συνδυασμός όλων αυτών των στοιχείων, που χαρακτηρίζουν τον αρχιτέκτονα, του έχουν αποφέρει σημαντικές διακρίσεις, όπως το Βασιλικό Μετάλλιο Αρχιτεκτονικής (1989), το Βραβείο Kyoto (1990), την ανακήρυξή του ως Πρεσβευτή Καλής Θελήσεως της Unesco για την Αρχιτεκτονική (1994), το Αρχιτεκτονικό Βραβείο Pritzker (1998), το Χρυσό Μετάλλιο της Διεθνούς Ένωσης Αρχιτεκτόνων (2002) και του Αμερικανικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτόνων (2008).

Οι δεσμοί αίματος που ο Πιάνο διατηρεί με τη Μεσόγειο, έχουν στιγματίσει την τέχνη του, διαχωρίζοντάς τον από τους υπόλοιπους αρχιτέκτονες της γενιάς του. Χαρακτηριστικό είναι το πως αντιλαμβάνεται τα χαρακτηριστικά της περιοχής, τις ιδιότητες του φυσικού φωτός, την ανάγκη να ενσωματώνεται κάθε καινούρια κατασκευή στον ήδη πυκνοαναπτυγμένο αστικό ιστό.

Η αγάπη του προς τα υλικά, όπως το γυαλί, το ξύλο, το μέταλλο, η άνευ περιορισμών χρήση του φυσικού φωτός, η προσήλωσή του στη διαφάνεια των κατασκευών και την ενσωμάτωση των καθαρών γραμμών στον περιβάλλοντα χώρο, η χρήση του υδάτινου στοιχείου και οι συνεχείς προσπάθειες για την ανάπτυξη «πράσινων» κτιρίων έχουν καταστήσει τον Πιάνο δημοφιλή και στο ευρύ κοινό (<https://www.snfcc.org/construction/design/?lang=el/>).

Εικόνα 11. Σχέδιο του Ρέντσο Πιάνο για το ΚΠΙΣΝ (πηγή φωτ. Διαδίκτυο).

Ο αρχιτέκτονας σε συνέντευξή του σε ελληνικό περιοδικό αναφορικά με την κρίση που επικρατεί στην Ελλάδα και το σχεδιασμό από μέρους του του ΚΠΙΣΝ, που αποτελεί το νέο έμβλημα της πρωτεύουσας είπε χαρακτηριστικά πως «*Η ομορφιά θα σώσει την Αθήνα*» χρίζοντας έτσι το νέο αυτό κτίριο σύμβολο ελπίδας. «*Στις δύσκολες στιγμές πρέπει να είσαι ρομαντικός, αλλά και ρεαλιστής. Και ο ρεαλισμός λέει πως η Αθήνα χρειάζεται μια πνοή ελπίδας. Οι πόλεις χρειάζονται μεγάλα και σημαντικά κτίρια. Αν αυτά κτιστούν σε καιρό κρίσης, είναι ακόμη πιο σημαντικά...*» αναφέρει ο Ρέντσο Πιάνο (Θεοδωρόπουλος, 2016).

Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Ιταλός Αρχιτέκτονας, επιθυμία του είναι το Κέντρο Πολιτισμού, το οποίο φέρει την υπογραφή του, να αποτελεί σύμβολο για χιλιάδες χρόνια στο μέλλον. Άλλωστε είναι ένα κατασκεύασμα που έχει να κάνει με τη διάρκεια, με την αντοχή στον χρόνο. Μερικά κτίρια είναι σαν βουνά, μένουν και σημαδεύουν την πόλη. Το ΚΠΙΣΝ μοιάζει με ένα χαλί που ίπταται ελάχιστα πάνω από τη θάλασσα και ευχής έργο είναι να πετάει για χρόνια.

Συνοψίζοντας αυτό το κεφάλαιο, ήταν μια σπουδαία ευκαιρία να γνωρίσουμε δύο εξαιρετους αρχιτέκτονες που με την τέχνη τους σφράγισαν δύο αντίστοιχα σημαντικές εποχές ορόσημο για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. Ο Θεόφιλος Χάνσεν από τη μία έχει περάσει στη νεότερη ιστορία ως ο βασικός συντελεστής μεταμόρφωσης της Βιέννης και της Αθήνας σε μητροπόλεις, με ευρωπαϊκό πρόσωπο και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, και κατά τον 19^ο αιώνα, σχεδίασε το Βαλλιάνειο κτίριο. Από την άλλη ο Ιταλός αρχιτέκτονας Ρέντσο Πιάνο, ο εμπνευστής του υπερσύγχρονου κτιρίου του ΚΠΙΣΝ, είναι γνωστός για τον σχεδιασμό πρωτοποριακών έργων σε παγκόσμια κλίμακα. Η αγάπη του για τα υλικά, όπως το γυαλί και το ξύλο, το μέταλλο και η άνευ περιορισμών χρήση του φυσικού φωτός, είναι τα δεδομένα που χαρακτηρίζουν την αρχιτεκτονική του Ρέντσο Πιάνο.

Στο επόμενο κεφάλαιο, θα έχουμε την ευκαιρία να δούμε πιο αναλυτικά το όραμα της Εθνική Βιβλιοθήκης στη νέα της στέγη, μια πολυδιάστατη πλευρά της, με στόχο

τη δυνατότητα πρόσβασης στο πληροφοριακό υλικό για το ευρύ κοινό και κατ' επέκταση ενίσχυση της αναγνωσιμότητας (Suaiden, 2003). Επιπλέον γίνεται μια προσπάθεια γνωριμίας με τους χώρους της ΕΒΕ στο νέο της «σπίτι», χώροι λειτουργικοί και επιμελημένοι με ότι πιο νέο και καινοτόμο τεχνολογικά προστάζει η σύγχρονη εποχή. Κλείνοντας θα δούμε τις επιπτώσεις όλου αυτού του σπουδαίου πολιτιστικού οικοδομήματος της δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, κοινωνικές και οικονομικές.

5. “Νέα” Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Το Όραμα

Το όραμα της Νέας Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στο ΚΠΙΣΝ έχει να κάνει με το ότι ένας δημόσιος θεσμός θέλει να παρέχει πρόσβαση στον κόσμο της γνώσης και της πληροφορίας σε κοινό όλων των ηλικιών, να προσφέρει ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών πηγών και να συνδέεται με άλλες ελληνικές αλλά και εθνικές βιβλιοθήκες. Η ΕΒΕ θα είναι μία πολύπλευρη βιβλιοθήκη, η οποία στο μέλλον θα παίζει διπλό ρόλο: θα εξακολουθεί να αποτελεί κέντρο μελέτης και έρευνας για τους ακαδημαϊκούς, αλλά συνάμα θα προσφέρει μια ευρεία γκάμα εκπαιδευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων και εκδηλώσεων τόσο σε παιδιά όσο και σε ενήλικες, ενισχύοντας ακόμη περισσότερο την αναγνωσιμότητα. Μέσω των σύγχρονων εργαλείων πληροφορικής, θα δίνεται η δυνατότητα πρόσβασης σε θησαυρούς της ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιά (Μπώκος, 2001). Όσον αφορά την πρόσβαση στις εγκαταστάσεις, όπως έχει σχεδιαστεί, θα διασφαλιστεί με την ύπαρξη ειδικά διαμορφωμένων κεκλιμένων επιφανειών, ανελκυστήρων με ηχητικά μηνύματα και ειδικά κουμπιά για άτομα με προβλήματα όρασης, αποκλειστικών θέσεων στάθμευσης και τουαλετών για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ), όπως και με τη διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου, ούτως ώστε να μην υπάρχει σε κανένα σημείο του Πάρκου κλίση μεγαλύτερη από 5%. Επιπλέον στις νέες εγκαταστάσεις της ΕΒΕ θα υπάρχει ειδικός εξοπλισμός που θα δίνει τη δυνατότητα σε άτομα με ειδικές ανάγκες να έχουν πρόσβαση σε όλο το ψηφιακό υλικό.

Σε όλους όσους επισκέπτονται την ΕΒΕ θα δίνεται η ευκαιρία να περιηγούνται σε εκθεσιακούς χώρους, ενισχύοντας έτσι κατά ένα μεγάλο ποσοστό το πνευματικό-πολιτισμικό τους κεφάλαιο. Σ' αυτό θα συμβάλει κατά πολύ η διοργάνωση εκπαιδευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, με στόχο τη βελτίωση συνάμα του γνωστικού επιπέδου των επισκεπτών σχετικά με την ελληνική ιστορία και τον πολιτισμό (Τελέλη, 2015).

5.1 “Νέα” Εθνική Βιβλιοθήκη – Οι Χώροι

Το κτιριακό συγκρότημα της Νέας Εθνικής Βιβλιοθήκης αποτελείται από το χώρο εισόδου του κοινού, έναν χώρο ειδικά διαμορφωμένο για παιδιά και ενήλικες, ένα media Center και τους ακόλουθους χώρους, που εξυπηρετούν τις λειτουργίες της:

- τον Πύργο των Βιβλίων, ένα χώρο τετραγωνικής κάτοψης, πλευράς 20μ., που περιτριγυρίζεται από βιβλία εσωτερικά και εξωτερικά και εκτείνεται σε όλο το ύψος του κτιρίου.
- τον Τοίχο των Βιβλίων, μια Βιβλιοθήκη δηλαδή που καταλαμβάνει όλο το πλάτος και το ύψος των ορόφων της Εθνικής Ερευνητικής Βιβλιοθήκης,
- το Αίθριο Εισόδου: «Από την Αγορά, τον υπαίθριο δημόσιο χώρο συνάντησης που συνδέει την ΕΒΕ με την ΕΛΣ, η είσοδος της Βιβλιοθήκης οδηγεί στο μεγάλο, ανοιχτό χώρο υποδοχής, ο οποίος παρέχει άμεσα οπτικό προσανατολισμό προς όλες τις λειτουργίες της». Σε όλο το κτίριο διαχέεται φυσικό φως που συμβάλλει στο να προσφέρεται ένα φιλόξενο περιβάλλον τόσο για ομαδική όσο και για ατομική συνεργασία,
- τα Αναγνωστήρια της Ερευνητικής Βιβλιοθήκης τα οποία αποτελούνται από το Αναγνωστήριο Ιστορικών Χειρογράφων, το Αναγνωστήριο Μουσικής, τα Αναγνωστήρια Γενικών Θεμάτων και το Αναγνωστήριο (Lighthouse), ένα χώρο διαμορφωμένο με θέα 360° τόσο προς τη θάλασσα όσο και προς την Ακρόπολη,
- το Βιβλιοστάσιο, έναν ειδικά διαμορφωμένο χώρο με κυλιόμενα ράφια και ειδικό, ελεγχόμενο κλιματιζόμενο περιβάλλον για τη προστασία και διαφύλαξη του υλικού της Βιβλιοθήκης. Το υλικό αυτό αποτελεί την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας για τις μελλοντικές γενιές και ανέρχεται σε 750.000 τόμους, ένας αριθμός που θα αυξάνεται κάθε χρονιά,
- εκθεσιακοί χώροι, όπου θα εκτίθενται εκ περιτροπής οι συλλογές και τα χειρόγραφα της ΕΒΕ, μέσω του εξοπλισμού αυτής με υπερσύγχρονα μέσα συντήρησης και ψηφιοποίησης, προσφέροντας στο κοινό την δυνατότητα και την ευκαιρία να θαυμάσει τους θησαυρούς και την πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας, και τέλος
- κοινόχρηστοι χώροι (<http://www.snfcc.org/>).

Μέσα από αυτή τη νέα εικόνα της η ΕΒΕ θα έχει την ευκαιρία να αναπτύξει συνεργασίες με τα ακαδημαϊκά ιδρύματα και τις βιβλιοθήκες τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Επιπλέον το επιχειρηματικό κέντρο, που δημιουργείται στους χώρους της, θα αποτελέσει ένα ζωντανό κέντρο γνώσης και καινοτομίας, με σταθμούς εργασίας, υπολογιστές και ασύρματη σύνδεση στο Διαδίκτυο (Roitberg, 2001).

5.1.2 “Νέα” Εθνική Βιβλιοθήκη – Οι θετικές επιπτώσεις

Η δωρεά ενός τόσο σημαντικού πολιτιστικού έργου παρέχει στην ΕΒΕ την δυνατότητα μιας πρόσθετης πηγής εσόδων με πιο ευέλικτες διαδικασίες από εκείνες του Ελληνικού Δημοσίου. Με τα έσοδα αυτά θα έχει τη ευκαιρία ο οργανισμός να βελτιώσει τις παραδοσιακές λειτουργίες του και να καλύψει κάποιες ελλείψεις σε προσωπικό, υλικό αλλά και στην οργάνωση αυτού. Η δωρεά του ΊΣΝ αποτελεί μια συνεισφορά για το κοινό καλό με σκοπό να επιτευχθεί, με το πιο επιτυχημένο τρόπο, μια στροφή των οργανισμών στο ευρύ κοινό. Λόγω του ότι η δωρεά προέρχεται από ιδιωτικό φορέα, αναγκάζει πολλές φορές τους οργανισμούς να προσεγγίζουν νέους στόχους, η αύξηση των εσόδων ή της επισκεψιμότητας, με επιχειρηματικές δράσεις που προϋποθέτουν περισσότερο επαγγελματισμό, επιδεξιότητα και αποτελεσματικότητα. Επιπλέον, εκτιμάται, πως με ένα τόσο μεγάλο έργο θα υπάρξει αύξηση του τουρισμού και γενικότερη ανάκαμψη της οικονομίας (Γλύτση, 2002, 148-149).

Επιπλέον ο τουρισμός είναι πολύ βασικός για την οικονομική ανάπτυξη ενός τόπου, μιας χώρας. Ως πολιτιστικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί η επίσκεψη κάποιων ανθρώπων, λόγω αυξημένου ενδιαφέροντος, στα μουσεία, στα ιστορικά μνημεία και η συμμετοχή τους σε ότι έχει να κάνει με τη πολιτιστική κληρονομιά μιας περιοχής. Οι τουρίστες, στη σημερινή εποχή, είναι συνήθως οργανωμένοι και όταν έχουν σκοπό να επισκεφτούν έναν οργανισμό ενημερώνονται γι’ αυτόν διαδικτυακά.

Οι Βιβλιοθήκες παίζουν καταλυτικό ρόλο στην ενασχόληση σχετικά με τον πολιτισμό που έχουν δημιουργήσει οι πρόγονοί μας μέσω των συλλογών που συντηρούν και διαθέτουν προς μελέτη, αφού αυτές οι συλλογές χαρακτηρίζονται από τη μοναδικότητα στοιχείων που παραθέτουν για ένα τόπο.

Εικόνα 12. SNF – Γιώργης Γερόλυμπος (Πηγή φωτ. Διαδίκτυο).

Σύμφωνα με τα στοιχεία από την επίσημη σελίδα του ΚΠΙΣΝ, η επισκεψιμότητα αναμένεται να ανέρχεται σε ετήσια βάση στους 1,5 εκατ. ανθρώπους. Ήδη σήμερα το κέντρο έχοντας ανοίξει τους χώρους του στο κοινό, δέχεται καθημερινά αρκετό κόσμο, που αποτελείται τόσο από ενήλικες, όσο και μαθητές. Το ΚΠΙΣΝ, με τις δράσεις που πραγματοποιούνται, συνδυάζει τη μάθηση με τη διασκέδαση, καθώς διαθέτει και χώρους αναψυχής. Η ΕΒΕ με τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τις διάφορες παιδικές δράσεις, απασχολεί τους νέους με τα σύγχρονα συστήματα που διαθέτει, ενώ δίνεται η δυνατότητα στους επισκέπτες να συνδυάσουν τη βόλτα τους στο Πάρκο με μια βραδιά όπερας στη Νέα Εθνική Λυρική Σκηνή.

Οι εκδηλώσεις που πραγματοποιούνται στο ΚΠΙΣΝ και κάθε μήνα εμπλουτίζονται ακόμη περισσότερο περιλαμβάνουν:

Ξεναγήσεις στο Πάρκο Σταύρος Νιάρχος

Προβολή Ντοκιμαντέρ για το ΚΠΙΣΝ

Συναυλίες Ελλήνων και Ξένων καλλιτεχνών

Αθλητικές δραστηριότητες για παιδιά και ενήλικες

Αγώνες δρόμου με σημείο εκκίνησης το Παναθηναϊκό Στάδιο και τερματισμό το Πάρκο Σταύρος Νιάρχος.

Τα παραπάνω είναι κάποια από τα πολλά και ενδιαφέροντα που πραγματοποιούνται σε καθημερινή βάση στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Για όλα υπάρχει καθημερινή ενημέρωση της ιστοσελίδας που διαθέτει το Κέντρο. Ο αθλητισμός, η τέχνη σε οποιαδήποτε μορφή εκδήλωσης της, τα τεχνολογικά και επιστημονικά επιτεύγματα, τα ιστορικά μνημεία της χώρας αποτελούν στοιχεία πολιτισμού, ενώ αντίστοιχα τα γήπεδα, τα γυμναστήρια, η εκπαίδευση, η Βιβλιοθήκη, η όπερα προάγουν τον πολιτισμό. Οι πολιτιστικές μονάδες όπως η ΕΒΕ, αλλά και το ΚΠΙΣΝ, συμβάλλουν κατά πολύ στην προώθηση και ανάπτυξη των πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών. Μέσω αυτών είναι δυνατή η διατήρηση και η ενίσχυση της πολιτιστικής ταυτότητας και η ύπαρξη αυτών των οργανισμών συμβάλλει σαφώς στην οικονομική ανάπτυξη (Κορρές, 2002).

Καθώς ολοκληρώνεται και αυτό το κεφάλαιο, η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος στη νέα της πια στέγη, οραματίζεται όταν πια ολοκληρωθεί η μεταστέγασή της, μια βιβλιοθήκη ανοιχτή στο κοινό χωρίς περιορισμούς. Ο ευέλικτος σχεδιασμός των χώρων, διασφαλίζει πως η ΕΒΕ θα ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις διαρκώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις και προκλήσεις της ψηφιακής εποχής. Επίσης το γεγονός πως οι νέες εγκαταστάσεις στο ΚΠΙΣΝ με τον τρόπο που είναι φτιαγμένες και με τους ξεχωριστούς χώρους που περιλαμβάνουν, απευθύνονται σε ενήλικες, εφήβους και παιδιά, προσφέροντας ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών και πολιτιστικών προγραμμάτων. Όλα τα παραπάνω μόνο θετικές επιπτώσεις μπορεί να επιφέρουν, κοινωνικές και οικονομικές. Το πως οργανώθηκε και πως ετοιμάστηκε το υλικό των συλλογών της ΕΒΕ είναι το θέμα που θα έχουμε την ευκαιρία να δούμε πιο αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο. Νέες μέθοδοι επεξεργασίας της πληροφορίας, αλλά και της δυνατότητας πρόσβασης σε αυτή, υιοθετούνται και εφαρμόζονται στη «Νέα» Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος.

6. Εθνική Βιβλιοθήκη και πρόσβαση στη γνώση

Το συμβατικό περιβάλλον πληροφόρησης, όπως αυτό διαμορφώθηκε κυρίως τον 18^ο και 19^ο αιώνα έως και τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ένα περιβάλλον σε γενικές γραμμές σταθερό και σαφές, με επιμέρους βασικά χαρακτηριστικά που μπορούν να αποτυπωθούν, διέρχεται μια περίοδο διαρκούς αλλαγής και διαφοροποίησης με την εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών στην υποστήριξη των συμβατικών λειτουργιών του, και κυρίως με την χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών. Οι αλλαγές αυτές θα επηρεάσουν τη δομή του συμβατικού μοντέλου διακίνησης πληροφοριών, θα διαφοροποιήσουν τους μηχανισμούς του και κατά συνέπεια θα οδηγήσουν στην καθιέρωση ή πιο σωστά στην προσπάθεια καθιέρωσης ενός νέου λειτουργικού μοντέλου επεξεργασίας, διακίνησης και παράδοσης της πληροφορίας (Γερόλιμος, 2008).

Η χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, η ενσωμάτωση των τεχνολογιών των τηλεπικοινωνιών στην καθημερινή λειτουργία της βιβλιοθήκης, η ένταξη σε δίκτυα υπολογιστών, η ψηφιοποίηση και η ηλεκτρονική χρήση τεκμηρίων, η δημιουργία του διαδικτύου και η εφεύρεση του Παγκόσμιου ιστού είναι μερικές από τις τεχνολογικές εξελίξεις που διαφοροποίησαν την παγιωμένη, μετά από εξέλιξη αιώνων, μορφή της συμβατικής βιβλιοθήκης και της τυπικής υπηρεσίας πληροφόρησης σε μια προσπάθεια να μετατραπεί αυτή, από το ρόλο του μεσάζοντα κατά την διακίνηση τα πληροφορίας, σε αυτό του ουσιαστικού διακινητή της (Castelli, 2006).

Βάσει δεδομένων της διεθνούς βιβλιογραφίας, η αλλαγή που συντελείται στον ευρύτερο χώρο της Πληροφόρησης, αν και έχει ξεκινήσει εδώ και μερικές δεκαετίες, προβλέπεται να διαρκέσει ένα σημαντικό ακόμη χρονικό διάστημα, ενώ θα ήταν δύσκολο για κάποιον να προβλέψει, στηριζόμενος στα σημερινά δεδομένα, ένα χρονικό όριο όπου θα μπορούσε με βεβαιότητα να δηλώσει ότι το περιβάλλον της πληροφόρησης θα αποκτήσει ιδιότητες και χαρακτηριστικά πιο παγιωμένα από τα, διαρκώς μεταβαλλόμενα, σημερινά (Μάνεση, 2002).

Η βιβλιοθήκη, ως σημαντικός κρίκος, της πληροφοριακής αλυσίδας, δρα ως σύνδεσμος μεταξύ των πηγών γνώσης και των χρηστών και μπορεί, συνεπώς ο ρόλος της να προσδιοριστεί και ως «μεσολαβητής στη γνώση».

Στην σημερινή εποχή της οικονομικής κρίσης αλλά και της κρίσης αξιών, ο κόσμος έχει ανάγκη για πληροφόρηση και ψυχαγωγία. Το ΚΠΙΣΝ αποτελεί έναν πολυδύναμο πολιτιστικό οργανισμό, ο οποίος παρέχει εκπαίδευση, χώρο μάθησης και ψυχαγωγίας. Η ΕΒΕ, μέσω του εξελεγμένου κτιρίου, της υλικοτεχνικής υποδομής, αλλά και της συνεχούς κατάρτισης του προσωπικού της, έχει ως στόχο να μετατραπεί από μια απλή Βιβλιοθήκη, σε πρότυπο σύγχρονης Εθνικής Βιβλιοθήκης, αφού, όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο, θα λειτουργεί ως Εθνική Ερευνητική και ως Ανοιχτή Δημόσια Βιβλιοθήκη συνάμα.

Στα πλαίσια της μετεγκατάστασής της στο ΚΠΙΣΝ η ΕΒΕ δημιουργεί Δανειστικό Τμήμα, μία νέα υπηρεσία που θα προσφέρει ανοιχτή πρόσβαση στη γνώση και στην ψυχαγωγία σε παιδιά, εφήβους και ενήλικες. Η λειτουργία του

Τμήματος αυτού σε μία Εθνική Βιβλιοθήκη αποτελεί ένα καινοτόμο εγχείρημα σε διεθνές επίπεδο και η ανάπτυξη των συλλογών του απαιτεί ειδικούς τρόπους επιλογής, οργάνωσης και διάθεσής τους. Πάνω σε αυτό το κομμάτι, κατά τη διάρκεια του Ιουλίου 2017, στο κτήριο της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο Βοτανικό, εργάστηκαν διακεκριμένοι επαγγελματίες από το χώρο του βιβλίου, με άριστη γνώση της εκδοτικής παραγωγής, εξετάζοντας τα πολλαπλά αντίτυπα της εθνικής συλλογής, προκειμένου να αξιοποιηθούν ως βάση του Δανειστικού Τμήματος. Η ομάδα των ανθρώπων αυτών έπρεπε να αξιολογήσει ένα προς ένα τα βιβλία και να τα κατατάξει σε θεματικές κατηγορίες, σύμφωνα με τα κριτήρια και οδηγίες που δόθηκαν από την ΕΒΕ. Επιπλέον αποτελεί κομβικό έργο της μετεγκατάστασης, η προετοιμασία των συλλογών για τη μεταφορά του στο νέο κτήριο. Το έργο περιλαμβάνει την επικόλληση των ειδικών ετικετών ραδιοσήμανσης (ένα σύστημα που είναι γνωστό ως RFID) σε βιβλία και περιοδικά, την ταυτοποίηση τους στο βιβλιοθηκονομικό σύστημα της Βιβλιοθήκης και την επεξεργασία συγκεκριμένων πεδίων ούτως ώστε τα τεκμήρια αυτά να είναι λειτουργικά και να μπορούν να ανακτηθούν από το κατάλογο της Βιβλιοθήκης. Επίσης μέρος του έργου είναι η σάρωση των εξωφύλλων ή των σελίδων τίτλου με προτεραιότητα στο παλαιότερο υλικό, για να είναι δυνατή η εμφάνισή τους στον ηλεκτρονικό κατάλογο OPAC μαζί με τη βιβλιογραφική εγγραφή.

Τον Αύγουστο του 2017, ολοκληρώθηκε το titάνιο έργο της επεξεργασίας των συλλογών, μετά από 11 μήνες εντατικής εργασίας 60 επιστημόνων στο Βαλλιάνειο κτήριο. Συνεπώς 750.000 τεκμήρια της εθνικής μας κληρονομιάς είναι έτοιμα να μεταφερθούν στο νέο τους σπίτι στο ΚΠΙΣΝ. Έτσι η Νέα Εθνική Βιβλιοθήκη με την ολοκλήρωση της μετακόμισης θα είναι έτοιμη να υποδεχθεί τη νέα γενιά αναγνωστών.

Εικόνα 13. Unisystem (ανάδοχος εταιρεία επεξεργασίας συλλογών, φωτ. από την ιστοσελίδα του ΚΠΙΣΝ).

Το όλο εγχείρημα, της μετεγκατάστασης της Εθνικής Βιβλιοθήκης, έχει έναν δυναμικό χαρακτήρα με την έννοια ότι πολλές νέες υπηρεσίες που θα προσφέρονται

στο ευρύ κοινό θα εξελίσσονται προοδευτικά. Επί της ουσίας, η ΕΒΕ, στο μέλλον θα λειτουργεί σε τρία κτίρια (ΚΠΙΣΝ, Βαλλιάνειο, Βοτανικός), προσφέροντας αξιόπιστη πληροφόρηση, ανοιχτή γνώση και διαρκή έμπνευση σε κάθε πολίτη που θέλει να διαβάσει, να μελετήσει, να ανακαλύψει, να δημιουργήσει. Όλα τα παραπάνω θα πάρουν σάρκα και οστά με τη λειτουργία του Δανειστικού Τμήματος, που από τη φύση του είναι ένα εξόχως πρωτοποριακό κομμάτι, καθώς αποτελεί μια νέα υπηρεσία προς το ευρύ κοινό και θα προσφέρει δωρεάν πρόσβαση στη γνώση και την ψυχαγωγία μέσα σε ένα απόλυτα φιλικό περιβάλλον, το οποίο προδιαθέτει τον επισκέπτη να περιδιαβεί και να το χαρεί. (Μαρίνος, 2017).

Είναι πράγματι δύσκολο να βρει κανείς σε Εθνικές Βιβλιοθήκες του εξωτερικού κάτι ανάλογο, που σημαίνει πως ο ρόλος της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος αναβαθμίζεται και γίνεται σημαντικός παράγοντας σε αυτό που θα έλεγε κανείς «κυκλοφορία» γνώσης στη σύγχρονη Ελλάδα. Παιδιά, έφηβοι αλλά και ενήλικοι θα έχουν πρόσβαση σε πάνω από 30.000 βιβλία λογοτεχνίας, τεχνολογίας, ιστορίας, ανθρωπιστικών σπουδών, τέχνης ακόμη και μαγειρικής. Το μόνο προαπαιτούμενο της δυνατότητας του δανεισμού είναι η δωρεάν εγγραφή ως μέλη της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος.

Η φιλοσοφία που διέπει το τμήμα δανεισμού μιας βιβλιοθήκης εξαρτάται από την αποστολή και τους στόχους της. Συνήθως, όμως, περιλαμβάνει ισότιμη και δίκαιη πρόσβαση στη συλλογή της για όλους. Βέβαια, αυτή η δημοκρατική αντίληψη είναι πρόσφατη καθώς για πολλούς αιώνες οι βιβλιοθήκες λειτουργούσαν ως θεματοφύλακες της γνώσης. Μέχρι και τον ερχομό της τυπογραφίας, λίγοι άνθρωποι γνώριζαν γραφή και ανάγνωση, ενώ οι βιβλιοθήκες διέθεταν, κατά κανόνα, συλλογές κυβερνητικών ή θρησκευτικών τεκμηρίων, με πολύ αυστηρές πολιτικές δανεισμού. Η ιδέα μιας δημόσιας δανειστικής βιβλιοθήκης, που θα παρέχει ελεύθερα τις συλλογές της σε όλους είναι μια, σχετικά, νέα ιδέα.

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του κυρίου Σταύρου Ζουμπουλάκη, με την ιδιότητα του προέδρου του Εφορευτικού Συμβουλίου της Εθνικής Βιβλιοθήκης, *η ΕΒΕ μπαίνει σε μια νέα φάση της μακράς ιστορίας της. Εισέρχεται στην ψηφιακή περίοδο. Με πλουσιότερες συλλογές, νέες υπηρεσίες, νέο νόμο, άλλους όρους λειτουργίας, άλλο ύψος σχέσης με το κοινό. Η νέα ΕΒΕ φιλοδοξεί να εμπλουτίσει τις συλλογές της, ώστε να γίνει η σημαντικότερη βιβλιοθήκη στον κόσμο, σε ότι αφορά διαχρονικά τον ελληνικό πολιτισμό και την πρόσληψή του. Επίσης, θα αναλάβει υπεύθυνα τον καθοδηγητικό ρόλο της στο δίκτυο των ελληνικών Βιβλιοθηκών και θα επανασυνδεθεί με τις μεγάλες βιβλιοθήκες του κόσμου, από τις οποίες είχε τα τελευταία χρόνια απομονωθεί. Έχει σημασία να τονιστεί ότι η νέα ΕΒΕ είναι καρπός μιας μοναδικής για τα ελληνικά δεδομένα συνεργασίας του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Μια πρότυπη συνεργασία, με κανόνες, σεβασμό στις διαδικασίες και σταθερό οδηγό το δημόσιο συμφέρον.* (Σελλά, 2016)

Συνοψίζοντας θα πρέπει να πούμε πως οι βιβλιοθήκες τα τελευταία χρόνια έχουν περάσει από τη συμβατική τους μορφή στην ψηφιακή. Η εντατική και με σεβασμό στη σπουδαιότητα του υλικού επεξεργασία των συλλογών της ΕΒΕ με σκοπό την ένταξή τους στη νέα στέγη στο ΚΠΙΣΝ, απαιτούσε έμπειρο σχεδιασμό και προσωπικό επιστημονικά καταρτισμένο. Το Δανειστικό Τμήμα της Εθνικής

Βιβλιοθήκης είναι πια γεγονός, μια νέα υπηρεσία προς το κοινό για δωρεάν πρόσβαση στο πληροφοριακό υλικό. Σπουδαίο και καταλυτικό ρόλο στο σχεδιασμό, αλλά και στην επίβλεψη της πορείας των έργων που τρέχουν ακόμη και σήμερα, έπαιξε ο νέος Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, ο κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου, ο οποίος ανέλαβε αυτή τη θέση στην πιο σπουδαία χρονική και ιστορική στιγμή της Ε.Β.Ε. Όπως θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο η πολύχρονη πείρα και η επαγγελματική εμπειρία του κύριου Τσιμπόγλου ήταν πολύ σημαντικά δεδομένα για την επίλυση τόσο των παλαιών προβλημάτων όσο και των νέων προκλήσεων που αφορούν την Ε.Β.Ε. Έκρινα απαραίτητο για τη ροή και την ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, το να αναφέρω τον Γενικό Διευθυντή της Ε.Β.Ε. και τις αρμοδιότητές του και κυρίως το ρόλο που αυτός έπαιξε σε μια τόσο σπουδαία για την Βιβλιοθήκη ιστορική στιγμή.

7. Ο Γενικός Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης και ο ρόλος του

Από τον Φλεβάρη του 2014 νέος διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος είναι ο κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου. Γεννημένος το 1956 σε ένα χωριό των Φαρσάλων υπηρετεί τον χώρο των βιβλιοθηκών τα τελευταία τριάντα χρόνια. Αρχικά ήταν στη βιβλιοθήκη το Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης και τα τελευταία 19 χρόνια στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου. (Κουζέλη, 2014).

Ο Φίλιππος Τσιμπόγλου είναι απόφοιτος του Οικονομικού Τμήματος της Ανώτατης Σχολής Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών και διδάκτωρ Βιβλιοθηκονομίας-Επιστήμης Πληροφόρησης του Τμήματος Αρχειονομίας και Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου. Η διατριβή του έχει τίτλο «Συνεργασία επιστημονικών βιβλιοθηκών σε ψηφιακό περιβάλλον. Μια συστημική προσέγγιση της ελληνικής πραγματικότητας» (εκδ. Παπασωτηρίου, 2008). Έχει λάβει μέρος σε πολλά σημαντικά προγράμματα διασύνδεσης, ψηφιοποίησης και ανάπτυξης βιβλιοθηκών, τα οποία υλοποίησαν φορείς στην Ελλάδα τα τελευταία 15 χρόνια.

Ο νέος διευθυντής, έχει επωμιστεί όχι μόνο τη λύση των πολλών προβλημάτων (οικονομικών και λειτουργικών της ΕΒΕ), αλλά και τον συντονισμό της μετάβασης όλου του πλούτου της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο κτίριο του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος στο Φαληρικό Δέλτα. Πρώτη και κυριότερης σημασίας εργασία του διευθυντή υπήρξε η φροντίδα για την απογραφή των θησαυρών και των πολλών βιβλίων, όχι μόνο στο κτίριο της Αθηναϊκής Τριλογίας αλλά και στα ενοικιαζόμενα κτίρια φύλαξης και αποθήκευσης βιβλίων που διαθέτει η ΕΒΕ.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες από την επίσημη σελίδα της Ε.Β.Ε., ο Γενικός Διευθυντής είναι δημόσιος λειτουργός και διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων με τριετή θητεία, που μπορεί να ανανεώνεται κάθε φορά πέντε έτη, ύστερα από γνώμη του Ε.Σ. Στον Γενικό Διευθυντή της Ε.Β.Ε. χορηγείται ειδικό επίδομα αυξημένων προσόντων, το ύψος του οποίου καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι αρμοδιότητες το Γενικού Διευθυντή είναι οι ακόλουθες:

α) Διευθύνει την ΕΒΕ, έχει την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία της και είναι εκκαθαριστής δαπανών.

β) Έχει την ευθύνη της στρατηγικής ανάπτυξης της Ε.Β.Ε.

γ) Εισηγείται στο Εφορευτικό Συμβούλιο:

1) τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας

2) το Στρατηγικό Σχεδιασμό

3) τον προϋπολογισμό, απολογισμό, ισολογισμό

4) την αγορά υλικού και την πολιτική επιλογής, απόσυρσης, ανταλλαγής και εν γένει διάθεσης του πολλαπλού υλικού,

5) τον προγραμματισμό πρόσληψης κάθε είδους προσωπικού,

6) κάθε θέμα που ανήκει στην αρμοδιότητα του Ε.Σ.

δ) Είναι προϊστάμενος των υπηρεσιών και του προσωπικού της Ε.Β.Ε., αναθέτει την άσκηση επιμέρους αρμοδιοτήτων στο προσωπικό και φροντίζει για την αξιοποίηση των τυπικών και ουσιαστικών προσόντων του, μέσα στο πλαίσιο που ορίζει ο Οργανισμός.

ε) Τοποθετεί το προσωπικό στις επιμέρους υπηρεσίες, εκτός των προϊσταμένων των Υπηρεσιών.

στ') Εκπροσωπεί την Ε.Β.Ε. δικαστικώς και εξωδίκως.

ζ) Ασκεί κάθε άλλη αρμοδιότητα που του μεταβιβάζει το Ε.Σ. Επίσης ο Γενικός Διευθυντής της Ε.Β.Ε. μπορεί να προβαίνει σε αγορά Υλικού και χωρίς προηγούμενη έγκριση δαπάνης από το Ε.Σ., όταν:

1) πρόκειται για σπάνιο, πολύτιμο ή δυσεύρετο Υλικό που εξυπηρετεί το σκοπό της Ε.Β.Ε. ή συμπληρώνει τις Συλλογές της και διατίθεται με διαδικασία πλειστηριασμού που διεξάγεται δημοσίως,

2) το ποσό της αγοράς δεν ξεπερνά τα 10.000 Ευρώ. Για την υλοποίηση της διάταξης αυτής υπάρχει ειδικός κωδικός στον προϋπολογισμό της Ε.Β.Ε. και οι αγορές διενεργούνται στο πλαίσιο της πίστωσης που εγγράφεται ετησίως για το σκοπό αυτό (www.nlg.gr).

Ο κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου ως ο νέος Γενικός Διευθυντής της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος ανέλαβε αυτή τη θέση σε μια πολύ σημαντική ιστορική στιγμή της μετάβασης από το εμβληματικό κτίριο του Θεόφιλου Χάνσεν στις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις του ΚΠΙΣΝ. Όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο στόχος του είναι η Εθνική Βιβλιοθήκη να εκσυγχρονιστεί, να γίνει κέντρο μελέτης διεθνούς εμβέλειας των ελληνικών σπουδών και, με τη συμβολή της ψηφιακής τεχνολογίας, να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην πληροφόρηση, γνώση και στη μάθηση.

Η μετεγκατάσταση δεν είναι απλώς η μετακόμιση των βιβλίων από το παλιό στο νέο κτίριο, αλλά η μετάβαση στη νέα ψηφιακή εποχή, της καινοτομίας και της εξωστρέφειας (Χατζηβασιλείου, 2016). Με τη δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και την έκτακτη κρατική επιχορήγηση, όπως αναφέρει σε συνέντευξή του ο

κύριος Τσιμπόγλου, ένα μεγάλο εύρος υπηρεσιών που δεν είχαν έως σήμερα αναπτυχθεί, εντάσσονται στην πορεία της Βιβλιοθήκης προς τη νέα της εποχή. Η ΕΒΕ αναλαμβάνει πλέον το ρόλο του διαχειριστή του Συλλογικού Καταλόγου των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Αναπτύσσεται η Πλατφόρμα Ψηφιακών Συλλογών στην οποία εντάσσονται, αρχικά, οι συλλογές των ψηφιοποιημένων Χειρόγραφων, Εφημερίδων και Επετηρίδων. Όπως όλες οι Εθνικές Βιβλιοθήκες του κόσμου, γίνεται καταγραφή και αρχειοθέτηση του ελληνικού Ιστού με σκοπό τη διατήρηση της online εθνικής κληρονομιάς. Επίσης αναπτύσσεται μία ηλεκτρονική εφαρμογή για την κατά νόμο κατάθεση. Οι εκδότες θα έχουν την δυνατότητα, συμπληρώνοντας μια απλή φόρμα, να αποστείλουν ηλεκτρονικά σε λίγα λεπτά τα αντίτυπα των εκδόσεών τους. Μετά από μια δεκαετία περίπου, η Εθνική Βιβλιοθήκη εμπλουτίζει τις συλλογές της. Συνεργάζεται με τον εκδοτικό οίκο De Gruyter και αποκτά περισσότερα από 900 έντυπα και ηλεκτρονικά βιβλία, με έμφαση στις ελληνικές σπουδές, τα οποία προορίζονται για το ερευνητικό τμήμα της. Οι ερευνητές θα έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων που θα παρέχονται αποκλειστικά και μόνο από την ΕΒΕ. Επιπλέον οι ψηφιακές λειτουργίες αναβαθμίζονται με νέο εξοπλισμό Μικροφωτογράφισης και Ψηφιοποίησης, όπως σαρωτές, ρομποτικοί σαρωτές κ.ά. Η Εθνική Βιβλιοθήκη ετοιμάζεται να υποδεχθεί τους αναγνώστες της στο νέο λαμπρό κτίριο και διευρύνει τη δράση της με υπηρεσίες δανεισμού έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού, με νέες ποικίλες συλλογές και τεχνολογικά μέσα, προσφέροντας σε όλους ανοιχτή πρόσβαση στην πληροφορία και τη γνώση (Απέργης, 2017).

Οι ευκολίες, οι δυνατότητες, οι υποδομές που διαθέτει η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, στις 22.000 τ.μ. εγκαταστάσεις, είναι ασύγκριτα περισσότερα από αυτά που έχει στο Βαλλιάνειο των 5.000 τ.μ. Είναι πολύ σημαντικό να αναφερθεί πως στις νέες εγκαταστάσεις υπάρχουν τέσσερα θησαυροφυλάκια για τα χειρόγραφα, τα αρχεία, τα παλαιότυπα και αρχέτυπα και τις ειδικές συλλογές. Επίσης οι ελεγχόμενες συνθήκες θερμοκρασίας, υγρασίας, φωτεινότητας, πρόσβασης, πυρανίχνευσης, πυρασφάλειας είναι δεδομένα και έτσι θα υπάρχει η αίσθηση μεγαλύτερης ασφάλειας. Επιπλέον θα υπάρχει οργανωμένο εργαστήριο συντήρησης, προκειμένου να διασφαλιστεί η διάσωση του πολιτισμικού πλούτου των συλλογών της ΕΒΕ. Χάρη στις υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις του και τα εκπαιδευτικά, πολιτιστικά και ψυχαγωγικά προγράμματα, καθώς και τις ποικίλες εκδηλώσεις, το ΚΠΙΣΝ θα συμβάλλει στην καλλιέργεια του κοινού και θα ευνοήσει πολιτιστικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές ανταλλαγές. Οι δραστηριότητες, που ήδη λαμβάνουν χώρα κάθε μέρα στο ΚΠΙΣΝ είναι διαφορετικές μεταξύ τους και καλύπτουν μεγάλο εύρος θεμάτων.

Όσον αφορά το Βαλλιάνειο κτίριο, σε ερώτηση που έγινε στο Γενικό Διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης κύριο Τσιμπόγλου, απάντησε πως δεν πρόκειται να εγκαταλειφθεί. Θα αναδειχθεί και αφού γίνουν οι απαραίτητες εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης, θα συνεχίσει να λειτουργεί ως αναγνωστήριο και θα είναι σε μια διαρκή «συνομιλία» με το ΚΠΙΣΝ. Το κοινό θα μπορεί να αναζητά τα βιβλία ψηφιακά, μέσω Wi-Fi, ενώ στους χώρους του θα γίνονται συνέδρια, εκθέσεις, σεμινάρια κ.λ.π.

Εικόνα 14. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο (Πηγή Διαδίκτυο -In to life, οι πιο μαγικές βιβλιοθήκες του κόσμου).

Το Βαλλιάνειο ανήκει στην ΕΒΕ και αποτελεί την ιστορία της, για αυτό και πρέπει να αξιοποιηθούν τα χαρακτηριστικά που έχει και να ενταχθούν σε λειτουργίες που συνάδουν με αυτά. Συνεπώς εκεί πρέπει να αναδεικνύεται η ιστορία της Εθνικής Βιβλιοθήκης, του βιβλίου, της τυπογραφίας, του χαρτιού, της ανάγνωσης, της βιβλιοθηκονομίας. Οι λειτουργίες αυτές θα πρέπει να είναι συμπληρωματικές με αυτές του νέου κτηρίου και να ταιριάζουν στον χαρακτήρα του εμβληματικού Βαλλιάνειου (Επτακοίλη, 2017).

Συνοψίζοντας με βάση τα παραπάνω δεδομένα, είναι πασιφανές πως ο νέος διευθυντής φέρει την ευθύνη του σχεδιασμού και της υλοποίησης της μεταστέγασης της ΕΒΕ στο νέο κτίριο εξασφαλίζοντας στο ίδιο διάστημα και τη στοιχειώδη κανονική της λειτουργία. Ο κύριος Φίλιππος Τσιμπόγλου δεν νιώθει μόνο τυχερός αλλά παραδέχεται πως είναι πράγματι τυχερός που ανέλαβε αυτή τη τόσο σπουδαία θέση σε μια τόσο σημαντική ιστορική για την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος περίοδο.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Το γεγονός πως οι βιβλιοθήκες αποτελούν ζωντανούς πολιτιστικούς οργανισμούς, υπήρξε η αφορμή επιλογής του θέματος της συγκεκριμένης διατριβής. Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί σημείο αναφοράς βάσει του οποίου δομείται η εθνική συνείδηση και η συνοχή της κάθε χώρας και της κουλτούρας της. Αναμφισβήτητα οι βιβλιοθήκες παίζουν τον κύριο ρόλο στην αυτοσυνείδηση της κοινωνίας, καθώς αγκαλιάζουν, προστατεύουν και διαδίδουν τη συλλογική μνήμη.

Ο στόχος της παρούσας έρευνας είναι να δείξει πως η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, αποτελεί τον πιο σημαντικό πυλώνα της γνώσης, λόγω του πλούτου των συλλογών της αλλά και της σπουδαίας ιστορικής στιγμής που διαδραματίζεται τα τελευταία τρία περίπου χρόνια, της μεταστέγασής της στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Το ΚΠΙΣΝ είναι μια σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και αποτελεί την μεγαλύτερη μεμονωμένη δωρεά του ιδρύματος, ύψους 617 εκατομμυρίων ευρώ. Το ΙΣΝ έχει δωρίσει, από τον Αύγουστο του 2016, το ΚΠΙΣΝ στο Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο είναι υπεύθυνο πια για τη λειτουργία και διαχείρισή του (www.snf.org/el/).

Φιλοδοξία του ΚΠΙΣΝ, που βρίσκεται στο χώρο του παλαιού Ιπποδρόμου στην Καλλιθέα, είναι να αποτελέσει έναν από τους πιο σημαντικούς πολιτιστικούς, εκπαιδευτικούς και περιβαλλοντικούς χώρους στην Ελλάδα. Επιπλέον το Πάρκο Σταύρος Νιάρχος πρόκειται να διπλασιάσει το χώρο πρασίνου στις γύρω περιοχές, καθιστώντας το έναν από τους μεγαλύτερους χώρους πρασίνου στην Αθήνα. Ο περιβαλλοντικός, κοινωνικός και οικονομικός αντίκτυπος του συγκεκριμένου έργου, είναι ιδιαίτερα σημαντικός κατά τη δυσμενή συγκυρία στην οποία βρίσκεται η χώρα εξαιτίας της κοινωνικοοικονομικής κρίσης.

Μέσα από την βιβλιογραφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, υπήρξαν πολύ ενδιαφέροντα τα ιστορικά στοιχεία της ύπαρξης των βιβλιοθηκών στο πέρασμα του χρόνου. Επίσης πολύ αξιόλογα τα δεδομένα της δημιουργίας της ΕΒΕ, τα στοιχεία αρχιτεκτονικής του Βαλλιάνειου κτιρίου και ο ανεκτίμητης αξίας θησαυρός που φυλάσσεται στις συλλογές της. Ως θεματοφύλακας της γραπτής πνευματικής παρακαταθήκης των Ελλήνων, η Εθνική Βιβλιοθήκη φέρει την ευθύνη της διαφύλαξης αυτού του πλούτου. Απώτερος σκοπός η πρόσβαση των πολιτών στη γνώση, που είναι ο πιο σημαντικός στόχος για τον οποίο συνεργάζονται όλες οι υπηρεσίες της βιβλιοθήκης. Η αύξηση και η ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών αυτών είναι σταθερή επιδίωξη της ΕΒΕ. Οι ψηφιακές υπηρεσίες και τα πληροφοριακά συστήματα αναβαθμίζονται και το προσωπικό εκπαιδεύεται και ευχής έργο είναι να αυξηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο το ανθρώπινο δυναμικό. Εκτός από την αναβάθμιση των υπηρεσιών, νέες υπηρεσίες όπως το δανειστικό τμήμα του υλικού χαρακτηρίζουν την λειτουργία της ΕΒΕ στη νέα της στέγη. Επιπλέον τα εκπαιδευτικά προγράμματα που ήδη πραγματοποιούνται, όπως και οι ξεναγήσεις αποτελούν ένα ακόμη λιθαράκι στην προβολή του πολιτιστικού και γνωστικού περιεχομένου της βιβλιοθήκης. Επίσης στόχο αποτελεί και η ανάδειξη του πολιτιστικού στοιχείου προς το εξωτερικό και αυτό θα πραγματοποιηθεί με τη συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα που θα αναλάβει το Εθνικό Δίκτυο Δημοτικών και Δημόσιων Βιβλιοθηκών, όπως και το να δημιουργήσει δίκτυα

πρόσβασης για όλες της βιβλιοθήκες της χώρας. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να πούμε πως μας δίνεται η δυνατότητα να απαντήσουμε στο ερευνητικό ερώτημα που έχει να κάνει με το πως θα πετύχει η ΕΒΕ την ανάδειξη του πολιτιστικού της πλούτου στη νέα της στέγη και αυτό θα γίνει πραγματικότητα μέσα από τις εκθέσεις, τα εκπαιδευτικά προγράμματα, την διοργάνωση συνεδρίων που θα πραγματοποιούνται στους χώρους της βιβλιοθήκης στο ΚΠΙΣΝ.

Για πρώτη φορά στην ιστορία της ανθρωπότητας, η πληροφορία παράγεται με ταχύτατους ρυθμούς, με τους ανθρώπους να μην προλαβαίνουν πάντα να την ανακαλύψουν, να την εκτιμήσουν και να την κατανοήσουν. Η αύξηση της παραγωγής και διακίνησης πληροφοριών, επέφερε πρόβλημα στην ανακάλυψη – αξιολόγηση της «χρήσιμης» πληροφορίας. Στη νέα αυτή πραγματικότητα, η οποία ουσιαστικά παραμένει ακόμη σε εξέλιξη και σήμερα, οι παραδοσιακοί μηχανισμοί επεξεργασίας και ελεύθερης διακίνησης τεκμηρίων, οι βιβλιοθήκες κλήθηκαν να διαχειριστούν αλλαγές που αφορούσαν το σύνολο των δραστηριοτήτων και υπηρεσιών τους.

Οι εξελίξεις στις τεχνολογίες έχουν αλλάξει σημαντικά τη δομή της παραδοσιακής βιβλιοθήκης με σκοπό να διευκολυνθεί η οργάνωση της πληροφορίας και η πρόσβασή σε αυτήν. Σε μια σύγχρονη βιβλιοθήκη ο χρήστης μπορεί να έχει στη διάθεσή του εύκολα και οικονομικά, μέσω σύγχρονων τεχνολογικών συστημάτων, το υλικό που χρειάζεται.

Με τη δωρεά του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος δίνεται μια νέα και μεγάλης σημασίας ευκαιρία στην Εθνική Βιβλιοθήκη, η οποία θα πρέπει να αξιοποιηθεί κατά το καλύτερο δυνατό τρόπο έτσι ώστε να διαδοθεί το περιεχόμενο των συλλογών της και να γίνει γνωστό σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Συνεπώς με την ανάλογη προβολή της ΕΒΕ στην νέα της στέγη αλλά και την διοργάνωση διαφόρων εκδηλώσεων, θεματικών εκθέσεων και συνεδρίων, θα δοθεί η σπουδαία ευκαιρία της ανάδειξης του πολιτιστικού τουρισμού, ο οποίος με τη σειρά του θα συμβάλλει και στην οικονομική ανάπτυξη.

Επιπλέον η ΕΒΕ έχει πλέον ένα πολύ αξιόλογο νέο Γενικό Διευθυντή, τον κύριο Φίλιππο Τσιμπόγλου, άνθρωπος με μεγάλη εμπειρία και μακρά θητεία στον τομέα των βιβλιοθηκών, ο οποίος ανέλαβε τη συγκεκριμένη θέση σε μια πολύ δύσκολη εποχή για την Βιβλιοθήκη, έπρεπε να πάρει πολύ σημαντικές αποφάσεις για τρέχοντα καθημερινά ζητήματα, και είναι αυτός που φέρει την ευθύνη του στρατηγικού σχεδιασμού για την μετεγκατάσταση αλλά και τη σωστή διεκπεραίωση των έργων που τρέχουν ακόμη και σήμερα που ολοκληρώνεται η «μεταφορά» της συλλογής.

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, όπως έδειξε η παρούσα μελέτη, διανύει την πιο σημαντική στιγμή της ιστορίας της. Η μετάβαση από το παλιό στο νέο γίνεται με κάθε σεβασμό στη βαρύτητα και ιστορική αξία του Βαλλιάνειου κτιρίου, με μια αίσθηση αναγέννησης και ανάδειξης της ΕΒΕ στο ΚΠΙΣΝ και συγχρόνως προσπάθειας επίλυσης των προβλημάτων της κατά το καλύτερο δυνατό τρόπο.

Η ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών που προχωρά συνεχώς, το αποθετήριο ψηφιακών τεκμηρίων που ήδη δημιουργείται με ανοιχτή πρόσβαση των ενδιαφερομένων από όλο το πλανήτη είναι κάποια από τα σπουδαία έργα που τρέχουν με σκοπό να ολοκληρωθούν το φθινόπωρο του τρέχοντος έτους, έτσι ώστε να γίνουν με κάθε

επισημότητα τα εγκαίνια της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στη νέα της στέγη. Η δημιουργία αυτών των προηγμένων υπηρεσιών διάδοσης τεχνογνωσίας για την συντήρηση και ψηφιοποίηση πολύτιμου υλικού χειρόγραφων, παλαιότυπων και αρχειακών τεκμηρίων είναι η απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που έχει να κάνει με το πως θα εντάξει η ΕΒΕ το υλικό των συλλογών της στη νέα πιο υπερσύγχρονη Βιβλιοθήκη.

Τσως να είναι στις προθέσεις και στα πλαίσια του σχεδιασμού της ΕΒΕ, αλλά αποτελεί και δική μου πρόταση η συνεργασία και το άνοιγμα της Βιβλιοθήκης στις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και η συνεργασία μαζί τους, θέτοντας κοινούς στόχους με απώτερο εθνικό όφελος. Επίσης η αξιοποίηση και καθιέρωση ενός πρότυπου – ανοικτού δημόσιου χώρου βιβλιοθήκης, όπως η ΕΒΕ, θα προσελκύσει ένα ευρύ νέο κοινό να ανακαλύψει γνώσεις και να διερευνήσει δεξιότητες. Ο στόχος της ύπαρξης ενός δικτύου συνεργασίας βιβλιοθηκών εντός και εκτός Ελλάδας, όπου θα συγκεντρώνονται, θα συναντώνται, θα αξιοποιούνται πληροφορίες, τεχνογνωσία, άνθρωποι πιο ειδικοί και το ευρύτερο κοινό, μας δίνει την απάντηση στο ερευνητικό ερώτημα που αφορά το ποιες επικοινωνιακές δράσεις. Θα πρέπει να επικεντρωθεί η ΕΒΕ, με σκοπό να προσελκύσει νέο κοινό.

Βάσει του οράματός της, η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, στη νέα πια στέγη της, θα συμβάλει στην ανάπτυξη και προώθηση ενός κέντρου αριστείας για τις Ελληνικές Σπουδές, με διεθνή φήμη ως σημείο αναφοράς για τις ανθρωπιστικές σπουδές και τις κοινωνικές επιστήμες.

Επιπλέον πολύ καλή ιδέα – πρόταση, στα πλαίσια της ανοιχτής πρόσβασης αλλά και της γνωριμίας των συλλογών, θα μπορούσε να θεωρηθεί η δυνατότητα πρακτικής άσκησης σε φοιτητές ή εθελοντικής εργασίας στα τμήματα της ΕΒΕ, με στόχο να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους. Η ανοικτή αυτή πρόσβαση στην καταγεγραμμένη γνώση ενισχύει κατά πολύ την παροχή πληροφοριακής παιδείας χωρίς διακρίσεις ή αποκλεισμούς. Κάνοντας λόγω για πληροφοριακή παιδεία, κυρίως την τελευταία δεκαετία, μιλάμε για την ικανότητα μιας κοινωνίας να προσδιορίζει την ανάγκη για πληροφορία και έπειτα να βρίσκει, να συλλέγει, να οργανώνει, να αξιολογεί και να χρησιμοποιεί την πληροφορία για να την προσφέρει στα μέλη της, καθώς διαμορφώνει τη βάση για διαχρονική μάθηση. Έτσι και στην περίπτωση της βιβλιοθήκης με την πληροφοριακή παιδεία, θα μπορεί να αναγνωρίζει αν οι χρήστες είναι ικανοποιημένοι από τον τρόπο έρευνας του υλικού και την πρόσβαση σε αυτό και αν χρειάζονται εκπαιδευτικά σεμινάρια κατάρτισης του τρόπου χρήσης των εργαλείων που τους προσφέρονται.

Επίσης οι θεματικές εκθέσεις που θα πραγματοποιούνται στους κόλπους της ΕΒΕ να συμπεριλαμβάνουν υλικό πολιτιστικού – βιβλιακού περιεχομένου από βιβλιοθήκες της ευρύτερης περιφέρειας. Αυτό θα βοηθήσει στην ανταλλαγή ιδεών και κουλτούρας μεταξύ των πολιτιστικών οργανισμών που θα συμμετέχουν, αλλά θα ενισχύσει το στοιχείο της κινητικότητας από και προς την πρωτεύουσα, δίνοντας τόνωση στον πολιτιστικό τουρισμό, όπως έχει ήδη αναφερθεί. Ο πολιτιστικός τουρισμός που γίνεται ολοένα και πιο δημοφιλής στον κόσμο τα τελευταία χρόνια και έχει να κάνει με τον τουρισμό σε αστικές περιοχές, ιδιαίτερα σε ιστορικές, μεγάλες πόλεις και τις πολιτιστικές του εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα μουσεία και θέατρα, μπορεί να

συμβάλλει επιπλέον στην αστική ανάπτυξη. Αποτελεί μια πολύ σπουδαία μορφή τουρισμού, από τη στιγμή που το πολιτιστικό κίνητρο ήταν και είναι ένας από τους βασικούς λόγους ταξιδιών των τουριστών σε παγκόσμια εμβέλεια. Η περίπτωση του ΚΠΙΣΝ είναι χαρακτηριστικό δείγμα πολιτιστικού τουριστικού προϊόντος, γιατί συνδυάζει τον πλούτο των συλλογών της Εθνικής Βιβλιοθήκης, την Εθνική Λυρική Σκηνή και το Πάρκο ψυχαγωγίας, που τείνει να αποτελέσει ένα από τους κυριότερους πόλους προσέλκυσης τουριστών.

Η ΕΒΕ θα λειτουργήσει κανονικά, όπως έχει σχεδιαστεί, το φθινόπωρο του 2017, καθώς και όλο το ΚΠΙΣΝ. Όμως εδώ και ένα χρόνο πραγματοποιούνται ξεναγήσεις και διάφορες δράσεις στους χώρους του Κέντρου. Οι ξεναγήσεις των επισκεπτών περιλαμβάνουν περιήγηση στο πρωτοποριακής αρχιτεκτονικής κτιριακό συγκρότημα, που θα φιλοξενήσει πλήρως την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και την Εθνική Λυρική Σκηνή, αλλά και στους εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους κοινού που το περιβάλλουν. Η περιήγηση ακολουθεί διαδρομή που περιλαμβάνει συνεχές περπάτημα στους χώρους του ΚΠΙΣΝ, την χρήση σκαλοπατιών εσωτερικά και εξωτερικά των κτιρίων, καθώς και τη χρήση ανελκυστήρα. Επιπλέον αν κοιτάξει κανείς το ημερολόγιο του ΚΠΙΣΝ στην ιστοσελίδα του θα δει πως υπάρχει ένα πλούσιο πρόγραμμα εκδηλώσεων και κυρίως εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα σχολεία που θα πραγματοποιούν επίσκεψη σε αυτό. Ενδεικτικά έχουν προγραμματιστεί δράσεις που αφορούν την κηπουρική, την αρχιτεκτονική, τον αθλητισμό και πολλές άλλες, που σκοπό έχουν να φέρουν τα παιδιά, τους έφηβους και τους νεότερους σε επαφή με το Κέντρο Πολιτισμού για να το γνωρίσουν και να μάθουν πράγματα που σε άλλη περίπτωση δεν τους είχε δοθεί η ευκαιρία να το κάνουν.

Όσον αφορά την ΕΒΕ, στη νέα της πια στέγη, έχει δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα, όπως έχει ήδη ειπωθεί, στο κομμάτι του δανεισμού. Ο Πύργος των Βιβλίων, ο επιβλητικός χώρος στην καρδιά του νέου κτιρίου, με ανοιχτά βιβλιοστάσια που ορθώνονται σε τέσσερα επίπεδα, περιμένει να δεχθεί τη συλλογή του Δανειστικού Τμήματος. Οι Ανθρωπιστικές Επιστήμες, ο παραδοσιακός κορμός των πρώτων συλλογών της ΕΒΕ μετά την ίδρυσή της το 1829, θα αποτελέσουν την αιχμή του δόρατος και της συλλογής στο νέο κτίριο. Το Δανειστικό Τμήμα είναι η πιο διαφημισμένη από όλες τις υπηρεσίες που θα προσφέρει η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος, όταν ολοκληρωθεί η μεταφορά της στο νέο κτίριο, στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Στόχος της υπηρεσίας του δανεισμού του υλικού είναι να εξελιχθεί σε πρότυπη βιβλιοθήκη δημόσιου χαρακτήρα. Η συγκρότηση της συλλογής αυτής της ιδιαίτερης βιβλιοθήκης ήταν ένα ζήτημα που απασχόλησε πολύ την ΕΒΕ. Για την επιλογή 50.000 βιβλίων, που μπορούν να φιλοξενήσουν οι χώροι του Δανειστικού Τμήματος, χρειάστηκε η συνεργασία και οι γνώσεις ιστορικών, φιλόλογων, κριτικών, επαγγελματιών χρόνια καταξιωμένων στο χώρο των βιβλιοθηκών και του βιβλίου, οι οποίοι ζώντας αυτή τη μοναδική εμπειρία, αλλά και αισθανόμενοι το βάρος της δουλειάς που ανέλαβαν, με τα κριτήρια που τους όρισε η ΕΒΕ το έφεραν σε πέρας.

Όπως διαφαίνεται από την παρούσα μελέτη η παγιωμένη εικόνα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος αλλάζει και η νέα μορφή που λαμβάνει την καθιστά άκρως ενδιαφέρουσα στο κοινό, μέσα από νέες υπηρεσίες και νέους οραματισμούς, μη λησμονώντας την αξία της κληρονομιάς που φέρει. Ο κύριος στόχος της, σύμφωνα με

την ιστοσελίδα της, είναι ο απaráμιλλος πλούτος των συλλογών της, να μην παραμείνει φυλασόμενος, αλλά να μεταμορφωθεί σε γνώση που διαχέεται στην κοινωνία. Η ενεργητική προβολή της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, η διάδοσή της στο παρόν και το μέλλον, η διαφύλαξη της «εθνικής μνήμης» και η προστασία του δικαιώματος των πολιτών για πρόσβαση στην πληροφορία, αποτελούν τις βασικές αρχές που διέπουν τη λειτουργία του θεσμού της ΕΒΕ.

Κύριο μέλημα της νέας διοίκησης της Εθνικής Βιβλιοθήκης, είναι η διάνοιξη διαύλων επικοινωνίας με το αναγνωστικό κοινό και η ευρεία προσβασιμότητα στο υλικό της. Επιπλέον η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από την ΕΒΕ για την προβολή των δράσεων που προγραμματίζονται μας δίνει, ευλόγως, την απάντηση πως χρησιμοποιεί καινοτόμες τεχνολογικές πρακτικές πληροφόρησης. Σταθερή επιδίωξη αποτελεί η αύξηση και ποιοτική βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες μέσα από σταθερές γέφυρες επικοινωνίας. Μέσα από αυτή τη δυσμενή κατάσταση της πολύπλευρης κρίσης που βιώνει η χώρα μας, η ΕΒΕ, ως φορέας διατήρησης και διάδοσης του ελληνικού πολιτισμού, θα κάνει τους Έλληνες να τη νιώθουν ως μια υποστηρικτική κοινωνική δύναμη.

Η ΕΒΕ εισέρχεται σε μια νέα φάση της μακράς της ιστορίας, σε μια ψηφιακή περίοδο, με πλουσιότερες συλλογές, νέες υπηρεσίες, νέο νόμο, άλλους όρους λειτουργίας σε μια προσπάθεια να επαναπροσδιορίσει τις σχέσεις της με την κοινωνία και ένα στοίχημα του εκσυγχρονισμού της, το οποίο πρέπει να κερδηθεί. Κλείνοντας με τα λόγια των κυρίων Σταύρου Ζουμπουλάκη, Πρόεδρο του Εφορευτικού Συμβουλίου και Φίλιππο Τσιμπόγλου, Γενικό Διευθυντή της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, να συμπληρώσω πως, σύμφωνα με τα δεδομένα της έρευνας που έκανα με αφορμή τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας, απαντώντας και στο τελευταίο ερευνητικό ερώτημα, πιστεύω πως ο σχεδιασμός της ΕΒΕ στη νέα της στέγη αποτελεί ένα ζωντανό χώρο εκπαιδευτικής, ψυχαγωγικής και πολιτιστικής ανάπτυξης και του ερευνητικού και του ευρύτερου κοινού.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γερόλιμος, Μ., (2008), «Ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου σε ένα μεταβαλλόμενο περιβάλλον Πληροφόρησης» (Διδακτορική Διατριβή), Κέρκυρα: Ιόνιο Πανεπιστήμιο, Τμήμα Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας.

Γλύτση, Ε...[κ.άλ.]. (2002), «Οι διαστάσεις των πολιτισμικών φαινομένων: πολιτισμός και εκπαίδευση», Τόμος Γ', Πάτρα: ΕΑΠ.

Δαράκη, Π., (1986), «Λαϊκές Βιβλιοθήκες», Αθήνα: Gutenberg.

Ζάχος, Γ., (2008), «The National Library of Greece: Its situation and prospects for development with a note on Academic Libraries in Greece», *Journal of Modern Greek Studies*, vol. 26, p.p. 63-77.

Καπιδάκης, Σ. (2014), Εισαγωγή στις ψηφιακές βιβλιοθήκες, Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

Κατσιρίκου, Α. (2001), *Σύγχρονες τάσεις στην οργάνωση και διοίκηση των Βιβλιοθηκών*, Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Κορρές, Γ., (2002), Οικονομία του πολιτισμού, Πάτρα: ΕΑΠ.

Κουβαρά, Α. (2014), «Ιστοσελίδα και κοινωνική δικτύωση στην πολιτισμική δράση: η περίπτωση της *British Library* και της Εθνικής Βιβλιοθήκης» (Μεταπτυχιακή Διατριβή), Αθήνα: ΕΑΠ.

Μάνεση, Δ. (2002), «Η βιβλιοθηκονομική πραγματικότητα στη χώρα μας: συνεργασίες - προοπτικές, *Βιβλιοθήκες και πληροφόρηση*, τεύχος 14, σ.7-9.

Μπίρης, Κ. (1980), «Αι Αθήναι από τον 19^ο εις τον 20^ο αιώνα», Αθήνα: Μέλισσα.

Μπώκος, Γ. (2001), «Εισαγωγή στην Επιστήμη της Πληροφόρησης», Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Νταβαρίνος, Π. (2003), «Ιστορία Βιβλιοθηκών του Ελληνισμού», 2^η έκδ. Αθήνα: Εκδόσεις Έλλην.

Περρή, Α. (2005), «Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: οι προοπτικές ανάπτυξης ενός σημαντικού πολιτιστικού και πνευματικού οργανισμού» (Μεταπτυχιακή Διατριβή), Πάτρα: ΕΑΠ.

Σεμερτζάκη, Ε., (2006), «Οι Βιβλιοθήκες στην Ελλάδα από την Αρχαιότητα μέχρι Σήμερα: σύντομη ιστορική αναδρομή: *Ημερίδα για τα 50 χρόνια από την ίδρυση Του Ιδρύματος Ευγενίδου 19 Μαΐου 2006*». Ανακτήθηκε στις 10/02/2017 από: <https://lekythos.library.ucy.ac.cy/bitstream/handle/10797/11609/xtes004a.pdf?sequence=1>

Τελέλη, Ε. (2015), «Πρόσβαση στη γνώση: Η Εθνική Βιβλιοθήκη, η νέα μορφή της και ο ρόλος του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος» (Μεταπτυχιακή Διατριβή), Αθήνα: ΕΑΠ.

Τσιμπόγλου, Φ. (2008), «Συνεργασίες Βιβλιοθηκών: μια συστημική προσέγγιση», Αθήνα: Παπασωτηρίου.

Φατσέα, Ρ., (2017), «Θεόφιλος Χάνσεν: αντιφατικές προσλήψεις της «Ελληνικής» αρχιτεκτονικής στην εποχή του Ιστορισμού, ή πως το παλιό μπορεί να παραμείνει νέο», Αθήνα: ΕΜΠ.

Χαζίρη, Α., (2010), «Νέες Τεχνολογίες στις Δημόσιες Βιβλιοθήκες. Η περίπτωση της Δημόσιας Βιβλιοθήκης Χίου», Χίος: ΕΑΠ.

Ξενόγλωσση

Casson, L., (2006), “Οι Βιβλιοθήκες στον Αρχαίο Κόσμο”. (Φίλιππου, Α., μετάφρ.). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε 2002).

Castelli, D., (2006), “Digital Libraries of the Future-and the Role of Libraries”, *Library Hi Tech*, vol. 24, issue (4), p.p. 496-503.

Delrieu, V., Gibson, L. (2017), “Libraries and geography of use: how does geography and asset “attractiveness” influence the local dimensions of cultural participation?”, *Cultural Trends*, vol. 26, issue (1), p.p.18-33. Ανακτήθηκε στις 01/06/2017 από: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09548963.2017.1268331?needAccess=true>

Hirtle, P. (2002), “The Impact of Digitization on Special Collections in Libraries”, *Libraries and Culture*, vol. 37, no. 1, p.p. 42-52.

Karadkar, U.P., Altman, A., Breedlove, M. (2017), “Introduction to the Digital Public Library of America API”, In *Proceedings of the ACM/IEEE Joint Conference on Digital Libraries*. Ανακτήθηκε στις 28/03/2017 από: http://delivery.acm.org/10.1145/2930000/2925428/p285-karadkar.pdf?ip=194.177.202.41&id=2925428&acc=ACTIVE%20SERVICE&key=5641A0C343C36AC1%2E899C3AAE881F6D4D%2E4D4702B0C3E38B35%2E4D4702B0C3E38B35&CFID=813999140&CFTOKEN=66582121&_acm_=1506501898_dd3a98fbb355144c6a8cdca71891cd2

Maggio, A., Kuffer, J., Lazzari, M., (2017), “Advances and trends in bibliographic research: Examples of new technological applications for the cataloguing of the georeferenced library heritage”, *Journal of Librarianship and Information Science*, vol. 49, issue (3), p.p. 299-312.

Marsella, S., Marzoli, M., (2017), “Smart cities and cultural heritage”, In *Proceedings of the 2017 IEEE 14th International Conference on Networking, Sensing and Control*, ICNSC 2017, art. No. 8000105, p.p. 281-286.

Merga, M.K., Roni, S.M., (2017), “Choosing Strategies of Children and the Impact of Age and Gender on Library Use: Insights for Librarians”, *Journal of Library Administration*, vol. 57, issue (6), p.p. 607-630. Ανακτήθηκε στις 03/03/2017 από:

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/01930826.2017.1340774?needAccess=true>

Roitberg, N., (2001), "The Influence of the Electronic Library on Library Management: A Technological University Library Experience", *IFLA Journal*, vol. 27, issue (1), p.p. 14-18.

Suaiden, E.J., (2003), "The Social Impact of Public Libraries", *Library Review*, vol. 52, issue (8), p.p. 379-387.

Syed Md. Shahid, (2005), "Use of RFID Technology in Libraries: a new approach to circulation, tracking, Inventorying, and security of library materials", *Library Philosophy and Practice*, vol. 8, no.1 (Fall 2005), University of Nebraska – Lincoln.

Περιοδικές εκδόσεις

Απέργης, Φ. (2017, Φεβρουάριος 4-5). «Η Αναγέννηση της Εθνικής Βιβλιοθήκης», *Επένδυση*, σ.σ. 42-43.

Βροντή, Σ. (2017). «Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος: η μεγάλη μετακόμιση», *Περιοδικό «Κ» Καθημερινή*, 732, σ.σ. 10-19.

Επτακοΐλη, Τ. (2017). «Ένας τυχερός άνθρωπο», *Περιοδικό «Κ» Καθημερινή*, 732, σ.σ. 20-23.

Θεοδωρόπουλος, Δ. (2016). «Ρέντσο Πιάνο: Η ομορφιά θα σώσει την Αθήνα», *Βημαζαζινο*, 820, σ.σ. 30-37.

Κουζέλη, Α. (2014, Φεβρουάριος 23). «Λευκός καπνός στην Εθνική Βιβλιοθήκη», *Το Βήμα της Κυριακής*. (ρεπορτάζ σ.σ. 3).

Μαρίνος, Δ. (2017, Αύγουστος 6). «Εθνική Βιβλιοθήκη: Δωρεάν πρόσβαση σε 30.000 τίτλους», *Κυριακάτικη Ελευθερία του Τύπου*, σ.σ. 46-47.

Σελλά, Ο. (2016). «Σταύρος Ζουμπουλάκης: Η ελκτική δύναμη της Νέας Βιβλιοθήκης», *Περιοδικό «Κ» Καθημερινή*, 681, σ.σ. 40-43.

Διαδικτυακές Πηγές

Αποστολίδης, Γ., (2016, Νοέμβριος 26). Εθνική Βιβλιοθήκη: το ιστορικό κτίριο και η μετάβαση σε μία νέα εποχή. Ανακτήθηκε στις 23/05/2017 από: <http://www.athina984.gr/2016/11/26/ethniki-vivliothiki-to-istoriko-ktirio-ke-i-metavasi-se-mia-nea-epochi/>

Βουλή των Ελλήνων. Κατάλογος Βιβλιοθήκης. Ανακτήθηκε στις 23/05/2017 από: <http://catalog.parliament.gr>

Γεωργακοπούλου, Μυρτώ (2013, Μάρτιος). Ξενάγηση στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. *Περιοδικό ΑΩ*. Ανακτήθηκε στις 23/05/2017 από: <http://www.onassis.org/onassis-magazine/issue-59/national-library>

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος. Ανακτήθηκε στις 23/05/2017 από: www.nlg.gr

Εθνική βιβλιοθήκη της Ελλάδος. Μετάβαση Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος. Ανακτήθηκε στις 23/05/2017 από: <http://transition.nlg.gr/>

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Ανακτήθηκε στις 17/03/2017 από: www.ekt.gr

Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Ανακτήθηκε στις 24/01/2017 από: <https://www.snfcc.org/?lang=el/>

Κρημιώτη, Π. (2017, Φεβρουάριος 19). Εθνική Βιβλιοθήκη: Νέα στέγη, ανάσα στο μέλλον. *Εφημερίδα Η Αυγή*. Ανακτήθηκε στις 23/05/2017 από: <http://www.avgi.gr/article/10812/7913744/nea-stege-anasa-sto-mellon/>

Ίδρυμα Ευγενίδου. Βιβλιοθήκη. Ανακτήθηκε στις 16/03/2017 από: <http://eugenfound.edu.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=5>

Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος. Ανακτήθηκε στις 24/01/2017 από: www.snf.org/el/

Ματσαγκούρα, Χ. (2016, Νοέμβριος 17). Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας: η ίδρυση και η καταστροφή του πολιτισμικού φαινομένου. Ανακτήθηκε στις 24/02/2017 από: <http://www.maxmag.gr/book/vivliothiki-tis-alexandrias-idrysi-ke-katastrofi-tou-politismikou-fenomenou/>

Φαρμακόρη, Κορίνα (2017, Απρίλιος 23). Μέσα στην παλιά Εθνική Βιβλιοθήκη. Ανακτήθηκε στις 23/06/2017 από: http://www.lifo.gr/articles/book_articles/141952

Χατζηβασιλείου, Β. (2016, Δεκέμβριος 27). Φ. Τσιμπόγλου στο ΑΠΕ-ΜΠΕ: Η Ε.Β.Ε. μπαίνει στη «νέα ψηφιακή εποχή καινοτομίας και εξωστρέφειας», *Αθηναϊκό-Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων*. Ανακτήθηκε στις 15/02/2017 από: <http://www.amna.gr/home/article/136596/>

RPBW Architects. Renzo Piano Building Workshop. Ανακτήθηκε στις 21/06/2017 από: <http://www.rpbw.com>

Συντομογραφίες

Ελληνικές

ΑΜΕΑ Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες

Ε.Β.Ε. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

Ε.Λ.Σ. Εθνική Λυρική Σκηνή

Ε.Σ. Εφορευτικό Συμβούλιο

ΚΠΙΣΝ Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος

Ι.Σ.Ν. Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος

Ξενόγλωσσες

ISBN International Standard Book Number (Πρότυπος Διεθνής Αριθμός Βιβλίου)

ISMN International Standard Music Number (Πρότυπος Διεθνής Αριθμός Μουσικών Εκδόσεων)

ISSN International Standard Serial Number (Πρότυπος Διεθνής Αριθμός Περιοδικών Εκδόσεων)

OPAC Online Public Access Catalog

RFID Radio Frequency Identification (Ταυτοποίηση μέσω ραδιοσυχνοτήτων)

SNF Stavros Niarchos Foundation

Παράρτημα

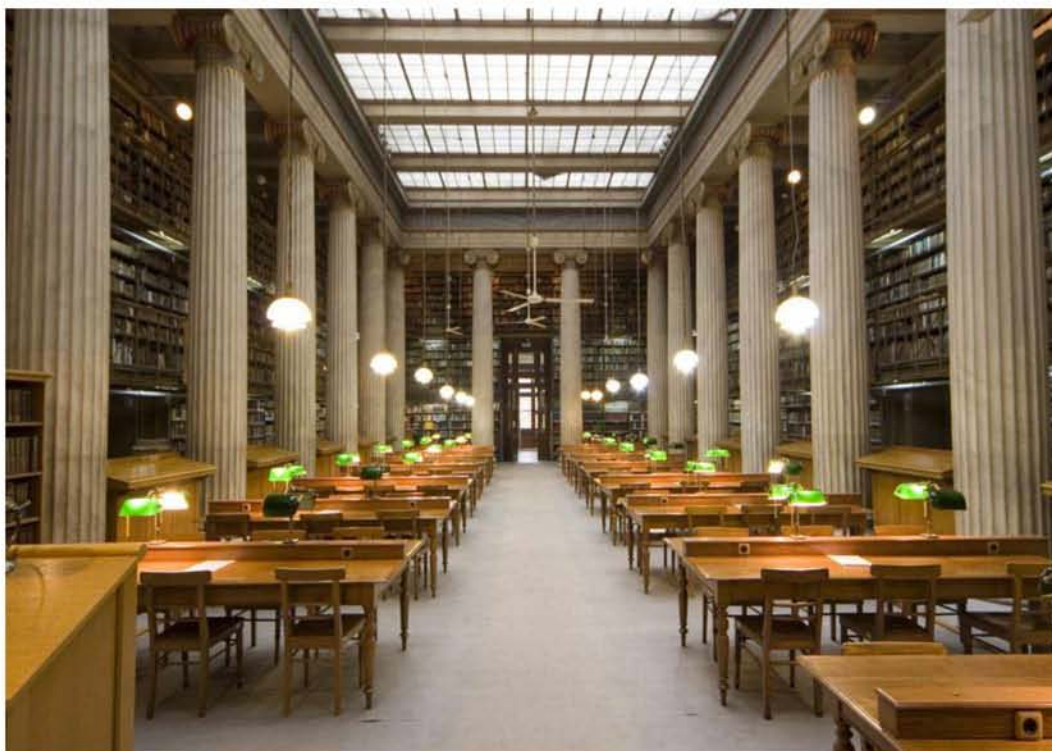
Εικόνες

Εικόνα 15. Εθνική Βιβλιοθήκη – Βαλλιάνειο, (φωτ. Βασίλης Μακρής – ιστοσελία ΕΒΕ).

Εικόνα 16. Συντήρηση υλικού των συλλογών της ΕΒΕ, πριν τη μετακόμιση (πηγή διαδικτυο).

Εικόνα 17. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος – Βαλλιάνειο – Αναγνωστήριο (πηγή – διαδικτυο αρχείο φωτ. Ιστοσελίδας ΕΒΕ).

Εικόνα 18. Έργο συντήρησης – ψηφιοποίησης στη ΕΒΕ στο Βαλλιάνειο, ενόψει μεταστέγαση στο ΚΠΙΣΝ (πηγή διαδικτυο).

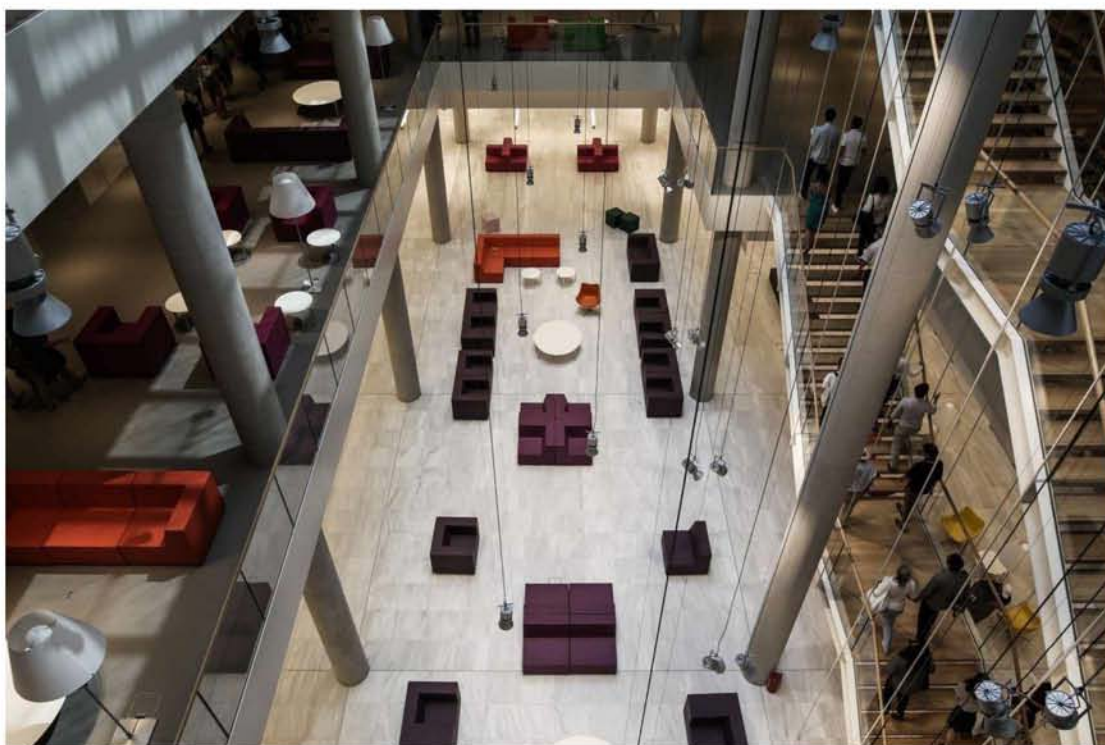
Εικόνα 19. Η οικοδόμηση του ΚΠΙΣΝ, (πηγή διαδίκτυο).

Εικόνα 20. Η κατασκευή του Πύργου των Βιβλίων – ΕΒΕ στο ΚΠΙΣΝ (πηγή ιστοσελίδα ΕΒΕ, φωτ. κ. Γερόλυμπος).

Εικόνα 21. Επισκέπτες στο ΚΠΙΣΝ – Καλοκαίρι 2016, (πηγή διαδικτυο).

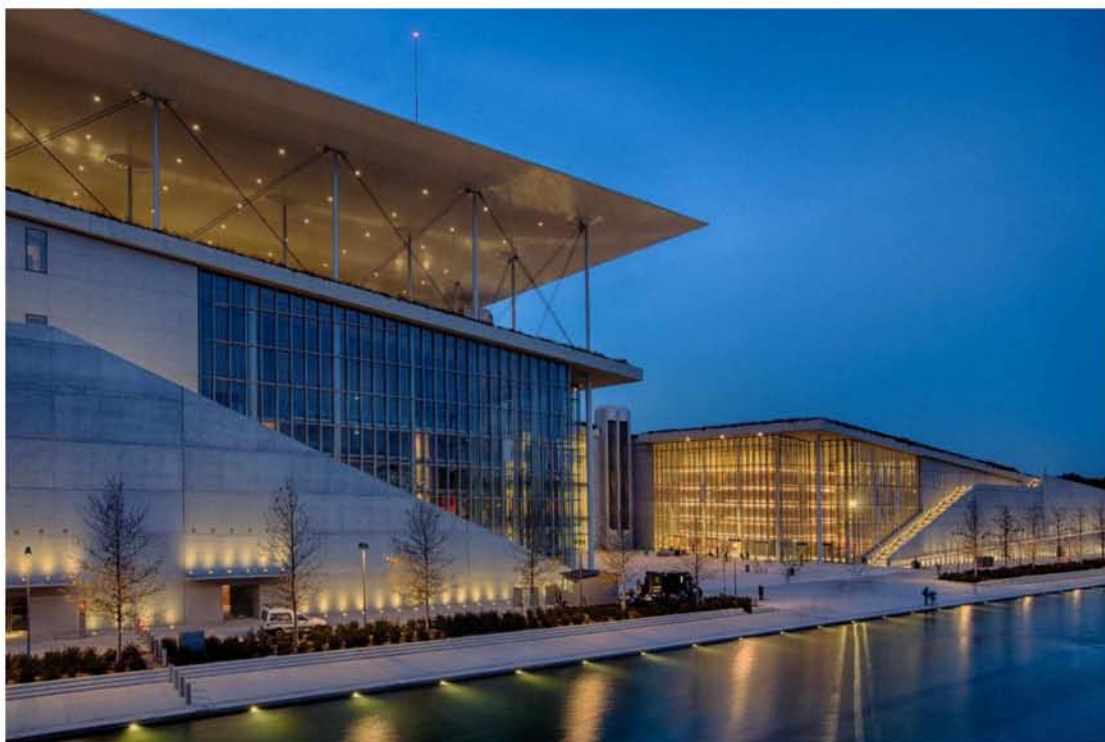
Εικόνα 22. Πανοραμική εικόνα του εσωτερικού της Εθνικής Βιβλιοθήκης στο νέο της χώρο στο ΚΠΙΣΝ (πηγή διαδικτυο).

Εικόνα 23. Χώρος αποθήκευσης υλικού της βιβλιοθήκης στο ΚΠΙΣΝ – (φωτ. κ. Γερόλυμπος – ιστοσελίδα ΕΒΕ).

Εικόνα 24. Δανειστικό Τμήμα – Αναγνωστήρια – Ισόγειο, στο ΚΠΙΣΝ (φωτ. Θεόφιλος Γεροντόπουλος – ιστοσελίδα ΕΒΕ).

Εικόνα 25. Το ΚΠΙΣΝ τη νύχτα,(φωτ. Νίκος Καρανικόλας – ιστοσελίδα ΕΒΕ).

Εικόνα 26. Το ΚΠΙΣΝ τη νύχτα,(φωτ. Νίκος Καρανικόλας – ιστοσελίδα ΕΒΕ).